

การศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ปริญญาโท
ของ
สุนทรียา คำหาญสุนทร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๗

๑

155.4228

๕๘๓๗

การศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

บทคัดย่อ

ของ

สุนทรียา คำหาญสุนทร

๑-๑ ก.ย. 2547

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2547

๑

h 250851

สุนทรียา คำหาญสุนทร. (2547). การศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง. ปริญญาโท. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ, รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเภทและลักษณะของเล่นที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจ และเปรียบเทียบระดับความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ตามฐานะเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดู

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ที่บุตรหลานศึกษาอยู่ในระดับชั้นบ้านหนูน้อย และชั้นบ้านสาธิต ปีการศึกษา 2546 จำนวน 122 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นสำเร็จรูปในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นปลายเปิดเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก

2. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นที่เป็นของเล่นเดี่ยวได้แก่ ลูกบอล แท่งไม้สี่เหลี่ยม ห่วงยาง บ่อบอล และของเล่นจำลองที่เป็นเครื่องเล่น ได้แก่ ตุ๊กตาสัตว์ รถยนต์ ตุ๊กตา หุ่น ในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น ได้แก่ ชุดคุณหมอ, ชุดช่างเสริมสวย, ชุดช่างไม้ และของเล่นปลายเปิด ได้แก่ กิ่งไม้ เศษไม้ ดินเหนียว ทราช เศษกระดาษ บันแบ็ง เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก และโครงสร้างของของเล่นสำเร็จรูปที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจ ได้แก่ ของเล่นที่มีรูปทรงกลมและรูปทรงสี่เหลี่ยม ในระดับมาก ส่วนของเล่นที่มีรูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงห้าเหลี่ยม รูปทรงหกเหลี่ยม รูปทรงครึ่งวงกลม และรูปกระบอก เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่มีหลายสีหรือเป็นลวดลาย สีแดง 3 สีในชั้นเดียว 2 สีในชั้นเดียว สีเขียว สีส้ม และสีเหลืองเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ส่วนของเล่นที่มีสีน้ำเงินเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่ผลิตจากพลาสติก เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมากที่สุด และของเล่นที่ผลิตจากไม้เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ส่วนของเล่นที่ผลิตจาก ยาง โลหะ และโฟม เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่มีกลไกล้อเลื่อน ปุ่มกด บานเปิด-ปิด เคลื่อนที่ด้วยแบตเตอรี่ มีเสียงดังประกอบ มีที่ดึง-โยก-หมุน เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นที่มีเชือกดึงและสปริงติดตัวเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก

3. เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองมีความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ และลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นไม่แตกต่างกัน และเด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นเดี่ยว ของเล่นจำลองที่เป็นเครื่องเล่น และของเล่นปลายเปิด ไม่แตกต่างกัน ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF TODDLER'S TOY INTEREST IN PARENTS' PERCEPTION

AN ABSTRACT

BY

SOONTARIYA KHAMHANSOONTORN

**Presented in partial fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University**

May 2004

Soontariya Khamhansoontorn. (2004). A Study of Toddler Toy Interest in Parent's Perception. Master thesis, Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Kulaya Tantiphlachiva, Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The purposes of this research were to study the categories and the features of the toy in which the toddler had interest and to compare the level of interest in toys of the toddler according to parents' perceptions based on the economic status, the types of residence and child rearing.

The population used for this research consisted of 122 parents of young children with the age between one years and six months to three years old, at La-orutis Demonstration School : Baan Satit and Baan Nunoy in the academic year 2003. The instrument applied for this research was the questionnaire constructed by the researcher, the reliability of which was 0.95. The statistics used for analyzing the data were the percentage, means, standard deviation and one -Way ANOVA.

The research results were as follows :

1. The toddlers had interest in readymade toys at the most level and had interest in the open-ended toys at the high level.

2. The toddlers had the most interest in single toys such as ball, wooden blocks, rubber ring, plastic pools, and toy sets such as animals care, dolls and models while they had interest in toy sets ; doctor sets, hair-dressing sets, carpenter sets and the open-ended toys such as twigs, stick, clay, sand, pieces of paper and play dough at the high level. The readymade toys with sound and cubic shape were interested at the high level while toys with triangle, pentagon, hexagon, hemisphere, and cylinder shape were at the middle level. The toddlers had interest in toys with multicolor, red, three colors in one piece, two colors in one piece, green, orange and yellow at the high level. They were interested in toys produced by rubbers, metals and foam at the average level. The mechanical toys with wheels, automatic button, open and close boxes, moving by batteries, having sounds can, swaying and turning handles were those that the toddlers had the most interest. They also had interest in toys with pulling ropes and springs at the high level.

3. The toddlers whose parents had differences in economic status and the types of residences had no differences in the interest of toy features. In addition, the toddlers

ปริญญาบัตร

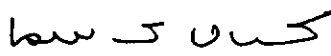
เรื่อง

การศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ของ

นางสาวสุนทรียา คำหาญสุนทร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

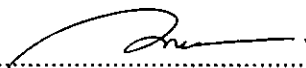

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

วันที่ 26 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญาบัตร

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

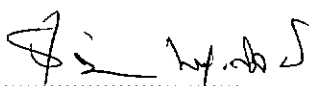
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ และ รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ในการให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ รองศาสตราจารย์ ดร.นภเนตร ธรรมบวร อาจารย์สวดใส โชติกเสถียร ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารยา สุขวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน สานิตอนุบาลละอออุทิศ คณะครู-อาจารย์และผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นบ้านหนูน้อยและบ้านสานิต ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอกราบขอพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ให้ความเมตตา และความรู้สึที่อบอุ่นต่อผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อน นิสิตปริญญาโททุกท่าน และผู้มีพระคุณอีกหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางจุไร คำหาญสุนทร ผู้เป็นมารดา และนายประวิทย์ คำหาญสุนทร ผู้เป็นบิดา ที่ได้สนับสนุนเป็นกำลังใจจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ผู้มีพระคุณ ครู อาจารย์ ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่อบรมสั่งสอนให้ความรู้กับผู้วิจัย

สุนทริยา คำหาญสุนทร

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
ชมรมการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	
บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย.....	5
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย.....	5
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	5
กลุ่มประชากรที่ศึกษา.....	5
ระยะเวลาของการศึกษา.....	5
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา.....	6
กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย.....	8
สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	8
2	
เอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ.....	10
ความหมายของเด็กวัยเตาะแตะ.....	10
พัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยเตาะแตะ.....	11
พัฒนาการทางอารมณ์ – จิตใจของเด็กวัยเตาะแตะ.....	12
พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยเตาะแตะ.....	14
พัฒนาการด้านสติปัญญา – ภาษาของเด็กวัยเตาะแตะ.....	14
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเตาะแตะ.....	26
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของเด็กปฐมวัย.....	26
ความหมายของความสนใจ.....	26
องค์ประกอบของความสนใจ.....	27
วิธีสร้างความสนใจ.....	29
การวัดความสนใจ.....	30
ความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ.....	31
ความสนใจของวัยเด็กตอนต้น.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่นและของเล่น.....	32
ความหมายของการเล่น.....	32
ความสำคัญของการเล่น.....	34
การเล่นของเด็กแต่ละวัย.....	36
พฤติกรรมการเล่นของเด็ก.....	38
ของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ.....	40
ความหมายของของเล่น.....	41
ชนิดของของเล่น.....	42
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น.....	45
ลักษณะของเล่นที่ดี.....	48
การจัดหาของเล่นให้แก่เด็ก.....	49
การเลือกของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ.....	51
ประเภทของเล่นในท้องตลาด.....	53
แนวการจัดประสบการณ์การเล่น.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่น.....	60
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดู.....	61
ความหมายของผู้ปกครอง.....	61
ประเภทของผู้ปกครอง.....	62
ความสำคัญของผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู.....	62
ความหมายการอบรมเลี้ยงดู.....	64
บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู.....	66
หน้าที่ของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดู.....	68
ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู.....	72
องค์ประกอบที่ผลต่อการเลี้ยงดู.....	73
วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่.....	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดู.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	79
3	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
การสร้างเครื่องมือและหาคคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย.....	80
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ.....	82
4	85
4	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ.....	86
5	97
5	97
ความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย.....	97
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย.....	97
สมมติฐานของการวิจัย.....	97
วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	97
สรุปผลการศึกษาวิจัย.....	98
อภิปรายผล.....	99
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	102
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	103
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	113
ภาคผนวก ข บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	121
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	123

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง.....	86
2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจประเภทของเล่นของเด็กวัย เตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	87
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจลักษณะทั่วไปของเล่นของ เด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	88
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจรูปทรงของเล่นสำเร็จรูปของ เด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	89
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจสีของเล่นสำเร็จรูปของ เด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	90
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจวัสดุที่ผลิตของเล่นสำเร็จรูปของ เด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	91
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจกลไกของเล่นสำเร็จรูป ของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง.....	92
8 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ กับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง.....	93
9 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะที่ ผู้ปกครองมีลักษณะอยู่อาศัยแตกต่างกัน.....	94
10 เปรียบเทียบความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แตกต่างกัน.....	95
11 เปรียบเทียบความสนใจของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นของเด็กวัยเตาะแตะที่ ผู้ปกครองมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน.....	96

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัย (แรกเกิด – 6 ขวบ) ในระยะนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีปริมาณการพัฒนาสูง ดังที่บลูมและอิริกสันกล่าวว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยทองของชีวิตที่มีระบบประสาทและสมองเจริญเติบโตถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ปกติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 5 ; อ้างอิงจาก Erikson. 1950 : unpagged ; Bloom. 1964 : 209 – 225) การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านหรือปลูกฝังสิ่งที่ดีงามเหมาะสมให้กับเด็ก จึงควรทำให้ดีที่สุดในช่วงนี้ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในอนาคตของเด็ก

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เป็นการศึกษาในระดับหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ เรียนรู้ และชีวิต (สุกุมลย์ ปิตดาสาโพธิ์. 2540 : 1) การจัดประสบการณ์เพื่อการพัฒนาเด็กนั้น นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นว่า นอกจากความรัก ความเอาใจใส่ของพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิดอื่น ๆ ของเด็กแล้ว สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างก็คือการเล่น

เฟรเอเบล (Froebel) กล่าวว่า พัฒนาการขั้นสูงสุดของเด็กและพัฒนาการธรรมชาติของเด็กจะเกิดขึ้นโดยการเล่น การเล่นจำเป็นสำหรับเด็กเหมือนการทำงาน ซึ่งจำเป็นสำหรับผู้ใหญ่ เพราะโดยปกติทุกๆ ไปแล้ว การเล่นก็เปรียบประดุจงานของเด็กนั่นเอง เด็กจะเล่นเพื่อที่เขาจะได้รู้จักตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่ม และใช้สติปัญญาในการเอาชนะกัน ดังนั้นประสบการณ์ในการเล่นของเด็ก จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งเพราะเด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์การเล่นอันเป็นการเตรียมตัวเพื่อขยายความรู้ ความเข้าใจ หรือสิ่งแวดล้อมของตนเองให้ออกไปสู่โลกภายนอก (เรื่องยศ วิชัย. 2540 : 24; อ้างอิงจาก Froebel. n.d.)

เด็กแต่ละวัยแต่ละอายุเล่นแตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะจะสนใจการเล่นที่พัฒนาความสำเร็จเกี่ยวกับการแก้ปัญหาพื้นฐาน เช่น การเล่นต่อบล็อก การตัก การเท-การใส่ การเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น เล่นโทรศัพท์ ใส่รองเท้า และแต่งตัวแบบผู้ใหญ่ ชอบบรีอคัน ชอบดอกไม้ ต่อเติม และทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ เด็กวัยเตาะแตะหรือเด็กวัย 1 - 3 ขวบ เรียนรู้ได้จากการสัมผัส และการเล่นซึ่งลักษณะการเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ มีลักษณะดังนี้ คือ การเล่นคนเดียว การเล่นกับเพื่อน การใช้ประสาทสัมผัส สำรวจ และจับต้อง การใช้ภาษา การเล่นเกม การเตรียมกิจกรรมพิเศษ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร ม.ป.ป.: 92; อ้างอิงจาก Cataldo. 1993.)

การเล่นของเด็กเป็นการเรียนรู้ เด็กวัยเตาะแตะเรียนรู้จากการค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง จากการเล่น คูย และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การหยิบ จับ สัมผัส ดึง โถ ลาก เลื่อน ของเล่น ทำให้เด็กเกิดการค้นพบ ข้อความรู้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน ตามลักษณะของเล่น โดยที่บางครั้งผู้ให้การเล่นไม่จำเป็นต้องบอกวิธีการเล่น เพราะเด็กจะเป็นผู้ค้นหาวิธีเล่นของเล่นแต่ละชนิดนั้น ๆ เอง ของเล่นเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่จัดให้แก่เด็กเพื่อสนองความต้องการ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลองของเด็ก โดยจัดออกแบบให้เหมาะกับระดับสติปัญญาและพัฒนาการของเด็ก (ปิยะชาติ แสงอรุณ. 2526 : 49) ดังนั้นการจัดของให้เด็กเล่นที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการและความต้องการของเด็กจะเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการ

หน้าที่ของสถานศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ คือ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การจัดบริการทางการศึกษาเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ จะมีเป้าหมายในด้านการดูแลและให้บริการด้านสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งสำคัญ และมีการจัดโปรแกรมกระตุ้นการเรียนรู้ อีกทั้งส่งเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการพัฒนากล้ามเนื้อ ทักษะการพัฒนาคำพูด และสอนพื้นฐานวิชาการ ต่าง ๆ ให้กับเด็กเท่าที่เด็กจะสามารถเรียนรู้ได้ โดยเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นเด็ก (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. 2535 : 2) และเรื่องของการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับวัย โดยเด็กในวัยเตาะแตะมีความต้องการสูงที่จะทำกิจกรรมเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองและในการจัดสภาพแวดล้อมจึงควรคำนึงถึงวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกความต้องการของเด็กวัยเตาะแตะโดยเฉพาะการจัดหาของเล่นเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาปฐมวัยเพราะของเล่น คือ สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญที่จะต้องจัดหาให้กับเด็กวัยเตาะแตะได้มีโอกาส หยิบ จับ สัมผัส และเรียนรู้จากของเล่น โดยของเล่นแต่ละชนิด เด็กแต่ละคนก็จะให้ความสนใจแตกต่างกันไปเพราะช่วงนี้เด็กจะเริ่มสนใจที่จะเล่นกับเด็กอื่น ๆ และสามารถเล่นด้วยกันได้นาน ขณะเดียวกันเด็กวัยนี้เป็นวัยที่รู้จักโลกกว้างขวางขึ้น เด็กต้องการค้นพบสิ่งใหม่ เป็นวัยของความเป็นตัวเอง ต้องการเล่นเป็นอิสระ โดยไม่มีใครบังคับ หรือห้ามปราม ร่างกายหรือกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของเด็กจะแข็งแรงขึ้น เด็กจะชอบเล่นกระโดด โสตเดิน ป่ายปีน เล่นผาดโผน ชอบเล่นบอลหรือการไล่จับกัน เด็กจะชอบถีบจักรยานสามล้อเพราะจะรู้สึกเป็นสุขที่ตนเองได้บังคับรถจักรยานสามล้อให้เคลื่อนไหวไปตามใจชอบ การเล่นชิงช้า การเล่นจิกจอร์ว รูปต่อง่าย ๆ วาดภาพระบายสี ละเลงสี ขยำแป้งปั้น การเดินลากจูงของเล่นประเภทเรือ รถไฟไปมา การร้องเพลงแสดงท่าทางประกอบ การเล่นกลางแจ้ง เล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ เช่น เล่นพูดคุยโทรศัพท์ ของเล่นสิ่งหนึ่งที่เด็กวัยนี้ชอบมากก็คือ หนังสือภาพ เด็กจะชอบนำมาดู และทำที่อ่านผู้ใหญ่ควรส่งเสริมด้วยการซักถาม เด็กจะเล่าเรื่องโดยการดูจากภาพได้ ซึ่งเป็นการฝึกเรื่องการดูภาพ ฝึกการเล่าเรื่องจากภาพและสามารถฝึกให้เด็กจำคำจากหนังสือที่เป็นคำศัพท์ง่าย ๆ ได้

ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550 ได้มุ่งขยายการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยอายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป โดยเน้นการพัฒนาเด็กในด้าน

ต่าง ๆ ให้ตีพร้อมก่อนได้รับการศึกษาขั้นต่อไป รวมทั้งให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัวที่มีต่อการพัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (วรรณภา ช่องดารากุล. 2539 : 42) การเล่นของเด็กในวัยเตาะแตะ คือ การเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ผู้ปกครองจึงเป็นผู้ที่ต้องเลือกสรรจัดหาของเล่นให้แก่บุตรหลาน และนอกจากนี้นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอหลักการที่เสริมคุณค่าของผู้ปกครองว่า การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในช่วง 3 ขวบแรกของชีวิตเด็ก เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อวิถีการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กทุกคน เพราะเป็นช่วงที่เด็กพร้อมที่จะรับประสบการณ์ได้มากที่สุด หากผู้ปกครองสามารถจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ถูกต้อง รวมทั้งมี สัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกรัก และไว้วางใจ จะส่งผลที่น่าพึงพอใจต่อความพร้อมในการเรียนระดับประถมศึกษา (Hendrick. 1994 : 21) ผู้ปกครองเปรียบเสมือนครูคนแรกที่มีความสำคัญที่สุดของเด็ก เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ผู้ปกครองมีโอกาสรับรู้ความต้องการ ความสนใจ ความชอบ ไม่ชอบสิ่งต่าง ๆ รู้จุดเด่นจุดด้อย รวมถึงพัฒนาการทุกระยะของเด็กจากการอบรมเลี้ยงดู ผู้ปกครองสามารถเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก สามารถสอนเด็ก และการแนะนำอบรมเด็กอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Rockwell, Andre & Hawley. 1996 : 6-12) การดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองจะกระทำร่วมกันไปทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างราบรื่น และเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน

หน้าที่ของผู้ปกครอง คือ การผลิตเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน เด็กตกเป็นเป้าหมายของการตลาดทางสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ป้ายโฆษณา หนังสือ ในการโฆษณาของเล่น เกม อาหาร และเครื่องดื่มชนิดต่าง ๆ ดังนั้นผู้ปกครองต้องให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ชี้แนะ และอธิบายเหตุผลในสิ่งที่เด็กสนใจอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กสามารถปรับตัว และรู้จักระเบียบสังคม ประเพณี วัฒนธรรมได้ดี นอกจากนี้ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็ก โดยคำนึงจากธรรมชาติและความต้องการของเด็กเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาและเรียนรู้ได้ดีที่สุดในขณะที่เด็กเล่นของเล่น ผู้ปกครองจึงควรให้ความสนใจกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย และจัดประสบการณ์การเล่นของเล่นเป็นเสมือนหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพที่บ้านซึ่งมีความสำคัญเทียบเท่ากับหลักสูตรที่จัดในโรงเรียน (สำลี ทองธิว. 2535 : 55)

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนบทบาทความสำคัญของผู้ปกครองและกำหนดไว้ในหลักสูตรครอบครัวศึกษาว่า ผู้ปกครองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก เช่น การสนทนาในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยพัฒนาการทางภาษาของเด็ก การจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้ อาทิ หนังสือ ของเล่นที่เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กตามวัย เพื่อช่วยให้เด็กก้าวหน้า และมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้น (Berger. 1995 : 29) ผู้ปกครองสามารถค้นพบและพัฒนาจุดเด่นของเด็ก ในขณะที่เดียวกันทราบถึงสมรรถภาพสูงสุดของตน และรู้จักนำมาใช้อย่าง

เหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กของตน เช่น จัดบ้านให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ แก่เด็กปฐมวัยโดยการใช้สื่อหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ทั้งในบ้านและนอกบ้าน (พัชรี สวนแก้ว. 2536 : 128-129)

ปัจจุบันแนวโน้มที่ผู้ปกครองจะให้ความสำคัญและจัดซื้อของเล่นสำเร็จรูปให้แก่เด็ก นั้นมีมาก ถึงแม้จะมีราคาแพง เพราะง่าย สะดวก และทน อีกทั้งยังเป็นค่านิยมของคนไทยที่ นิยมซื้อของเล่นต่างประเทศ เนื่องจากมีความเชื่อว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ และได้ มาตรฐาน จึงไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ของเล่นจริงที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ทราย น้ำ ดิน หรือของเล่นพื้นบ้านไทยที่มีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น ปลาตะเพียน ลูกข่าง ม้าก้านกล้วย รวมทั้งสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น วัสดุเครื่องเรือน แก้วน้ำ เสื้อผ้า อาหาร ทั้ง ๆ ที่ นักการศึกษา เช่น สไตเนอร์ ได้เสนอแนะว่า การเล่นสิ่งของจากธรรมชาติและเล่นท่ามกลาง ธรรมชาติช่วยให้เด็กใช้เวลาพัฒนาในช่วง 7 ปีแรก อย่างสมบูรณ์และมีพลังที่สุด (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2537 : 149) นอกจากนี้ยังมีผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าควรเน้นการจัดของเล่นประเภท เกมเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาแก่เด็กเพียงอย่างเดียว เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กได้คิด โดยหวังว่าเด็กจะเรียนเก่งในอนาคต ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีทั้งทางโรงเรียนจัดขึ้น องค์การร้านค้า ที่จำหน่ายจัดขึ้นก็มี อิทธิพลเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อผู้ปกครองในการเลือกของเล่นสำหรับเด็ก เป็นอย่างมาก ปัญหาที่ตามมา คือ การสิ้นเปลือง และความคุ้มค้ำกับการลงทุน จากการศึกษา วิจัยของ ดวงพร สถาปนกุล (2545: บทคัดย่อ) เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น สำหรับเด็กปฐมวัย ของผู้ปกครองโรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุดตามลำดับดังนี้ 1) ความปลอดภัยของของเล่น 2) ลักษณะของของเล่น 3) ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก 4) ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก 5) ราคาของเล่น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง แล้ว ไม่แตกต่างกัน และโทรทัศน์เป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของเล่น ของผู้ปกครองสูงสุด ส่วนวิทยุมีอิทธิพลน้อยที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า ของเล่นประเภทใดและลักษณะของเล่นแบบใด ที่ เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจมากที่สุด โดยศึกษาจากการรับรู้ของผู้ปกครองที่มีบุตรหลานอยู่ใน วัยเตาะแตะ ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะเด็กวัยเตาะแตะทุก ๆ ฝ่าย ในการที่จะจัดหา จัดซื้อ หรือจัดสร้างของเล่นให้แก่เด็กวัยเตาะแตะอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของ เด็กวัยเตาะแตะต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาประเภทและลักษณะของของเล่นที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครอง
2. เปรียบเทียบระดับความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ตามฐานะของผู้ปกครอง ลักษณะที่อยู่อาศัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดู

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ ในการประกอบการตัดสินใจ จัดซื้อจัดหาของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะได้อย่างเหมาะสม และคุ้มค่าในการลงทุน ต่อไป
2. เป็นแนวทางให้แก่ผู้ผลิตสื่อและของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะได้ผลิตสื่อที่ตรงกับความต้องการและมีคุณค่ากับเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน – 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งเข้าเรียนในปีการศึกษา 2546 จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของเด็ก อายุ 1 ปี 6 เดือน – 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งเข้าเรียนในปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้มาจากวิธีสุ่มอย่างง่าย ได้ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน

ระยะเวลาของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2546

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ

- ฐานะของผู้ปกครอง
- ลักษณะที่อยู่อาศัย
- วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ตัวแปรตาม คือ ความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะและการรับรู้ของผู้ปกครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กวัยเตาะแตะ หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 1 ปี 6 เดือน - 3 ปี ที่เข้าเรียนในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ปีการศึกษา 2545 ภาคเรียนที่ 2 ได้แก่ ชั้นบ้านหนูน้อย (เด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน - 1 ปี 11 เดือน) และชั้นบ้านสาธิต (เด็กอายุ 2 ปี - 2 ปี 11 เดือน)

2. ของเล่น หมายถึง สิ่งของหรืออุปกรณ์ที่เด็กสามารถนำมาเล่น โดยผู้ปกครองเป็นผู้จัดหาให้และมืออยู่ที่บ้าน จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ของเล่นสำเร็จรูป ได้แก่ ของเล่นที่ผลิตโดยเครื่องจักรมีโครงสร้างตายตัวและมีขายอยู่ตามท้องตลาด จำแนกเป็นของเล่นเดี่ยว ของเล่นที่เป็นเครื่องเล่น และของเล่นที่เป็นชุด

2.2 ของเล่นปลายเปิด ได้แก่ วัสดุธรรมชาติที่พบเห็นทั่วไป ไม่มีโครงสร้างทางตัวเด็กต้องนำมาจัดกระทำเพื่อเป็นของเล่นของตนเอง เช่น ดินเหนียว เศษไม้ เศษผ้า

3. ความสนใจของเล่นของเด็ก หมายถึง การเลือกเล่นของเด็กในขณะพบของเล่นหรือของเล่นที่เด็กถือเล่นเก็บไว้กับตัว จำแนกเป็นระยะเวลา 5 ระดับ คือ

3.1 สนใจมากที่สุด หมายถึง เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้ยาวนานประมาณ 10 นาทีขึ้นไป

3.2 สนใจมาก หมายถึง เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้ยาวนานประมาณ 5 - 9 นาที ได้แก่ถึง 10 นาที

3.3 สนใจปานกลาง หมายถึง เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือยาวนานประมาณ 3 - 4 นาที แต่ไม่ถึง 5 นาที

3.4 สนใจน้อย หมายถึง เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้ยาวนานประมาณ 1 - 2 นาที แต่ไม่ถึง 3 นาที

3.5 ไม่สนใจเลย หมายถึง เด็กพบของเล่นแต่ไม่เข้าไปเล่นหรือหยิบจับสัมผัสเลย

4. ลักษณะของของเล่น หมายถึง คุณสมบัติของของเล่นด้านกายภาพ กลไกและรูปร่าง จำแนกเป็น 2 ลักษณะ

4.1 ลักษณะทั่วไป หมายถึง คุณสมบัติของของเล่นที่แสดงถึงส่วนประกอบที่เป็นองค์รวมของของเล่น จำแนกได้ดังนี้

4.1.1 ของเล่นเดี่ยว

4.1.2 ของเล่นจำลอง

4.1.3 ของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น

4.1.4 ของเล่นปลายเปิด

4.2 ลักษณะตามโครงสร้าง หมายถึง รูปทรงของของเล่น สีของของเล่น วัสดุที่ผลิตของเล่นและกลไกของของเล่น

5. การรับรู้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่แสดงถึงการสังเกตความสนใจของเล่นของเด็ก โดยพิจารณาจากระยะเวลาการเล่นตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดาหรือผู้ดูแลเด็กที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูและส่งเสริม คำเล่าเรียนของเด็ก เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ บุคคลดังกล่าวต้องมีบุตรหรือเด็กในความดูแลศึกษาอยู่ใน ชั้นบ้านหนูน้อย (อายุ 1 ปี 6 เดือน – 1 ปี 11 เดือน) , บ้านสาธิต (เด็กอายุ 2 ปี – 2 ปี 11 เดือน) ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ

7. ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครองประกอบด้วยฐานะของผู้ปกครอง ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดู

7.1 ฐานะของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพกำหนดเป็นรายได้ของครอบครัวคิดเป็นเงินบาทต่อเดือน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,000 – 15,000 บาท และรายได้สูงกว่า 15,000 บาท

7.2 ลักษณะที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่อยู่อาศัยของครอบครัว ในปัจจุบันแบ่งเป็นลักษณะดังนี้ บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮ้าส์ (ตึกแถว)

7.3 วิธีการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดา มารดา และบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย โดยแบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดู 4 ประเภท ดังนี้

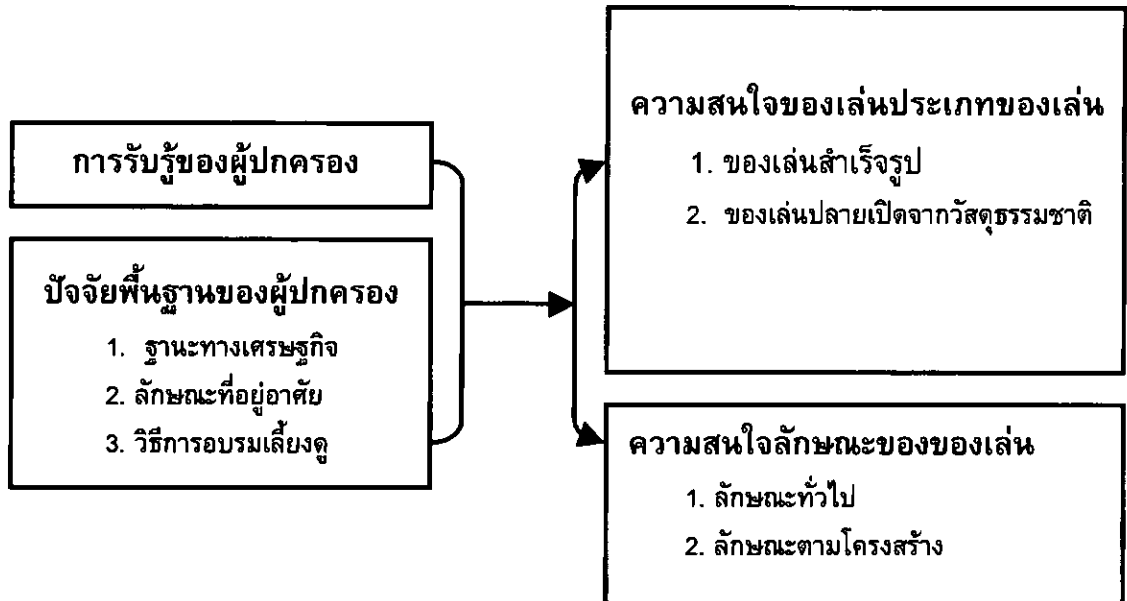
7.3.1 วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หมายถึง การอบรมแบบพ่อแม่เป็นใหญ่ เข้มงวดกวดขันมาก พ่อแม่ควบคุมใกล้ชิด

7.3.2 วิธีการอบรมเลี้ยงดูปล่อยปละละเลย หมายถึง ปล่อยให้เด็กมีอิสระมากเกินไป ยอมให้เด็กทำตามใจ ไม่สนใจอบรมสั่งสอน

7.3.3 วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม หมายถึง พ่อแม่เลี้ยงดู คอยเอาใจใส่ปกป้องทะนุถนอมคุ้มครองช่วยเหลือเด็ก เด็กไม่เคยได้รับความลำบาก

7.3.4 วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง อบรมสั่งสอนด้วยเหตุผล เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ มีส่วนรับรู้ รับผิดชอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจประเภทของของเล่นแตกต่างกัน
2. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่น และลักษณะโครงสร้างของของเล่นแตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะมีความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.1 ความหมายของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.2 พัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.3 พัฒนาการทางอารมณ์ - จิตใจของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.4 พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.5 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา - ภาษาของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็กวัยเตาะแตะ
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเตาะแตะ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของความสนใจ
 - 2.2 องค์ประกอบของความสนใจ
 - 2.3 วิธีสร้างความสนใจของเด็ก
 - 2.4 การวัดความสนใจของเด็ก
 - 2.5 ความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ
 - 2.6 ความสนใจของวัยเด็กตอนต้น
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่นและของเล่น
 - 3.1 ความหมายของการเล่น
 - 3.2 ความสำคัญของการเล่น
 - 3.3 การเล่นของเด็กแต่ละวัย
 - 3.4 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก
 - 3.5 ของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ
 - 3.6 ความเหมาะสมของของเล่น
 - 3.7 ชนิดของของเล่น
 - 3.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกเล่นของเล่น
 - 3.9 ลักษณะของของเล่นที่ดี
 - 3.10 การจัดหาของเล่นให้แก่เด็ก
 - 3.11 การเลือกของเล่นสำหรับวัยเตาะแตะ

- 3.12 ประเภทของเล่นในห้องตลาด
- 3.13 แนวการจัดประสบการณ์การเล่น
- 3.14 การเรียนรู้ของเด็กจากการเล่น
- 3.16 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กปฐมวัย
- 4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและการเลี้ยงดู
 - 4.1 ความหมายของผู้ปกครอง
 - 4.2 ประเภทของผู้ปกครอง
 - 4.3 ความสำคัญของผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.4 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.5 บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.6 หน้าที่ของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.7 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.8 องค์ประกอบที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.9 วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่
 - 4.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดู

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ

เด็กตั้งแต่แรกเกิด จนถึงวัยเจริญเติบโต คือ วัยที่พ่อแม่ต้องให้ความเอาใจใส่ดูแลทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของของอาหารการกิน การดูแลสุขภาพ การสอนทักษะต่าง ๆ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องเข้าใจว่าเด็กในแต่ละวัย แต่ละอายุ มีความต้องการแตกต่างกัน โดยอรุณรัตน์ ฉายศิลป์ไชย แบ่งวัยของเด็ก จากพัฒนาการพื้นฐานของเด็กทั่วไป ไว้ดังนี้

- วัยทารก แรกเกิด – อายุ 1 ขวบ
- วัยเตาะแตะ อายุ 1 – 3 ขวบ
- วัยก่อนเรียน อายุ 3 – 4 ขวบ
- เด็กโต อายุ 5 – 12 ขวบ

1.1 ความหมายของเด็กวัยเตาะแตะ

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2542 : 3) กล่าวว่าพัฒนาการเด็กในช่วงวัยต่ำกว่า 3 ขวบนี้ ความสำคัญอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วมากจนเห็นได้ชัดเจนถึงพัฒนาการและความสามารถที่เด็กแสดงออก ถ้าผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กเห็นความสำคัญ มีความเข้าใจอย่างถูกต้องก็จะสามารถจัดประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กให้ตอบสนองต่อศักยภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเต็มที่

ธิดา ภูประทาน (2542 : 28) กล่าวว่า เด็กวัยเตาะแตะเป็นวัยที่มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากไม่ใช่เด็กทารกและเด็กอนุบาลเป็นวัยที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ไม่หยุดยั้ง พร้อมทั้งจะทดสอบและรับรู้ทุกสิ่งทุกอย่างของโลกใหม่นี้

โสภภาพรรณ รัตนัย (2532 : 205) กล่าวว่า วัยเตาะแตะเป็นจุดวิกฤตสำหรับ พัฒนาการทางร่างกาย ความเชื่อมั่นในตนเอง การเรียนรู้ และความโดดเด่นโดยลำพังเป็นตัวของตัวเอง

สรุปได้ว่า เด็กวัยเตาะแตะเป็นช่วงที่เริ่มปรับตนเองจากทารกมาเป็นวัยเด็กตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสำคัญมากเพราะเด็กในวัยนี้ จะมีการพัฒนา และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

1.2 พัฒนาการทางร่างกาย

เด็กวัย 1 – 3 ปี เรียนรู้โดยใช้ทุกส่วนของร่างกาย การเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่ จะเรียนรู้ผ่านการกระทำมากกว่าการคิด เด็กเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผ่านประสาทสัมผัส ทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้ยิน การชิม การดมกลิ่น และการสัมผัส สำหรับเด็กแล้วการสัมผัส ครอบคลุมหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่การแตะต้องด้วยมือเท่านั้น แต่รวมไปถึงผิวหนังทั่วร่างกาย ด้วยปาก และแขนขา (นภเนตร ธรรมบวร และ อารยา สุขวงศ์. 2541 : 5)

เด็กวัยนี้จะมีการทรงตัวที่มั่นคงและมีการทำงานของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ที่ประสานสัมพันธ์กันได้ดีขึ้นจะสามารถยืน นั่งยองๆ เอื้อมมือหยิบ ปีนและลุกขึ้นยืนได้โดยไม่ล้ม เด็กเดินขึ้นลงบันไดโดยจับราวหรือมือผู้อื่นเพื่อช่วยในการทรงตัวให้สมดุลและจะเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ทั้งเดินและวิ่ง กระโดดและวิ่ง กระโดดด้วยเท้า 2 ข้างเด็กสามารถเตะบอลและถีบจักรยาน จะสามารถขว้างวัตถุไปยังเป้าได้ดีกว่าการขว้างอย่างไม่มีจุดหมายแม้ว่าการขว้างมักจะไม่น่าพอใจ โยนเป่าอย่างตั้งใจก็ตาม กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กกำลังพัฒนา ดังนั้นเด็กจึงมีความสามารถในการบังคับนิ้วและข้อมือได้ดีขึ้น เด็กหยิบจับหมอนและบิดวัตถุ เด็กจะสามารถปล่อยของในมือได้ง่ายขึ้น กล้ามเนื้อค่อย ๆ มีการผ่อนคลายทำให้เด็กสามารถทิ้งหรือขว้างสิ่งที่เลือกได้และเด็กจะเริ่มแม่นยำในทิศทางที่ทิ้งหรือขว้างสิ่งของ

เด็กวัยนี้โดยทั่วไปมักจะแสดงความถนัดในการใช้มือข้างหนึ่งมากกว่าอีกข้างหนึ่ง แล้วผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กควรตัดสินใจได้ว่าเด็กถนัดใช้มือข้างไหนและปล่อยให้เด็กใช้ เด็กอาจจะใช้มืออีกข้างหนึ่งในการจับช้อนบางโอกาสถ้าเด็กทำเช่นนั้นก็ไม่เป็นอันตราย ผู้ให้การเลี้ยงดูเด็กควรปล่อยให้เด็กได้พัฒนาและใช้มืออีกข้างที่เด็กถนัด ไม่ควรพยายามให้เด็กที่ถนัดซ้ายใช้และของเล่นด้วยมือขวา รูปแบบทางประสาทวิทยาของเด็กจะพัฒนาตามความถนัดของการใช้มือข้างที่หยิบสิ่งของบ่อย ๆ การพยายามเปลี่ยนการใช้มือจากข้างที่ถนัดจะเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียด ทั้งทางประสาทวิทยาและกล้ามเนื้อ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2542 : 98 – 99)

เด็กในวัยเตาะแตะจะเรียนรู้ทักษะสำคัญต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง อาทิ การควบคุมการขับถ่าย การรับประทานอาหารด้วยตนเอง และการช่วยเหลือตนเองในการแต่งตัว เป็นต้น วิธีการสอนที่เหมาะสม คือ การเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมซ้ำ ๆ กัน เพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ และช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นอิสระ รวมถึงการประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงควรมีความอดทน รอคอยให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง (นภเนตร ธรรมบวร, อารยา สุขวงศ์. 2541 : 7)

ตามคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (แรกเกิด - 3 ปี) ของกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 42) กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัยเตาะแตะ เริ่มจากยืนได้มาเป็นเดิน กระโดด เดินขึ้นบันได และสามารถขี่จักรยาน 3 ล้อได้ ดังนั้น เด็กจึงคล่องแคล่วขึ้นและไม่ค่อยอยู่กับที่ นอกจากนั้นยังมีการเคลื่อนไหวที่ละเอียด ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ๆ คือการใช้ตาและมือทำงานประสานกัน

อายุ 1 ปี ยืนได้เองชั่วคราว (ตั้งไข่) และจูงเดินได้ เริ่มทอดตัวลงนั่งด้วยตนเองได้ โดยมีที่ยึดเกาะ

อายุ 1 ปี 3 เดือน เดินเองได้ แต่ยังไม่แข็ง เดินเลี่ยงสิ่งกีดขวางไม่เป็น

อายุ 1 ปี 6 เดือน เดินขึ้นบันไดได้โดยมีคนจูง อาจวิ่งได้ กระโดดได้ และยืนก้มลงเก็บของแล้วลุกขึ้นได้โดยไม่ล้ม

อายุ 2 ปี เดิน วิ่ง จูงมือขึ้นบันได เดินถอยหลัง

อายุ 3 ปี กระโดดอยู่กับที่ได้ เดินขึ้นบันไดสลับเท้า ขี่รถจักรยาน 3 ล้อได้

1.3 พัฒนาการทางอารมณ์ - จิตใจ

เด็กวัย 1 - 3 ปี จะพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองทั้งในทางบวกและทางลบ เด็กจะให้ความหมายต่อการตอบสนองที่ได้รับจากผู้เลี้ยงและเด็กในการสะท้อนความมีคุณค่าของตนเอง จินตนาการของเด็กจะเพิ่มสูงขึ้นในวัยนี้ เด็กจะจริงจังและบางครั้งจะรู้สึกกลัว เด็กมักจะไม่สามารถพูดในสิ่งที่ตนเองกลัว เด็กจึงต้องการยอมรับและความปลอดภัยจากผู้ให้การเลี้ยงดู ขณะที่เด็กกำลังอยู่ในวัยช่างฝันและจินตนาการ อารมณ์ของเด็กจะสะท้อนพฤติกรรมที่ตั้งใจ เด็กวัยนี้มักจะเปลี่ยนแปลงอารมณ์ง่าย บางครั้งอาจจะยิ้มและหัวเราะแล้วเปลี่ยนเป็นส่งเสียงแหลมดังและร้องไห้ พื้นฐานของรูปแบบในการตอบสนองอย่างรุนแรง ถูกกระทบโดยอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ทวีความรุนแรงขึ้น เด็กที่มักได้รับมีการตอบสนองด้วยการใช้เสียงดังมาก่อนเมื่อถึงวัยนี้อาจส่งเสียงแหลมดัง และใช้การตะโกนหรือหัวเราะจนตัวโยกไปมา ส่วนเด็กที่ได้รับการตอบสนองในระดับต่ำกว่ามาก่อน อาจใช้พลังงานมากขึ้นและตอบสนองด้วยเสียงที่ดังหรือด้วยพฤติกรรมที่คล่องแคล่วขึ้นกว่าเดิม

ตามคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (แรกเกิด - 3 ปี) ของกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 42 - 44) กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านจิตใจ อารมณ์ ของเด็กวัยเตาะแตะไว้ดังนี้

เป็นความสามารถในการแสดงความรู้สึกและการแสดงออกเช่น ความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก และการสร้างสัมพันธภาพกับพ่อแม่และผู้อื่น เด็กวัยนี้มีความสุขดีใจ โกรธง่ายกว่าในวัยทารก เอาแต่ใจตัวเองโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและกาลเทศะ เพราะอยู่ในวัยช่างปฏิเสธและกำลังพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการควบคุมสถานการณ์ เด็กวัยนี้เริ่มรู้จักเล่นกับผู้ใหญ่และเด็กคนอื่น เริ่มรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ นอกจากนั้นยังรวมถึงการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น กินข้าว ดื่มน้ำ ควบคุมการถ่ายอุจจาระ พ่อแม่หรือผู้ดูแลและเด็กสามารถสังเกตอาการปฏิกิริยาและการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ของเด็กได้ ในวัยเตาะแตะอายุ 1 - 3 ปี เด็กมีความรู้สึกหลายอย่างและแสดงอารมณ์มากกว่าในวัยทารก ใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลางจึงเอาแต่ใจตนเองและยังสื่อสารภาษาได้ไม่เต็มที่จึงมีความคับข้องใจ ตูมึน ๆ จะเห็นว่าดิ้อรี้น เจ้าอารมณ์ช่างปฏิเสธ ต่อต้านคำสั่ง เพราะต้องการเป็นอิสระซึ่งเด็กจะเรียนรู้อารมณ์ การควบคุมอารมณ์ และการแสดงออกที่เหมาะสมมากขึ้น อย่างไรก็ตามพัฒนาการด้านอารมณ์ ของเด็ก จะก้าวหน้าเป็นลำดับเพียงใดขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็นสำคัญ อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยนี้ได้แก่

1. โกรธ เด็กวัยนี้รู้สึกโกรธได้ง่าย รู้สึกถูกขัดใจเมื่อไม่ได้สิ่งที่ตนต้องการ
2. กลัว เด็กจะกลัวสิ่งเร้าเป็นชนิด ๆ ไปตามประสบการณ์และจินตนาการของตน เช่น ความมืด เสียงดัง คำขู่ต่าง ๆ บางครั้งดูเป็นความกลัวที่ไม่มีเหตุผล
3. อิจฉา ริษยา เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น หรือกำลังจะสูญเสียสิ่งที่ตนไปให้แก่ผู้อื่น เช่น น้องหรือพี่ เด็กจะมีพฤติกรรมแสดงออก เช่น รังแกน้อง เพื่อเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่
4. สุข เมื่อพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กยิ้มแย้มแจ่มใส และเด็กได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมรอบด้านและสม่ำเสมอ จะทำให้เป็นเด็กที่มีอารมณ์แจ่มใสร่าเริง หัวเราะ และยิ้มแย้มง่าย
5. รัก เด็กจะรักคนที่อยู่ใกล้ชิดและให้ความเอาใจใส่ดูแล เด็กเรียนรู้ที่จะรักผู้ที่ให้ความสนใจ เขาจึงต้องการความใกล้ชิด สายสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านบุคลิกภาพตลอดชีวิต เด็กที่มีความผูกพันมั่นคงกับพ่อแม่ในช่วงปีแรกจะค่อย ๆ ลดอาการวิตกกังวล เวลาห่างพ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก เด็กเริ่มรู้จักเลียนแบบและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นที่พบเห็น เด็กอายุก่อน 2 ปี ชอบเล่นคนเดียว หรือต่างคนต่างเล่น เล่นตุ๊กตา เล่นกับสัตว์และสิ่งของต่าง ๆ ขณะที่เล่นก็จะออกคำสั่งหรือพูดกับของเล่นนั้น ๆ เหมือนกับเป็นสิ่งมีชีวิตจริง เมื่ออายุใกล้ 3 ปี จึงเริ่มเล่นกับเด็กคนอื่นได้

1.4 พัฒนาการทางสังคม

เด็กวัย 1 – 3 ปี ยังคงพัฒนาการความเป็นตัวเอง เด็กจะใช้คำที่ชี้ชัดว่ามีความต้องการแยกออกจากคนทั่วไป เช่น (อาจใช้ชื่อแทนตัว) ของหนู เด็กวัยนี้จะขยายความสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กจะตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่สะท้อนพฤติกรรมของเด็ก และอาจแสดงพฤติกรรมตอบสนองโดยการหัวเราะ ปลอบโยน หรือร้องไห้ เด็กวัยนี้จะเลียนแบบพฤติกรรมตนเอง และ พฤติกรรมผู้อื่น เด็กจะพยายามทำให้คนอื่นมีความสุขและแสดงพฤติกรรมให้การช่วยเหลือผู้อื่น ในสถานการณ์ที่เด็กได้รับการชมเชย เด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นแบบคู่ขนาน (นั่งใกล้กันแต่ต่างคนต่างเล่น) และเด็กยังคงไม่สามารถแบ่งปันของเล่นให้ผู้อื่นได้โดยง่าย

เด็กวัย 1 – 3 ปี นี้ เริ่มมีการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นมากกว่าพ่อ แม่ หรือคนเลี้ยง แต่ยังเล่นกับผู้อื่นในลักษณะต่างคนต่างเล่นเพราะ ยังมีการยึดเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self Center) อยู่จึงมีพฤติกรรมออกมาในรูปของการเรียกร้องความสนใจ ไม่รู้จักการให้ การรับ หรือ การประนีประนอม ชอบเล่นลำพัง ถ้าเข้ากลุ่มมักทะเลาะแย่งหรือทำร้ายกันบางครั้ง เด็กจะเริ่มตีรันทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับคำสั่ง ต่อดัน หรือทำร้ายทุบตี เตะ กัด ผลักเมื่อถูกขัดเกลา (เกษลดา มานะจตุติ. 2529 : 27) เด็กวัยเตาะแตะมีความตระหนักรู้ในตัวตน และเริ่มแยกตัวตนออกจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิด แต่ยังคงต้องการความสนใจจากผู้ใกล้ชิด แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถแยกตัวออกจากเหตุการณ์นั้นมาได้ ลักษณะของเด็กวัยเตาะแตะเช่นนี้ เรียกว่า เป็นลักษณะของการสร้างความเชื่อมั่นและสัมพันธภาพ หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสมเด็กก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

1.5 พัฒนาการทางสติปัญญาและภาษา

พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง เปลี่ยนแปลงความสามารถด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งรอบตัวและความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับปรากฏการณ์และสิ่งต่างๆ ซึ่งทำให้บุคคลสามารถปรับตัวสร้างทักษะใหม่ๆ เพิ่มขึ้นจากความเข้าใจและทักษะเดิมมาใช้ในการแก้ปัญหาได้

ทิศทางของการพัฒนา เริ่มจากการเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนสัมผัสได้โดยตรง หรือรูปธรรมมาเป็นการเข้าใจในสัญลักษณ์ (symbol) และต่อมรรู้จักคิด เข้าใจ และแก้ปัญหาเชิงนามธรรมได้ จากการใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ในการตัดสินใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ มาสู่การใช้เหตุผล การตั้งสมมติฐาน และการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการพิสูจน์สมมติฐาน เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปในรูปแบบต่างๆ (นิตยา คชภักดี. 2543 : 31)

หรรษา นิลวิเชียร. (2535 : 37) กล่าวว่า เด็กเริ่มพัฒนาทางด้านจินตนาการและการมีเหตุผล จำเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเวลา แต่ยังไม่เข้าใจคำว่า วันนี้ เมื่อวาน หรือพรุ่งนี้ สามารถเรียนรู้ชื่อสีและสามารถบอกสีได้ถูกต้องหนึ่งหรือสองสี เด็กชอบนับเลข โดยอาศัย

การจำ อาจจะนับศูนย์ถึงสามหรือมากกว่าแต่หลังจากนั้นจะสับสนในด้านภาษา เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้น ประโยชน์ยาวขึ้น และรู้จักเล่นภาษา

การเรียนรู้เด็กวัยเตาะแตะจะค่อย ๆ ใช้ความคิดในการลองผิดลองถูก การใช้ความคิดในลักษณะ ลักษณะนี้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วว่าการลองผิดลองถูกในวันทารก ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กวัยทารกเน้นที่การกระทำกับวัตถุ เด็กวัยนี้ได้รับการพัฒนาการยอมรับในความคงอยู่ของวัตถุแล้ว เด็กเริ่มรู้ว่าวัตถุหรือบุคคลยังคงอยู่แม้จะมองไม่เห็นเด็กรู้ว่า ตัวเด็กเป็นสิ่งที่แยกออกจากคนอื่นและวัตถุอื่น ๆ เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นโดยใช้สัญลักษณ์เป็นการเล่นโดยใช้ตัวแทนวัตถุ ความรู้สึกหรือความคิดของเด็ก การเล่นแบบใช้สัญลักษณ์จะสนองหน้าที่หลายอย่างคือ เด็กสามารถระบายความขัดแย้งและแสดงออกในโลกสมมติ เด็กสามารถค้นหาความพึงพอใจในความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น เด็กเล่นตุ๊กตาเพื่อตอบสนองการเรียกร้องความต้องการภายในที่จะความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น เด็กเล่นตุ๊กตาเพื่อตอบสนองการเรียกร้องความต้องการภายในที่จะให้มีการดูแลคุ้มครองมากขึ้นมากกว่าปกติที่ได้รับอยู่ เด็กสามารถเล่นสมมติ เป็นผู้อื่นหรือวัตถุต่าง ๆ ดังนั้นการเล่นของเด็กจึงสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกผู้อื่นหรือสิ่งต่าง ๆ ออกจากตัวเด็กเองและพยายามเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมือนหรือแตกต่างจากพฤติกรรมของตนเอง (อุตมลักษณ์ กุลพิจิตร. ม.ป.ป. : 109 –110)

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญา จะเริ่มจากการเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนสัมผัสได้โดยตรง หรือรูปธรรมมาเป็นการเข้าใจในสัญลักษณ์ โดยจะค่อย ๆ ใช้ความคิดในการลองผิดลองถูก และเริ่มพัฒนาทางด้านจินตนาการและการมีเหตุผล จากการใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจสัมพันธของสิ่งต่าง ๆ มาสู่การใช้เหตุผล

พัฒนาการทางภาษา

พัฒนาการทางภาษาและพัฒนาการทางสติปัญญามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากพัฒนาการทางภาษาถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ภาษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาด้านสติปัญญา ความคิดต่าง ๆ จะถ่ายทอดผ่านทางภาษา (นภเนตร ธรรมบวร.2540 : 16) เด็กวัย 1-2 ปี มีความสามารถในการใช้คำศัพท์ 2 พยางค์แล้ว รู้จักคำศัพท์ 20-50 คำเริ่มใช้คำว่า ของฉัน และเธอ พูดเลียนแบบได้ ฟังเรื่องสั้น ๆ ง่าย ๆ ได้ ชี้อวัยวะได้ถูกต้องเมื่อเด็กอายุ 2-3 ปี จะใช้ภาษาในการสื่อความคิด ความเข้าใจของตนเอง บอกให้คนอื่นเข้าใจความต้องการของตนเองและพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น โดยการใช้ภาษา ชอบพูดคุย และเข้าใจคำพูดมากขึ้น

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กไว้ ซึ่งกรณีการ์ พวงเกษม (2532 : 17-18) ได้สรุปไว้ว่า ความรัก ความเอาใจใส่ และความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากบิดา มารดา เป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปได้เต็มที่โดยเฉพาะในวัยเด็ก

เนสเซล และคณะ (หรรษา นิลวิเชียร. 2535 : 207-208 ; อ้างถึงใน Nesel, 1989) ได้อ้างถึงผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กกว่าประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นแรกเริ่ม (Prelanguage) เด็กอายุ 1-1 เดือน

ขั้นนี้จะมีความสามารถจำแนกเสียงต่างๆ ได้ แต่ก็ยังไม่มีความสามารถควบคุมการออกเสียง เด็กจะทำเสียงอ้อแอ้ หรือเสียงที่แสดงอารมณ์ต่าง ๆ เด็กจะพัฒนาการออกเสียงขึ้นเรื่อย ๆ จนใกล้เคียงกับเสียงในภาษาจริง ๆ มากขึ้นตามลำดับ เรียกว่าเป็นคำพูดเทียม (Pseudowrd) พ่อแม่ที่ตั้งใจฟังและพูดตอบ จะทำให้เด็กเพิ่มความสามารถในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น
ขั้นที่ 1 อายุ 10-18 เดือน

เด็กจะควบคุมการออกเสียงคำที่จำได้ สามารถเรียนรู้คำศัพท์ในการสื่อสารถึงห้าสิบคำ คำเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับสิ่งของสัตว์ คน หรือเรื่องราวในสิ่งแวดล้อม การที่เด็กออกเสียงคำหนึ่งคำหรือสองคำ อาจมีความหมายรวมถึง ประโยชน์หรือวลีทั้งหมด การพูดชนิดนี้มีชื่อเรียกว่า Holophrastic Speech

ขั้นที่ 2 อายุ 18-20 เดือน

การพูดขั้นนี้จะเป็นการออกเสียงคำสองคำและวลีสั้นๆ มีชื่อเรียกว่า Telegraphic Speech คล้ายๆ กับการโทรเลข คือมีเฉพาะคำสำคัญสำหรับสื่อความหมาย เด็กเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้นถึง 300 คำรวม ทั้งคำกริยาและคำปฏิเสธ เด็กจะสนุกสนานกับการพูดคนเดียวในขณะที่ทดลองพูดคำ และโครงสร้างหลายๆ รูปแบบ

ขั้นที่ 3 อายุ 14-30 เดือน

เด็กจะเรียนรู้ศัพท์เพิ่มขึ้นถึง 450 คำ วลีจะยาวขึ้น พูดประโยคความเดียวสั้น ๆ มีคำคุณศัพท์รวมอยู่ในประโยค

ขั้นที่ 4 อายุ 30-36 เดือน

คำศัพท์จะเพิ่มมากขึ้นถึง 1,000 คำ ประโยคเริ่มซับซ้อนขึ้น เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามทางด้านจำนวนคำศัพท์ และรูปแบบของประโยคอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 5 อายุ 36-54 เดือน

เด็กสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในครอบครัวและกับผู้คนรอบข้าง จำนวนคำศัพท์ที่เด็กรู้มีประมาณ 2,000 คำ เด็กใช้โครงสร้างของประโยคหลายรูปแบบ เด็กจะพัฒนาพื้นฐานการสื่อสารด้วยวาจาอย่างมั่นคง และเริ่มต้นเรียนรู้ภาษาเขียน

โลแกนและโลแกน (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 ก : 60-62 ; อ้างถึงใน Logan & Logan. 1974 : 207) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 7 ขั้น ดังนี้

1. ระยะปะปะ (Random Stage หรือ Prelinguistic Stage) อายุแรกเกิดถึง 6 เดือน ในระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะเปล่งเสียงต่างๆ ที่ยังไม่มี ความหมาย การเปล่งเสียงของเด็ก

ก็เพื่อบอกความต้องการของเขา และเมื่อได้รับการตอบสนองเขาจะรู้สึกพอใจ ตัวอย่างเช่น เด็กจะร้องเมื่อถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว เมื่อรู้สึกหิว ฉี่ ฯลฯ หรือเพราะรู้สึกเป็นสุขที่ได้ส่งเสียงออกมา เมื่อเด็กอายุได้ 6 เดือน จะเริ่มออกเสียง อ้อ-แอ้ และเริ่มเปล่งเสียงต่างๆ ซึ่งไม่มี ผู้ใดเข้าใจหรือแยกแยะได้นอกจากนักภาษาศาสตร์ ในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ดีของการสนับสนุนให้เด็กพัฒนาการทางการพูดและเด็กที่มีสุขภาพดีทั้งทางกายและใจจะมีโอกาสพัฒนาทางภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ไม่สบาย เจ็บป่วย ร้องไห้ โยเย

2. ระยะแยกแยะ (Jergon Stage) อายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี หลังจาก 6 เดือนขึ้นไป และเด็กจะรู้สึกพอใจที่จะได้ส่งเสียงและถ้าเสียงใดที่เปล่งออกมาได้รับการตอบสนองในทางบวก เขาก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีกในบางครั้งเด็กจะเลียนเสียงสูงๆ ต่ำ ๆ ที่มีคนพูดคุยกับเขา

3. ระยะเลียนแบบ (Imitation Stage) อายุ 1-2 ขวบ ในระยะนี้เด็กจะเริ่มเลียนเสียงต่างๆ ที่เขาได้ยิน เช่น เสียงของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่มี ความหมายจะค่อยๆ หายไปและเด็กจะเริ่มรับฟังเสียงที่ได้รับการตอบสนองซึ่งนับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มต้นอย่างแท้จริงที่ระยะนี้

4. ระยะขยาย (The Stage of Expansion) อายุ 2-4 ขวบ ในระยะนี้เด็กจะหัดพูด โดยจะเริ่มจากการหัดเรียกชื่อ คน สัตว์ และสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว เขาจะเริ่มเข้าใจถึงการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นการสื่อความหมายในโลกของผู้ใหญ่ การพูดของเด็กในระยะแรกๆ จะเป็นการออกเสียงคำนามต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง นก แมว หมา ฯลฯ และคำคุณศัพท์ต่างๆ ที่เขาเห็น รู้สึกและได้ยิน ซึ่งในวัยต่างๆ เขาจะสามารถพูดได้ดังนี้

อายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำโดยจะสามารถใช้คำนามได้ 20 %

อายุ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นประโยคได้

อายุ 4 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่างๆ และรู้จักการใช้คำเต็มหน้าและลงท้ายอย่างผู้ใหญ่ใช้กัน

5. ระยะโครงสร้าง (Structure Stage) อายุ 4-5 ขวบ ระยะนี้เด็กจะเริ่มพัฒนาความสามารถในการรับรู้และการสังเกต เด็กจะเริ่มเล่นสนุกกับคำ และรู้จักคิดคำและประโยคของตนเอง โดยอาศัยการผูกจากคำวลี และประโยคที่เขาได้ยินคนอื่น ๆ พูด เด็กจะเริ่มคิดกฎเกณฑ์ในการประสมคำ และหาความหมายของคำและวลี โดยเด็กจะเริ่มรู้สึกสนุกกับการเปล่งเสียง โดยเขาจะเล่นเป็นเกมกับเพื่อนๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

6. ระยะตอบสนอง (Responding Stage) อายุ 5-6 ขวบ ในระยะนี้ความสามารถในการคิด และพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะสูงขึ้น เขาจะเริ่มพัฒนาภาษาไปสู่ภาษาที่เป็นแบบแผนมากขึ้น และใช้ภาษาเหล่านั้นกับสิ่งต่างๆ รอบ ๆ ตัว

การพัฒนาทางภาษาของเด็กในวัยนี้จะเริ่มต้นเมื่อเขาเข้าในชั้นอนุบาลโดยเด็กจะเริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่ายได้ รู้จักใช้คำเกี่ยวข้องกับบ้านและโรงเรียน

ภาษาที่เด็กใช้ในการสื่อความหมาย ในระยะนี้จะเกิดจากสิ่งที่เขามองเห็น และรับรู้

7. ระยะสร้างสรรค์ (Creative Stage) อายุ 6 ปีขึ้นไป ในระยะนี้ได้แก่ระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนเด็กจะเล่นสนุกกับคำ และหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข เด็กในระยะนี้จะพัฒนา วิเคราะห์และสร้างสรรค์ทักษะในการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสำนวน การเปรียบเทียบ และภาษาพูดที่เป็นนามธรรมมากขึ้น และเขาจะรู้สึกกับการแสดงความคิดเห็นโดยการพูดและการเขียน

พัฒนาการทางการพูด

เบญจมาศ พระธานี (2540 : 9-11) ได้สรุปขั้นของพัฒนาการด้านการพูดไว้ดังนี้

1. เสียงแสดงปฏิกิริยาสะท้อน (reflex sounds) อายุ 0-2 เดือน เป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ภาษาและการพูดเริ่มมีตั้งแต่เด็กร้องไห้ตอนแรกคลอด ซึ่งเป็นการแสดงถึงการพัฒนาการทำงานของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงและหายใจจะเป็นพื้นฐานของการพูดต่อไป การร้องไห้ระยะต่อมาจะแสดงถึงความต้องการของเด็กได้หลายอย่าง เช่น หิว เบียด หรือตกใจ เป็นต้น

2. เสียงอ้อแอ้ (babbling) อายุ 2 เดือน - 2 ปี 6 เดือน เป็นขั้นที่เด็กส่งเสียงด้วยความพอใจที่ได้เคลื่อนไหวอวัยวะที่ใช้ในการพูด โดยจะเลียนแบบเสียงของตัวเองซ้ำๆ เสียงอ้อแอ้นี้เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณของความเป็นมนุษย์ จึงพบได้ในเด็กทุกคนแม้กระทั่งเด็กหูหนวกหูตึง แต่การส่งเสียงอ้อแอ้ในเด็กเหล่านี้จะไม่พัฒนาต่อไปตามปกติเพราะไม่ได้ยินเสียงของตัวเอง

3. การส่งเสียงเพื่อสื่อความหมาย (socialized vocal play) อายุ 5-6 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มส่งเสียงเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นโดยเด็กจะฟังเสียงผู้อื่นและส่งเสียงโต้ตอบเป็นครั้งคราว ขั้นนี้เป็นขั้นที่คาบเกี่ยวกับการส่งเสียงอ้อแอ้ ซึ่งบางครั้งเด็กจะส่งเสียงอ้อแอ้เล่นคนเดียว บางครั้งส่งเสียงเพื่อโต้ตอบคนรอบข้าง

4. คำแรกที่มีความหมาย (the first meaningful word) อายุ 10-18 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเข้าใจคำพูดที่เคยได้ยินจากการเชื่อมโยงคำพูดกับเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วสะสมเป็นความรู้ภายใน เมื่อเด็กมีความพร้อมเด็กจะเลียนแบบการออกเสียงผู้อื่น และออกเสียงพูดคำนั้นได้ถูกต้องในเวลาต่อมา

5. วลี ประโยค และภาษาเด็ก (phrases, sentences, and jargon) อายุ 12-24 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มพูดเป็นน้ำที่ยาว 2 พยางค์ หรือ คำ 2 คำรวมกันเป็นวลี และประโยค ซึ่งมีความซับซ้อนมากขึ้นตามอายุ โดยเฉลี่ยเด็กอายุ 1 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 1 คำ เด็กอายุ 2 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 2 คำ เด็กอายุ 3 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 3 คำ

และเด็กอายุ 4 ปี จะพูดวลีหรือประโยคที่ยาว 4 คำ แต่ในบางครั้งเด็กจะมีการทดลองใช้คำศัพท์ใหม่ๆ ซึ่งอาจจะมีลักษณะของการหยุดคิด (pause) พูดซ้ำๆ ใช้คำเอ้อ อ้า บ่อยๆ คล้ายคนพูดติดอ่าง (normal disfluency) ลักษณะการพูดเช่นนี้เกิดขึ้นได้ในช่องที่เด็กอายุ 2-6 ปี ซึ่งจะค่อยๆ หายไปเมื่อเด็กเรียนรู้การพูดคำศัพท์ต่าง ๆ มากขึ้น หรือในบางครั้งเองอยากพูดอยากอธิบายบางสิ่งบางอย่างแต่ไม่ทราบว่าจะใช้คำศัพท์อะไร เด็กจะใช้พยางค์ที่ไม่มีความหมายปนกับพยางค์ที่มีความหมาย (jargon) การพูดลักษณะเช่นนี้ควรจะหายไปเมื่อเด็กมีอายุ 2 ปี 6 เดือน เพราะเด็กมีการขยายคำศัพท์มากขึ้นแล้ว

6. พัฒนาการแปรเสียง เสียง จังหวะ และภาษา (articulation, voice, rhythm, and language development) อายุ 5-7 ปี เป็นขั้นที่เด็กมีการเรียนรู้การใช้เสียงพูดให้ถูกต้องและมีการขยายคำศัพท์โครงสร้าง และความซับซ้อนของประโยคมากขึ้น เด็กจะพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้ค่อนข้างสมบูรณ์ใกล้เคียงผู้ใหญ่ราวอายุ 7-8 ปี

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 : 229-230) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาพูดตั้งแต่วัยทารกจนถึงสูติระยะวัยเด็กตอนต้น มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นปฏิกริยาสะท้อน (reflexive vocalization)

การใช้ภาษาของเด็กในระยะนี้ คือ ตั้งแต่คลอดถึงอายุหนึ่งเดือนครึ่ง เป็นแบบปฏิกริยาสะท้อนเทียบเท่ากับภาษาหรือการสื่อความหมายของสัตว์ประเภทอื่นๆ เสียงนี้เป็นไปโดยอัตโนมัติและไม่มีความหมายในขั้นแรก แต่เมื่ออายุราวหนึ่งเดือนล่วงแล้ว ทารกอาจเปล่งเสียงต่างกันได้ตามความรู้สึก เช่น ชอบ ไม่ชอบ ง่วง หิว ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ขั้นเล่นเสียง (babbling stage)

อายุเฉลี่ยของทารกในขั้นนี้ ต่อจากขั้นที่ 1 จนถึงอายุราว 8 เดือน อวัยวะในการเปล่งและฟังเสียงของทารก เช่น ปาก ลิ้น หู เริ่มพัฒนามากขึ้น เป็นระยะที่ทารกได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงตนเอง สนุกและสนใจลองเล่นเสียง (vocal play) ที่ตนได้ยิน โดยเฉพาะเสียงของตนเอง แต่เสียงที่เด็กเปล่งก็ไม่มีความหมายในเชิงภาษา ระยะนี้ทารกทุกชาติทำเสียงเหมือนกันหมด แม้เสียงที่เด็กเปล่งยังคงไม่เป็นภาษาแต่ก็มีความสำคัญในกระบวนการพัฒนาการพูด เพราะเป็นระยะที่เด็กได้ลองทำเสียงต่างๆ ทุกชนิด เปรียบเสมือนการซ้อมเสียงขอของนักกีฬาก่อนการเล่นขอที่แท้จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นเลียนเสียง (lalling stage)

ระยะนี้ทารกอายุประมาณ 9 เดือน เขาเริ่มสนุกที่จะเลียนเสียงผู้อื่น นอกจากเล่นเสียงของตนเองระยะนี้ประสาทรับฟังพัฒนามากยิ่งขึ้นจนสามารถจับเสียงผู้อื่นพูดได้ดีถ้าวิ่งขึ้นประสาทตาจับภาพการเคลื่อนไหวของริมปากได้แล้ว จึงรู้จักและสนุกที่จะเลียนเสียงผู้อื่นระยะนี้เขาเลียนเสียงของตัวเองน้อยลงการเลียนเสียงผู้อื่นยังผิด ๆ ถูก ๆ และยังไม่สู้จะเข้าใจความหมายของเสียงที่เปล่งเลียนแบบผู้ใหญ่ เด็กหูหนวกไม่สามารถพัฒนาทางด้านภาษามาถึงขั้นนี้ ขั้นนี้เป็นระยะที่เริ่มพูดภาษาแม่ของตน

ขั้นที่ 4 ขั้นเลียนเสียงได้ถูกต้องยิ่งขึ้น (echolalia)

ระยะนี้ทารกอายุประมาณ 1 ขวบ ยังคงเลียนเสียงผู้ที่แวดล้อมเขา และทำ
ได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเลียนเสียงตัวเองน้อยลง แต่ยังรู้ความหมายของเสียงไม่แจ่มแจ้งนัก

ขั้นที่ 5 ขั้นเห็นความหมายของเสียงที่เด็กเลียน (true speech)

ระยะนี้ทารกอายุตั้งแต่ 1 ขวบขึ้นไป ความจำการใช้เหตุผล การเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ทารกได้รู้เห็นพัฒนาขึ้นแล้ว เช่น เมื่อเปล่งเสียง “แม่” ก็รู้ว่า คือ ผู้หญิงคนหนึ่ง
ที่อุ้มชูดูแลตน การพัฒนาถึงขั้นนี้เป็นไปอย่างบังเอิญ (ไม่ได้ตั้งใจ) แต่ต่อมาจากการได้รับการ
ตอบสนองที่พอใจและไม่พอใจทำให้การเรียนรู้ความสัมพันธ์ของเสียงกับความหมายก้าวหน้าสืบไป

ในระยะตอนแรก ๆ เด็กพูดคำเดียวก่อน ต่อมาจึงอยู่ในรูปของวลีและรูปของ
ประโยค ตั้งแต่ยังไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ไปจนถึงถูกหลักไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ

ไนซ์ (จินตนา เนียมเปีย. 2521 : 11-12 ; อ้างถึงใน Carmichael. 1960 :
522) ได้สรุปพัฒนาการด้านการพูดเป็นประโยคดังนี้

1. ขั้นการพูดเป็นคำคำเดียว (Single-Word Stage) ขั้นนี้เริ่มเมื่ออายุได้ 2 ปี
ต่ำสุดระหว่าง 4-12 เดือน อายุเฉลี่ยระหว่าง 6.6 เดือน

2. ขั้นเริ่มพูดเป็นประโยค (Early Sentence Stage) ขั้นนี้เริ่มเมื่ออายุ
ระหว่าง 13-27 เดือน อายุเฉลี่ยระหว่าง 18 เดือน ต่ำสุดประมาณ 4-7 เดือน ประโยคในตอน
แรก ๆ จะไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วย คำนาม กริยา วิเศษณ์ และคุณศัพท์ ส่วนคำสรรพนามและ
สันธาน จะเกิดขึ้นน้อยหรือไม่มีเลย

3. ขั้นเป็นประโยคสั้น ๆ (Short Sentence Stage) ประโยคประกอบด้วย
คำ 3-4 คำ จะปรากฏในเด็กอายุ 2 ปี โดยปกติจะเกิดเมื่ออายุ 3 ปี และช้าที่สุดประมาณอายุ
4-5 ปี ประโยคจะเป็นประโยคสั้น ๆ หรือง่าย ๆ ประกอบด้วยคำนามจะขาดคำนำหน้านาม
กริยาช่วย กริยาร่วม คำบุพบท และสันธาน ประโยค ประมาณ 20-60 % ยังคงเป็นประโยคที่ไม่
สมบูรณ์

4. ขั้นเป็นประโยคสมบูรณ์ (Complete Sentence Stage) ประโยค
ประกอบด้วยคำ 6-8 คำ เกิดขึ้นในระหว่างอายุ 3-4 ปี เด็กจะสามารถพูดประโยคได้ในระดับเดียวกับ
ผู้ใหญ่ รูปประโยคประกอบด้วยคำสรรพนาม บุพบท สันธานและคำนำหน้านาม

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางภาษาและการของเด็ก เด็กจำเป็นต้องมีการ
ปฏิสัมพันธ์ทางภาษาอย่างสม่ำเสมอ และเด็กต้องได้รับการฝึกให้อวัยวะในการออกเสียง โดยเริ่ม
จากเล่นเสียงอ้อแอ้อย่างไม่มีความหมายต่อจากนั้นก็เปล่งเสียง ถ้าเสียงใดเปล่งเสียงแล้วได้รับ
การตอบสนองในทางบวก เด็กจะเปล่งเสียงนั้นอีก

จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กวัยเตาะแตะควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของเด็กได้ดียิ่งขึ้น และสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละคนได้

1.6 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ

พัฒนาการของเด็กวัยเตาะแตะ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2542 : 24 – 35) ได้กล่าวไว้ ซึ่งในการวิจัยนี้จะนำมาในเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเตาะแตะดังนี้

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ (Personality Development)

1. พัฒนาการทางบุคลิกภาพตามทฤษฎีของ ฟรอยด์

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) จิตแพทย์ชาวเวียนนา ได้ใช้ประโยชน์จากทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการมาเป็นการกำหนดขั้นทางพัฒนาการมนุษย์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับตามข้อกำหนดทางชีวภาพ

ฟรอยด์ ได้แบ่งลำดับขั้นของพัฒนาการทางบุคลิกภาพมนุษย์ช่วงวัยเด็กตามลำดับ ดังนี้

- 1) 0 – 1 ปี : ขั้นปาก (Oral stage) โดยมีความพึงพอใจเป็นแรงจูงใจ
- 2) 2 – 3 ปี : ขั้นทวาร (Anal stage) เริ่มพัฒนาเกี่ยวกับการรู้จักตนเอง และเริ่มมีการรับรู้ความต้องการทางสังคม
- 3) 3 – 4 ปี : ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic stage) เป็นขั้นของการพัฒนาเกี่ยวกับการรับรู้ทางบทบาททางเพศ การยอมรับจากผู้อื่น และการทดลอง แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ (identity) ของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ได้เป็นที่สนใจกันอย่างจริงจังนัก โดยเฉพาะความสำคัญในช่วงวัยเด็ก เอกลักษณ์เฉพาะบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จากประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งมีความแตกต่างกันหลายรูปแบบตามลักษณะของเอกลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เชื้อชาติและวัฒนธรรม ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ รูปร่าง หน้าตา เพศ และความสามารถทางสติปัญญา ข้อมูลส่วนใหญ่จากรายงานการวิจัยระบุว่าพื้นฐานของความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลนี้เริ่มพัฒนากันตั้งแต่ระยะแรก ๆ ของชีวิตมนุษย์ เราทุกคนมีความตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลนี้เริ่มพัฒนากันตั้งแต่ระยะแรก ๆ ของชีวิตมนุษย์เราทุกคนมีความตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่น่าเสียดายที่มนุษย์ไม่อาจพัฒนาตนเองให้มีเอกลักษณ์เฉพาะอย่างที่น่าชื่นชมได้ทุกคน

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson)

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริกสัน (Erikson) กล่าวถึงความสำคัญของลำดับขั้นตามวุฒิภาวะที่เกี่ยวกับการเริ่มพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล

อีริกสัน เชื่อว่าแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาจะมีปม ซึ่งเป็นปัญหากลางที่ต้องมีการแก้ไขที่ละปม ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขได้หมด ความขัดแย้งจะยังคงปรากฏอยู่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนในขั้นพัฒนาการนั้น ๆ

ลำดับขั้นตอนพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ อีริกสัน มีดังต่อไปนี้

1. ความไว้วางใจตรงข้ามกับความไม่ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust)

องค์ประกอบส่วนแรกของบุคลิกภาพที่ดี คือ ความรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งพัฒนามาจากประสบการณ์ที่พึงพอใจในช่วง 18 เดือนแรกของชีวิต ความต้องการของร่างกายที่ได้รับการตอบสนองด้วยดีอย่างสม่ำเสมอ ความสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย และประสบการณ์ ของความพึงพอใจที่ได้ปะทะสัมพันธ์กับ สิ่งของและบุคคลต่าง ๆ จะช่วยสร้างความมั่นใจให้เด็กกับรู้ว่าสิ่งพาโลกภายนอกได้ ปัญหาของการพัฒนาความไว้วางใจหรือความไม่ไว้วางใจจะเห็นได้ชัดจากเกมการเล่นจ๊ะเอ๋ (peek-a-boo) ในเกมนี้เด็กจะเริ่มสนใจเมื่ออายุประมาณ 4 เดือน เพราะสิ่งชิ้นนั้นสามารถทำให้หายไปและกลับมาอีกได้ เด็กทารกจะแสดงสีหน้าบอกอาการรับรู้ได้เมื่อสิ่งของที่กำลังจ้องมองอยู่หายไป และแสดงความยินดีต้อนรับเมื่อเห็นการปรากฏของสิ่งของอีกครั้งด้วยการขยับแขนขาและยิ้ม เด็กจะเรียนรู้้อย่างค่อยเป็นค่อยไปถึงการที่สิ่งต่าง ๆ ยังคงอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะไม่ปรากฏอยู่ในสายตาขณะนั้นแล้วก็ตาม และด้วยวิธีการเรียนรู้้อย่างค่อยเป็นค่อยไปเท่านั้น ที่เด็กจะสามารถรับรู้ได้ว่าความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตรอบตัว มีลำดับขั้นตอนและเสถียรภาพ เริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่ระยะแรกของวัยเด็ก ในช่วงที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด คือ ช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 18 เดือน และเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาไปสู่บุคลิกภาพที่สมบูรณ์

2. การปกครองตนเองตรงข้ามกับความไม่แน่ใจและรู้สึกอายใจ

(Autonomy vs. Doubt and Shame)

พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กในช่วง 2 – 4 ปี นี้ ส่วนใหญ่จะเน้นที่การพัฒนาทักษะความสามารถในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นความสามารถที่จะควบคุมตนเองได้และมีความรู้สึกที่นับถือตนเอง แต่ถ้าการพัฒนาในช่วงวัยดังกล่าวไม่ได้เป็นด้วยดี เด็กก็จะเกิดความไม่แน่ใจและความละอายใจขึ้น ช่วงนี้เป็นระยะของการพัฒนาระบบการทำงานของกล้ามเนื้อ และส่งผลให้เด็กพัฒนาความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับปฏิภิกิริยาการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น การเดิน การพูด การจัดการกระทำกับสิ่งของ การถือจับและปล่อยสิ่งของนักจิตวิทยาส่วนใหญ่ จะเน้นการพัฒนาเด็กในวัยนี้ที่ความสามารถในการควบคุมกระเพาะปัสสาวะและลำไส้เพื่อการขับถ่าย แต่ลักษณะอื่น ๆ ของความสามารถที่กำลังพัฒนาในช่วงวัยนี้ยังมีพัฒนาการด้านอื่นอีก

ที่นอกเหนือความสามารถในการควบคุมระบบขับถ่าย เด็กยังมีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้สึกที่ไว้วางใจ และเชื่อถือได้อย่างพอเพียงอีกด้วย เด็กจะต้องผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะมีโอกาสได้ตัดสินใจด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในขณะที่เดียวกันเด็กจะต้องเรียนรู้ถึงขอบเขตความสามารถของตนเองด้วย ไม่เพียงแต่จะมีสิ่งของหลาย ๆ อย่างที่เด็กยังไม่สามารถจะเอื้อมมือไปหยิบเองได้ แต่ยังมีคำสั่งของผู้ใหญ่อีกหลายประการที่เด็กจะต้องปฏิบัติตามอีกด้วย

ความเป็นตัวของตัวเองหรือความสามารถในการปกครองตนเองนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเด่นชัดในบุคลิกภาพของชาวตะวันตก ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและควบคุมเรื่องส่วนตัวของตนเอง แต่เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่ไม่ค่อยพบในสังคมที่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเหมือน ๆ กันหรือสอดคล้องกัน และต้องให้ความเชื่อฟังต่อผู้มีอำนาจเหนือกว่าความรู้สึกที่ขัดแย้งต่อการพัฒนาความต้องการปกครองตนเองกับความไม่แน่ใจและรู้สึกละอายใจจะเกิดขึ้นเป็นอย่างมากในช่วงวัย 18 เดือน ถึง 3 ขวบ แม้ว่าในช่วงชีวิตของคนเราจะต้องเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาดังกล่าวอยู่อย่างต่อเนื่องก็ตาม

3. ทฤษฎีพัฒนาพฤติกรรมและลักษณะทางกาย (Physical – Behavioral Development)

อาร์โนลด์ กีเซล (Arnold Gesell) เป็นคนแรกที่เริ่มศึกษาเกี่ยวกับเด็กโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กีเซลเห็นด้วยกับฟรอยด์ที่คิดว่าพัฒนาการเด็กเกี่ยวข้องกับความเป็นไปทางชีววิทยาและพฤติกรรม กีเซลอธิบายถึงพฤติกรรมตามระดับอายุเป็นปี เน้นให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ ที่เบี่ยงเบนไปและเบนเข้าหากันของการพัฒนา

ในทฤษฎีพัฒนาการของกีเซล ได้เน้นเรื่องการพัฒนาที่เป็นปกติของมนุษย์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบที่แน่นอนตามลำดับขั้นอายุ และถ้าพฤติกรรมหรือความสามารถไม่เป็นไปตามเวลาหรือก่อนเวลาจะถือเป็นข้อยกเว้นพิเศษ การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นที่สามารถให้การทำนายได้ การพัฒนาทางกายเริ่มต้นจากศีรษะไปสู่เท้า ซึ่งเห็นได้จากความสามารถของเด็กในการเคลื่อนไหวศีรษะ และการกำหนดสายตาของทารกในสัปดาห์แรก การเริ่มมีความสัมพันธ์ของตาและมือในวัย 3 เดือน และการเริ่มแสดงความสามารถในการยืนและเดินของทารกวัย 8 ถึง 13 เดือน

ความก้าวหน้าของพัฒนาการการตอบสนองจากกล้ามเนื้อในระหว่างวัยขวบปีแรก จะเริ่มจากการพัฒนาในส่วนกลางไปยังส่วนอื่น ๆ ที่อยู่ส่วนปลายของร่างกาย เช่น จากความสามารถในการควบคุมแขนและขาส่วนบนไปยังมือและเท้า และยังคงสังเกตได้ถึงการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ก่อนมัดเล็ก เช่น เด็กอายุ 1 ขวบจะพัฒนาพฤติกรรมทางการเคลื่อนไหวจากภาวะที่งุ่มง่ามเชื่องช้าไปสู่ความสามารถในการยึดจับและเดินได้ และการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ที่ดียิ่งขึ้น

วิธีการพัฒนาที่ได้ให้ความสำคัญกับเกณฑ์มาตรฐานและวุฒิภาวะนั้น ในแต่ละลำดับขั้นของพัฒนาการจะเป็นไปตามแบบแผนด้วยวิธีการของมันเองและจะข้ามขั้นไม่ได้ ซึ่งความแตกต่างของอัตราการเจริญเติบโตในแต่ละขั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับวุฒิภาวะ

ในขณะนั้นของเด็กแต่ละคน การพัฒนาทั้งหมดจะรวมถึงการเจริญเติบโตของเนื้อเยื่อหรืออวัยวะ ตลอดจนพฤติกรรมและหน้าที่ของสิ่งเหล่านั้นด้วย

ปัจจุบันมีข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กเป็นจำนวนมากที่ระบุถึงความแตกต่างในการพัฒนาแต่ละด้านของเด็ก และช่วยให้เราทราบว่า การพัฒนาการทางกายได้รับอิทธิพลจากจำนวนเวลาที่เด็กได้หลับ ปริมาณและชนิดของอาหารที่รับประทาน ปริมาณของของเหลวที่ร่างกายได้รับสุขนิสัยของการขับถ่าย ตลอดจนระดับและชนิดของการออกกำลังกายนอกจากนี้ทัศนคติ ความมั่นคงของบุคลิกภาพและการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการทางสติปัญญา ก็มี บทบาทที่สำคัญด้วยเช่นกัน ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงสนับสนุนหลักการพัฒนาเด็กที่สำคัญ คือ พันธุกรรมและสภาวะแวดล้อมไม่เคยทำงานแยกกัน เป็นเอกเทศเลย แต่ละฝ่ายจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกันตลอดเวลา

4. พัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive and Mental Development)

สำหรับทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีการศึกษาไว้และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจเด็กในปัจจุบัน คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพียาเจต์ (Jean Piaget) แต่ละขั้นตอนจะมีการพัฒนาของตนแยกจากกัน เขามองพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นส่วนที่ขยายมาจากการเจริญเติบโตทางชีววิทยา เป็น การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการมีพื้นฐานจากกระบวนการทางชีววิทยา เกี่ยวกับวุฒิภาวะ และประสบการณ์ในชีวิตของมนุษย์ที่ได้ความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ และนำมาใช้ประโยชน์ด้วยการสร้างแบบแผนที่ซับซ้อนทางความคิดหรือโครงสร้างทางปัญญา ยิ่ง ๆ ขึ้น พัฒนาการความสามารถทางสติปัญญาจะผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของวุฒิภาวะ เป็น 4 ช่วงอายุ ดังนี้

1. ระยะการพัฒนาสติปัญญาทางร่างกายและประสาทสัมผัส 0 – 2 ปี
(Period of Sensorimotor Intelligence)

- ขั้นที่ 1 : ขั้นปฏิบัติการิริยาสะท้อน (Reflexive Phase) มีพฤติกรรมสะท้อนอย่างง่ายและเริ่มเป็นระบบขึ้น ประมาณ แรกเกิด – 1 เดือน
- ขั้นที่ 2 : ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวด้วยประสบการณ์เบื้องต้น (Primary Circular Reaction) ใช้ประสบการณ์เป็นแนวทางในการเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวด้วยพฤติกรรมที่ซ้ำ ๆ และง่ายปราศจากจุดมุ่งหมาย เริ่มมีการประสานงานกันระหว่างกิริยาที่แสดงออก เช่น การไต่ยืนกับการจ้องมอง ประมาณ 1 – 4 เดือน

- ขั้นที่ 3 : ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Secondary Circular Reaction) มีความตั้งใจแสดงออกทางพฤติกรรมที่ตนเองสนใจ เริ่มแสดงพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่มีจุดมุ่งหมาย ประมาณ 4 – 8 เดือน
- ขั้นที่ 4 : ขั้นพัฒนาการประสานของอวัยวะ (Coordination of Secondary Reaction) มีความตั้งใจแสดงออกเพื่อผลลัพธ์หรือคำตอบ สร้างมโนทัศน์ของตนเกี่ยวกับสิ่งของ ประมาณ 8 – 12 เดือน
- ขั้นที่ 5 : ขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูก (Tertiary Circular Reaction) มีการทดลองด้วยการลองผิดลองถูก ค้นหาและสนใจประสบการณ์ใหม่ ๆ ประมาณ 12 – 18 เดือน
- ขั้นที่ 6 : ขั้นพัฒนาการโครงสร้างสติปัญญาเบื้องต้น (Invention of New Means Through Internal Mental Combinations) มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมเลียนแบบโดยไม่ต้องมีตัวอย่าง เริ่มรู้จักแก้ปัญหาโดยอาศัยการลองผิดลองถูกน้อยลง เริ่มเข้าใจการรู้จักใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ประมาณ 18 – 24 เดือน

2. ระยะเวลาเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Period of Preoperational Thought)

ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มใช้สติปัญญาในการเรียนรู้ได้มากขึ้นและแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย

2.1 ขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล

(Preconceptual Thought) ประมาณ 2 – 4 ปี เริ่มสามารถใช้ความคิดในการแยกแยะวัตถุและสิ่งของต่าง ๆ ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในการสื่อ ความหมายมากขึ้น ชอบเล่นสมมติและสร้างเป็นจินตนาการ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ในเรื่องต่าง ๆ

2.2 ระยะเวลาคิดแบบญาณหยั่งรู้ (Perceptual or Intuitive Thought)

เด็กเริ่มเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รู้จักจำแนกระหว่างถ้อยคำ สัญลักษณ์และสิ่งของ เด็กวัยนี้ไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ ความคิดจดจ่ออยู่ที่จุดใดจุดหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันไม่สามารถสนใจได้มากกว่า 2 อย่าง ดังนั้นจึงยังไม่สามารถเข้าใจความคิดของคนอื่น

3. ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (Stage Of Concrete Operations) อายุประมาณ 7 – 11 ปี สามารถใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา สามารถสร้างกฎเกณฑ์ เข้าใจเหตุผลและเรื่องการคงตัวของสิ่งต่าง ๆ

4. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม (Stage Of Formal Operations) อายุประมาณ 11–15 ปี เป็นระยะที่สามารถใช้การคิดแบบมีเหตุผลในลักษณะนามธรรมเช่นเดียวกับอนาคต สามารถตั้งสมมุติฐานและทฤษฎี ผู้ที่อยู่ในขั้นนี้มักเริ่มเป็นผู้ใหญ่และเริ่มคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมและมีเหตุผลมีผล ซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากขึ้นและเป็นระบบมากขึ้น

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ในการพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ มีทฤษฎีที่สนับสนุนพัฒนาการที่สำคัญดังนี้ ทฤษฎีบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ และทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของอีริคสัน ทฤษฎีด้านการพัฒนาพฤติกรรมของอารีโนล กีเซล และทฤษฎีด้านการพัฒนาการรู้คิดและสติปัญญาของ ชอง พีอาเจท์

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ปิยธิดา ขจรชัยกุล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวที่มีต่อพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 2-3 ปี ที่มีพัฒนาการต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในชุมชนหอรวัด กรุงเทพมหานคร พบว่าพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่หัวไหล่ แขน พัฒนาการส่วนขา พัฒนาการทรงตัว และการประสานงานของกล้ามเนื้อของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ธิดา ภูประฐาน (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมความรู้ทางกายภาพตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กวัยเตาะแตะ พบว่ามโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ

ความสนใจของเด็กเป็นกระบวนการขั้นแรกของการรวบรวมข้อมูลจากสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการของเด็ก ทำให้สภาวะของร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งจะรับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความประสงค์ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความอยากรู้อยากเห็น ใจจดจ่อ มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ตลอดจนทำกิจกรรมด้วยความเพิลิตเพิลินและเอาใจใส่ ซึ่งความสนใจของเด็กเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจภายในซึ่งผู้ให้ความหมายดังนี้

2.1 ความหมายของความสนใจ

ดิวี่ (Dewey. 1959 : 66) กล่าวว่า ความสนใจ คือ ความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จด้วยความเพิลิตเพิลินและพยายามจะทำกิจกรรมนั้นอยู่บ่อย ๆ

กู๊ด (Good. 1973 : 31) กล่าวว่า ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบของคนเราที่แสดงต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนี้อาจจะมีชั่วขณะ หรืออาจจะมีถาวรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นของบุคคลนั้น โดยมีอิทธิพลมาจากประสบการณ์ของเขาเอง

ปิยะนุช ประจักษ์จิตต์ (2525 : 7) กล่าวว่า ความสนใจในการรับรู้ คือ สภาวะของร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการขั้นแรกของการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ขึ้นเป็นความคิดรวบยอด (Concept) ในกระบวนการรับรู้ และเป็นตัวกำหนดความสนใจในการรับรู้สิ่งเร้าตัวหนึ่ง

ความสนใจนับเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ และส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้ ดังนี้

อิกุเกะ มาซารุ (2528 : 25) กล่าวว่า เด็กวัย 2 – 6 ขวบ เป็นเด็กที่เตรียมพร้อมที่จะสนใจทุกสิ่งทุกอย่าง ในการจะป้อนอะไรให้เด็ก ควรเน้นความสำคัญตรงที่ทำอะไรให้เด็กสนใจ เพราะถ้าเด็กวัยนี้สนใจสิ่งใดแล้วก็จะรับเข้าไว้อย่างดุดตีม และจดจำได้ดี ทำให้เด็กมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการทำงานของสมองและการสร้างนิสัย

วรรณิ โสมประยูร (2534 : 91) กล่าวว่า ความสนใจเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้คนมีความตั้งใจต่อการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลทำให้บุคคลสามารถประกอบกิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าครูสามารถสร้างความสนใจให้เกิดกับนักเรียนได้ นักเรียนก็จะตั้งใจฝึกทักษะนั้นอย่างจริงจัง ความสนใจเป็นเรื่องของจิตใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าอยากเรียนอยากรู้หรือไม่ ซึ่งเป็นรากฐานของจิตใจอย่างแท้จริง

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2537 : 3) กล่าวว่า ความสนใจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สามารถส่งผลถึงความพร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งรวมไปถึงการเริ่มเรียนสิ่งต่าง ๆ ต่อไป หากสามารถปลูกฝังลักษณะนี้ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยได้แล้ว จะเป็นการวางพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีในวัยต่อไป และยังสามารถส่งผลถึงพัฒนาการทั้งทางอารมณ์ สติปัญญา และบุคลิกภาพของเด็กด้วย

จะเห็นว่าความสนใจมีความสำคัญที่ควรปลูกฝังในระดับปฐมวัย เพราะเด็กในระดับปฐมวัยที่พร้อมที่จะสนใจทุกอย่าง ถ้าเด็กในวัยนี้มีความสนใจสิ่งใดแล้ว ก็จะเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เด็กมีความตั้งใจประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความมุ่งมั่น อันเกิดจากแรงจูงใจภายในและนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีในวัยต่อไป ทั้งยังส่งผลถึงพัฒนาการทุกด้านของเด็กอีกด้วย

2.2 องค์ประกอบของความสนใจของเด็ก

สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม (2518 : 73) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของเด็กที่ควรทราบ ดังนี้

1. ความสนใจนั้นเกิดจากความพร้อม ความต้องการและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม
2. ความสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ คนเราทุกคนไม่จำเป็นต้องมีความสนใจใน สิ่งเดียวกันและในระยะเวลาเดียวกัน
3. ความสนใจนั้นมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสุขภาพของร่างกาย เด็กจะสนใจสิ่งใดเป็นระยะสั้นหรือยาวขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกาย

4. ความสนใจเฉพาะอย่างนั้นอาจเปลี่ยนไปตามวัยและเวลาของแต่ละบุคคล แต่แบบแผนของความสนใจค่อนข้างคงที่ ทำให้สามารถวัดความสนใจของคนในอนาคตได้

5. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับสภาพจิตใจ ชาวชนปัญญาสูงมักจะสนใจหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันและเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก

6. ความสนใจมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับรากฐานทางประสบการณ์ของเด็ก เด็กจะสนใจเรื่องใด เด็กจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องนั้นพอสมควร ถ้าเด็กขาดประสบการณ์เด็กอาจไม่สนใจเป็นเพียงอยาก رؤอยากเห็นชั่วคราวแล้วก็เลิกความสนใจ

ชาร์ลส์ (Charles. 1972 : 3 – 32) กล่าวว่าไว้ว่า ความสนใจของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ นั้นต้องมีกระบวนการหรือพัฒนามาจากขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 มีความพอใจ บุคคลจะมีความพอใจต่อสิ่งใดนั้นในทางจิตวิทยา ถือว่า จะต้องเกิดจากสิ่งเร้าที่เหมาะสมมาเร้าประสาทสัมผัส ได้แก่ เสียง แสง กลิ่น สัมผัส ฯลฯ การที่ครูกำหนดวิธีการเร้าได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมตอบสนองตรงตามวัตถุประสงค์จึงถือว่าเป็นวิธีการที่ดี ทำให้เกิดความพอใจต่อกิจกรรมได้ ดังนั้น ในขั้นนี้จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูจะต้องวางแผน และกำหนดวิธีการอย่างรอบคอบให้เหมาะสมกับบทเรียน และสถานการณ์การจัดประสบการณ์ที่แตกต่างกันด้วย

ขั้นที่ 2 มีความมุ่งมั่น เป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องจากความพอใจ เมื่อมีความพอใจแล้วก็มุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เอาใจใส่หรือตั้งใจ

ขั้นที่ 3 มีความสนใจ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลกระทำกิจกรรมที่มุ่งมั่นซ้ำ ๆ ด้วยความสุขและความพอใจ

กระบวนการที่เกิดความสนใจนี้ เป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นอินทรีย์ให้รับรู้สิ่งต่าง ๆ เมื่อสิ่งเร้ามากระทบให้อินทรีย์เกิดความรู้สึก ถ้าอินทรีย์สนใจต่อสิ่งเร้านี้ก็จะเกิดการรับรู้ โดยสังเกตและพิจารณาเกี่ยวกับ สิ่งเร้า นั้น การที่อินทรีย์มีความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนานเท่าใด ก็เป็นการให้อินทรีย์ได้สังเกต พิจารณาเพื่อรับรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นได้มากขึ้น ต่อจากนั้นสิ่งที่อินทรีย์รับรู้ก็จะเข้าสู่ความจำระยะสั้น (Short Term Memory) และถ้ามีการทบทวนอยู่เสมอ ๆ ก็สามารถเก็บข้อมูลนั้นอยู่ในความจำระยะยาว (Long Term Memory) เกิดการเรียนรู้ต่อไป (Kapland and others. 1980 : 340 – 341)

จะเห็นได้ว่า ความสนใจมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบหลายด้าน และมีการพัฒนามาเป็นขั้นตอน ซึ่งต้องอาศัยการรับรู้โดยการสังเกตสิ่งเร้าของอินทรีย์ การจะปลูกฝังให้เด็กเกิดความสนใจในสิ่งใดก็ตาม ครูหรือผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงองค์ประกอบดังกล่าว ทั้งยังต้องคำนึงถึงการวางแผนจัดสิ่งเร้าที่จะมากระทบอินทรีย์ เพื่อให้อินทรีย์ได้สังเกตและเกิดการรับรู้ต่อไป

2.3 วิธีการสร้างความสนใจของเด็ก

ปิยะนุช ประจักษ์จิตต์ (2525 : 19) กล่าวว่า การทำให้เด็กเกิดความสนใจในการรับรู้ควรกระทำโดย

1. เลือกสิ่งเร้าที่ตรงกับความสนใจและระดับวุฒิภาวะของเด็ก
2. เริ่มต้นจากสิ่งเร้าที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไปแล้วค่อย ๆ เพิ่มระดับความยากและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ควรให้พร้อมกันหลายชนิดจนรับรู้ในรายละเอียดไม่ได้
3. ไม่ควรให้สิ่งเร้าชนิดเดียวซ้ำ ๆ เพราะจะทำให้เกิดพฤติกรรมแบบนิสัย
4. ระยะเวลาของการให้สิ่งเร้า ควรนานต่อเนื่องกันพอสมควร ไม่เปลี่ยนแปลงเร็วเกินไปจนรับรู้ตามไม่ทัน
5. ในบางครั้งอาจเปลี่ยนสิ่งเร้าที่มีความซับซ้อนจากระดับง่ายไปยากหรือยากกลับไปง่ายสลับกันบ้าง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากรู้ แต่ไม่ควรกระทำบ่อยครั้งจนเกินไปหรือเปลี่ยนข้ามขั้นจากง่ายมาก ๆ ไปเป็นยากมาก ๆ เพราะจะทำให้ความวิตกขาดช่วง
6. การละเลยไม่ให้สิ่งเร้า เป็นผลเสียต่อพัฒนาการพอ ๆ กับการให้สิ่งเร้ามากเกินไป

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528 : 234) ได้เสนอแนะวิธีการสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่เพื่อจะจัดบทเรียน สภาพห้องเรียน และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน
2. สำรวจพื้นฐานทางด้านความถนัดของผู้เรียน เพื่อจัดสภาพการเรียนการสอนให้ตรงกับความถนัดนั้น ๆ
3. จัดสภาพการเรียนใหม่ให้น่าสนใจ มีการตั้งคำถามยั่วท้าทายความสามารถของผู้เรียน พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มากที่สุด เช่น การแสดงความคิดเห็น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนการพยายามสร้างให้เกิดสิ่งตื่นตาตื่นใจ สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และนำสิ่งที่ทันสมัยในยุคนั้นมากล่าวด้วย
4. การให้การเสริมแรง โดยพยายามให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนหรือการทำงานนั้น ๆ บ้าง โดยเลือกให้ตรงกับความถนัดและความสามารถของเขา จะทำให้เขาสนใจสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้ทำ
5. ชี้ทางหรือให้ทราบความก้าวหน้าในการทำงานทุกระยะของผู้เรียน ซึ่งทำให้เขามีความสนใจที่จะทำงานนั้น ๆ ต่อไป

สุนน อมรวิวัฒน์ และคนอื่น ๆ (2534 : 183) ได้กล่าวถึง ความสนใจการเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามากกระทบประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเด็ก ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสิ่งเร้าที่นั้นแปลกใหม่ เด็กจะยิ่งแสดงความสนใจออกมาชัดเจน

และเมื่อเด็กได้รับสิ่งเร้าที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการสังเกต ชักถาม คิดเปรียบเทียบ คิดจำแนก และสัมผัสจัดกระทำหรือเลียนแบบมากขึ้น

และประสาธ อิศรปริดา (2538 : 307) กล่าวว่า การจะทำให้เด็กเกิดความสนใจนั้น ครูต้องสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก งานแรกของครู คือ จะต้องค้นคว้าหาว่าเด็กสนใจอะไร เมื่อรู้ว่าเด็กสนใจอะไร ครูสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนได้

จะเห็นได้ว่าการสร้างความสนใจในเด็กนั้นสามารถทำได้หลายวิธีแต่สิ่งที่จำเป็นควรคำนึงถึงสิ่งเร้าให้เด็กสนใจ โดยพิจารณาถึงวัย วุฒิภาวะ หลักพัฒนาการ ความแปลกใหม่ และน่าสนใจของสิ่งเร้า เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจอยากรู้

2.4 การวัดความสนใจของเด็ก

การวัดความสนใจสามารถกระทำได้ลักษณะต่าง ๆ เนื่องจากความสนใจเป็นแรงผลักดันที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำการหรือแสดงพฤติกรรมออกมา ถ้าต้องการวัดความสนใจของบุคคลใดจะสามารถวัดหรือประเมินได้จากการกระทำในการแสดงพฤติกรรมออกมาของบุคคลนั้น (รวีวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์. 2523 : 25)

โพลเวลล์ (Powell. 1963 : 337 – 338) เสนอการวัดความสนใจ ดังนี้

1. ใช้แบบวัดความสนใจ ซึ่งประกอบด้วยข้อความชุดหนึ่งสำหรับให้แต่ละบุคคลแสดงความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบต่อข้อความต่าง ๆ เหล่านั้น

2. ใช้แบบสอบถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบมีอิสระที่จะตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน

3. ใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งผู้สัมภาษณ์สามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ จะเห็นว่าวิธีการวัดความสนใจที่กล่าวมา สามารถวัดความสนใจของบุคคลได้ทุกวิธี แต่การนำไปใช้กับใครในสถานที่ใด ย่อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบุคคลที่นำไปใช้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความสนใจ ทั้งนี้สามารถใช้วัดพฤติกรรมเด็กในลักษณะที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด

2.5 ความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ

ความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยการกระทำ และการกระทำจะเกิดการรับรู้ โดยผ่านทางอวัยวะรับสัมผัสโดยตรง ดังนั้น ความสนใจของเด็กในระยะนี้จึงสรุปได้ดังนี้

1. สนใจในสิ่งของที่มีสีสดใส ชัดเจน และเคลื่อนไหวได้
2. สนใจในสิ่งที่จับต้องถนัดมือ มีเสียงดัง เช่น กรุ๊งกริ้ง
3. สนใจผู้อยู่ใกล้ชิด
4. สนใจการเล่นของเล่นใหม่ ๆ แต่ช่วงของการสนใจจะอยู่ในระยะสั้น

วิธีส่งเสริมความสนใจของเด็กวัยนี้ ทำได้ดังนี้

1. หาโอกาสให้เด็กได้จับต้องและสัมผัสสิ่งต่าง ๆ เช่น หาของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อตา ทักษะการใช้มือ ใช้นิ้ว ฯลฯ
2. ให้เด็กมีโอกาสมหาอะไรได้ด้วยตนเอง
3. สิ่งของที่ส่งเสริมให้เด็กสนใจนั้นควรเป็นสิ่งของที่ไม่เป็นอันตรายแก่เด็กได้

2.6 ความสนใจของวัยเด็กตอนต้น (1-3 ปี)

ความสนใจในวัยเด็กตอนต้นจะเป็นความสนใจในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก พัฒนาการของเด็กวัยนี้ ดีขึ้นกว่าวัยทารก เด็กสามารถใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ได้ดี

1. เด็กจะสนใจการเล่น ที่มีคนเล่นคนเดียวมากกว่าจะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม การเล่นของเด็กนอกจากเล่นของเล่นแล้ว เด็กยังชอบสมมติในการเล่น เช่น เล่นเป็นแม่กับลูก ครูกับนักเรียน พ่อกับแม่ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อมที่เด็กอยู่นับว่ามีอิทธิพลต่อชนิดของการเล่นของเด็กมาก ถ้าที่บ้านไม่มีสถานที่เล่นที่เพียงพอ เด็กก็จะไปแสวงหาที่เล่นที่อื่น เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่ดีจะเล่นน้อยกว่าเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากสุขภาพของเด็กแตกต่างกัน แต่ก็อาจจะสันนิษฐานได้อีกอย่างหนึ่งว่า เด็กในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีนั้น ไม่มีเครื่องเล่นเพียงพอ มีเวลาน้อย และสถานที่ไม่เพียงพอก็ได้ แต่มีผู้กล่าวว่าเด็กในสิ่งแวดล้อมไม่ดีก็มีพรรคพวกเล่นกันมากเหมือนกัน เด็กชนบทมักจะเล่นน้อยกว่าเด็กในเมือง ทั้งนี้เพราะมีอุปกรณ์ในการเล่นน้อย

2. ฐานะทางเศรษฐกิจ เด็กที่พ่อแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน จะเล่นต่างกันทั้งชนิดและวิธีการเล่น แต่ในขณะที่เด็กยังเล็กอยู่การเล่นจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่จะค่อย ๆ แตกต่างกันมากขึ้นเมื่อเด็กค่อย ๆ โตขึ้น ในครอบครัวที่พ่อแม่ร่ำรวย ลูก ๆ มักจะเล่นเกมที่ต้องใช้เงิน มาก ๆ เล่นเทนนิส วายน้ำ และชมการประกวดความงาม เป็นต้น ซึ่งเด็กที่พ่อแม่ยากจนจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัวของเด็กมีอิทธิพลต่อการอ่านหนังสือ การดูภาพยนตร์ และการพักผ่อนของเด็กด้วย นอกจากนี้ เด็กที่พ่อแม่ฐานะเศรษฐกิจดีมักจะชอบเดินร่ำ เล่นดนตรี เป็นต้น

3. เวลาว่าง จำนวนเวลาว่างของเด็กแต่ละคนจะเป็นเครื่องกำหนดการเล่นและชนิดของการเล่นของเด็ก เด็กที่พ่อแม่ร่ำรวยย่อมจะมีคนช่วยทำงานในบ้าน เด็กเหล่านี้จึงมีเวลาที่จะเล่นมาก ส่วนเด็กที่พ่อแม่หรือ ผู้ปกครองยากจน มักจะช่วยทำงานบ้าน จึงทำให้มีเวลาการพักผ่อนหรือมีเวลาเล่นน้อยลง

4. เครื่องที่ใช้ในการเล่น เด็กจะมีโอกาสเล่นเพียงใด ขึ้นอยู่กับเครื่องเล่นของเด็กด้วย เด็กที่พ่อแม่ซื้อตุ๊กตาให้เล่น เด็กจะเล่นตุ๊กตาเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการเล่นของเด็กเป็นการสร้างสรรค์ เด็กจึงต้องการเล่นของทุก ๆ ชนิดทั้งในบ้านและนอกบ้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทำให้

ความคิดของตนขยายกว้างยิ่งขึ้น เช่น การเล่นเป็นตำรวจ การเล่นสมมติเป็นพ่อแม่ จะช่วยให้เด็กมีความคิดคำนึงมากขึ้น

เมื่อเด็กโตขึ้น เด็กต้องการที่จะเล่นเป็นหมู่เป็นพวกในการเล่นกีฬา เพื่อเด็กจะได้รู้จักการเล่นร่วมกัน และรู้จักมารยาทในการเล่น ความจริงแล้วในระยะแรก ๆ เด็กจะเล่นตุ๊กตาเพื่อสำรวจสิ่งต่าง ๆ ในตัวตุ๊กตาเท่านั้น เช่น เด็กจะดึงแขนตุ๊กตาออก หรือบางทีก็ดูส่วนต่าง ๆ เพื่อจะดูว่ามันคืออะไร ใช้ทำอะไรได้บ้าง ต่อมาภายหลังเด็กจะใช้ตุ๊กตาเป็นเครื่องเล่นเพื่อเลียนแบบผู้ใหญ่ โดยสมมุติตุ๊กตาให้เป็นบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กรู้จัก เมื่อถึงระยะวัยรุ่น เด็กจะเปลี่ยนจากการเล่นตุ๊กตาเป็นการเล่นเกมต่าง ๆ อย่างไม่รู้ตัว เด็กบางคนอาจจะติดตุ๊กตาตัวใดตัวหนึ่งที่ชอบมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเพียงต้องการเก็บไว้ดูมากกว่าที่จะนำมาเล่นเหมือนตอนเล็ก ๆ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเล่น

3.1 ความหมายของการเล่น

คำว่า “เล่น” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2526 : 721) มีความหมายว่า ทำเพื่อสนุกหรือผ่อนคลายอารมณ์ หมกมุ่นอยู่กับสิ่งใด ๆ ด้วยความเพลิดเพลินเป็นพิเศษ และการเล่นเป็นการพัฒนาความคิดของเด็ก ตัวอย่างเช่น การเล่นโดยใช้สัญลักษณ์จะสนองหน้าที่หลายอย่างคือ เด็กสามารถระบายความขัดแย้งและแสดงออกในโลกสมมุติ เด็กสามารถค้นหาความพึงพอใจในความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง เช่น เด็กเล่นตุ๊กตาเพื่อตอบสนองการเรียกร้องความต้องการภายในที่จะให้มีการดูแลอ้อมอ้อมมากขึ้นกว่าปกติที่ได้รับอยู่ เด็กสามารถเล่นสมมุติเป็นผู้อื่น หรือวัตถุต่าง ๆ ดังนั้นการเล่นของเด็กจึงสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกผู้อื่นหรือสิ่งต่าง ๆ ออกจากตัวเด็กเองและพยายามเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมือนหรือแตกต่างจากพฤติกรรมของตนเอง (อุตมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2542 : 103 - 104)

การเล่นเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็ก ในอดีตนั้นยังไม่มีผู้ให้ความสนใจศึกษาถึงความหมายและความสำคัญของการเล่นอย่างจริงจัง ในศตวรรษที่ 20 ได้เริ่มมีผู้ให้ความสนใจกับการเล่นของเด็กมากขึ้น นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการเล่นไว้มาก เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีเหล่านี้ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่น ทั้งนี้ อย่างไรก็ตามตั้งแต่เริ่มมีทฤษฎีการเล่นจนถึงปัจจุบัน การให้ความหมายการเล่นของนักจิตวิทยา และนักการศึกษาต่าง ๆ ยังไม่สามารถสรุปออกมาได้อย่างชัดเจน ดูเหมือนว่าต่างคนต่างอธิบายความหมายของการเล่นไปตามแนวคิดของตนเอง ในบทนี้จะเสนอความหมายของการเล่นในลักษณะทั่ว ๆ ไป

การเล่นของเด็กโดยอาศัยจินตนาการนั้นเป็นวิธีการ แก้ปัญหาของเด็ก และในทำนองเดียว การเล่นเป็นการแสดงออกถึงจินตนาการของเด็กทำให้เด็กได้ตระหนักถึงสภาพแวดล้อม นอกจากนั้นการเล่นเป็นการเตรียมตัวสำหรับชีวิตในอนาคตของเด็กอีกด้วย

ทวีพร ณ นคร (2533 : 27-41) ได้กล่าวถึงการเล่นแบบต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. การเล่นสรรค์สร้าง (Creative Play) หมายถึง การเล่นที่เปิดโอกาสให้เด็กค้นหาวิธีเล่นอย่างอิสระ และเล่นได้หลากหลายวิธี อาจมีการสร้างสถานการณ์ให้เด็กสังเกต พลิกแพลงหาวิธีการเล่นที่แปลกออกไปจากเดิม เพื่อให้เด็กเกิดการคิดค้นด้วยตนเอง

2. การเล่นกลางแจ้ง (Out Door Play) หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหวร่างกายในสนาม หรือสถานที่โล่งแจ้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนาน รู้จักการเล่นเป็นกลุ่ม รู้จักแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3. การเล่นอิสระ (Unstructured Play or Free Play) เป็นการเล่นที่เด็กเล่นได้ อย่างอิสระทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ซึ่งเด็กจะมีอิสระในการเลือกเล่นตามลำพัง หรือเล่นเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นการเล่นแบบไม่มีกฎเกณฑ์ ควรมีการจัดอุปกรณ์ให้เด็กเลือกเล่นหรือทำกิจกรรมตามความพอใจ กิจกรรมการเล่นอาจเป็นมุมต่าง ๆ มุมสร้างสรรค์ กิจกรรมทางศิลปะ หรือเครื่องเล่นสนาม (Play Ground)

4. การเล่นชี้แนะ (Structure Play) เป็นการเล่นที่มีการกำหนดแบบแผน ครู หรือผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำและจัดเตรียมอุปกรณ์ให้แก่เด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้แสดง พฤติกรรมการเล่นที่ต้องใช้ระดับความคิดที่สูงขึ้น และมีความซับซ้อนได้ โดยการให้คำแนะนำ แก่เด็ก เพื่อเด็กจะได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. การเล่นกึ่งชี้แนะ (Semi Structured Play) เป็นการเล่นที่อยู่ในสถานการณ์ ระหว่างการเล่นอิสระกับการเล่นชี้แนะ กล่าวคือ เป็นการเล่นที่ให้เด็กเล่นตามลำพังยามว่าง (Spontaneous Play) สามารถที่จะเลือกของเล่นได้อย่างเสรี แต่ในระหว่างที่เด็กเล่น ครูหรือผู้ ปกครองจะสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก แล้วจะเข้าไปพูดคุยหรือเล่นร่วมกับเด็กในโอกาสที่ เหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกตนำไปสู่การค้นพบ และการแก้ปัญหา เช่น ถ้าสังเกตว่า เด็กเล่นรูปซ้ำ ๆ อาจเข้าไปเปลี่ยนรูปแบบการเล่นให้เด็กดูโดยไม่พูดอะไร จะเป็นการกระตุ้นให้ เด็กเกิดการคิดค้น และนำไปสู่รูปแบบการเล่นใหม่

การตัดสินใจว่าเมื่อไรที่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับเด็กหรือไม่ควรเข้าไปนั้นเป็น ศิลปะ การตัดสินใจขึ้นกับสถานการณ์ ต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกที่จะเข้าไปหรือไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ และถ้าหากจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเด็กต้องเลือกช่วงเวลาที่จะเข้าไปอย่างเหมาะสม

การเล่นเป็นการทำงานของเด็ก ซึ่งถือเป็นกิจกรรมตามธรรมชาติที่มีความสำคัญ มากสำหรับเด็ก การเล่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกรอบตัวเขา ประสบการณ์การเล่นที่ เด็กสะสมไปตามวัย ทำให้เด็กค้นพบการเรียนรู้ที่มีคุณค่าชัดเจน และส่งผลต่อพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย สังคม และทักษะทางปัญญา รวมทั้งความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ด้วย (Isenberg and Jacobs, 1982 : 23)

รูดอล์ฟ (Rudolph. 1984 : 96) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการของ พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเล่นนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. การเล่นนำไปสู่การค้นพบเหตุผล และความคิด
2. การเล่นเป็นการเชื่อมโยง
3. การเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ภาวะความสมดุลทางอารมณ์

พชรวรรณ จันทรางศุ (2535 : 63-65) ได้กล่าวถึง การเล่นว่าเป็นบันไดขั้นแรก ของชีวิตที่จะฝึกฝนจิตใจเด็กให้อดทน เรียนรู้การช่วยตัวเอง ทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การเล่นสามารถช่วยสอนให้เด็กรู้จักการอยู่รวมเป็นพวก เป็นหมู่พร้อมที่จะรับผิดชอบตัวเองได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่

มอริสัน (Morrison. 1995 : 256) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการโดยตรงที่ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นเขาจึงเปรียบเทียบการเล่นเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ของเด็กนั่นเอง

จากความหมายทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าการเล่นทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลินแก่เด็กจะเล่นซ้ำได้เมื่อเกิดความพอใจและสนใจไม่ต้องอาศัยสิ่งอื่นมาเร้าความสนใจ ทั้งยังเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เกิดขึ้นใหม่ได้ และในการเล่นอาจมีการกำหนดจุดมุ่งหมายได้ ดังนั้น การเล่นจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าสำหรับเด็กมาก การเล่นเป็นกระบวนการของการ พัฒนาทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และจิตใจ และสังคมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยทุกครั้ง

3.2 ความสำคัญของการเล่นของเด็ก

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายคนศึกษาพบว่า สิ่งที่ได้จากการเล่น คือ การที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เช่น ได้เรียนรู้รูปร่าง ขนาด ความหยวบ ละเอียดของวัตถุที่ เล่นได้สังเกตเห็นความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่างๆ ที่เล่น และการที่เด็ก ทำอะไรด้วยตนเอง ด้วยการเล่นเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เด็กสามารถใช้อารมณ์และ ความคิดเห็นออกมาเป็นการกระทำ เพื่อทดลองและฝึกความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องมีความรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น เด็กจึงเกิดความคิด ความรู้สึกสนุกสนาน ด้วยเหตุนี้ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงสรุปว่า การเล่นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากมาย ต่อพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็ก

โมฟิตซ์ และสวีโวว์ (เยาเวพา เตชะคุปต์. 2542 : 12 ; อ้างอิงจาก Moffitt and Swelow. 1979 : 2) กล่าวว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญา จากการ เล่น เด็กจะสามารถแยกแยะ สิ่งต่างๆ จากสิ่งเราได้และขณะที่เด็กตอบสนองสิ่งเร้าเขาจะสามารถรับรู้ สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมอง พินิจเจท์ ยังได้พูดถึงการเล่นเอาไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

วัลลี เหล่าคงธรรม (2533 : 297) ได้กล่าวเอาไว้ว่า การเล่นของเด็ก นอกจากจะทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานแล้ว ยังทำให้เด็กได้เรียนรู้ตนเอง โลกและชีวิต ตลอดจนจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก คือ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การเล่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเด็กจากสถานะที่ไม่มีวุฒิภาวะไปสู่การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ดังนั้นบุคคลใดที่ไม่มีโอกาสได้เล่นอย่างเพียงพอในวัยเด็ก ก็จะต้องเสาะแสวงหาอยู่เรื่อยไป จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดความพึงพอใจทางด้านอารมณ์เมื่อครั้งยังเด็กและเมื่อเติบโตขึ้น ก็ยังไม่สามารถสนองอารมณ์ได้ การขาดความพึงพอใจทางด้านอารมณ์ในวัยเด็ก จะกลายเป็นแรงขับที่ผลักดันให้เขาเสาะแสวงหาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่เนื่องจากเขาว่าการเล่นเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นการแสดงออกของเขาจึงออกมาในรูปของการชอบแข่งขัน การทำตนเหนือกฎหมายและการทำสงคราม (Lowenfeld. 1967 : 18)

สำหรับเกษลดา มานะจुติ (2529 : 2-3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นของเด็กว่า ช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการค้นคว้า สำรวจ ทดลองใช้กล้ามเนื้อประสาท สัมผัสทั้งห้า ตา มือ จมูก ปาก ให้ประสานกันจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมเชาว์ปัญญา จากการเล่นเด็ก จะเกิดความคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ๆ รู้จักใช้สติปัญญาประยุกต์ ปรับปรุงเพื่อสร้างสรรค์ผลงานจากการเล่น
3. ช่วยให้เกิดทักษะทางสังคม อันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักรอคอย รอบคอบ วางแผน เสียสละ ให้อภัยและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
4. ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ ลดความตึงเครียด ความคับข้องใจ เป็นการช่วยปรับอารมณ์ของเด็กให้กลับสู่สภาวะปกติได้
5. ช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น จากกิจกรรมการเล่นเด็กจะได้เคลื่อนไหว แขน ขา และอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย ทำให้สามารถทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่า การเล่นมีความสำคัญและส่งผลที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ เนื่องจากการเล่นเป็นการสนองตอบความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้ชีวิต และประสบการณ์ทางสังคมจากการเล่น

3.3 การเล่นของเด็กแต่ละวัย

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535 : 4 – 10) กล่าวถึงการเล่นของเด็กแต่ละวัยว่า เด็กแต่ละวัย จะมีการเล่นซึ่งเป็นลักษณะประจำของตน การเล่นจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นตามวัยดังนี้

1. การเล่นของทารก การเล่นหรือกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสนุกสนานในวัยทารกนั้น เริ่มด้วยรูปแบบง่าย ๆ แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกหัดความสามารถในการเคลื่อนไหว การควบคุมร่างกาย การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ ตา และประสาทสัมผัสทั้งห้า การเล่นของทารกแรกเกิดเริ่มจากปฏิกิริยาสะท้อน และการเคลื่อนไหวโดยไม่มีจุดหมาย การเล่นของทารกเป็นอิสระเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นการเล่นตามลำพังคนเดียว และเด็กจะสนุกในการเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองเริ่มทำเสียงอ้อแอ้ เรียนรู้ในการจับ เขย่าไขว่คว้าสิ่งอยู่รอบตัว

ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กต้องเป็นไปตามระดับการเจริญเติบโตของเด็ก และต้องปลอดภัยต่อเด็ก เพราะบางครั้งของเล่นที่เล็กเกินไปเด็กทารกจะจับกลืนเข้าปากไปได้ และของเล่นควรทำความสะอาดได้ง่าย ทนทาน ขนาดพอเหมาะแก่การหยิบจับ ไม่หนักเกินไป เรียบไม่มีสันหรือขอบมีคมและของไม่ควรจะแตกหักได้ง่าย

ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กวัยทารก ได้แก่

- ของเล่นนิ่ม ๆ ใช้กัดได้ เช่น ตุ๊กตานุ่ม ๆ รูปรางและขนาดต่าง ๆ กัน สีสดใส
- ของเล่นที่มีเสียงเมื่อถูกบีบ
- ของเล่นพลาสติกที่เด็กเขย่าแล้วมีเสียง
- ของเล่นนุ่มที่ใช้มือขยำได้
- ของเล่นให้เด็กใช้ฝึกการกัดการเคี้ยว
- ของเล่นประเภทไขลาน เช่น ลูกหมาเดินได้
- ลูกเขย่ากลม ๆ สีสดใสข้างในมีเสียงกรังกรัง
- ลูกบอลทำด้วยผ้าสำลีหรือผ้าลินิน ๆ
- วัสดุเป็นโมบายส์ ที่ใช้แขวนที่เปล

2. การเล่นของเด็กวัย 1-3 ขวบ เด็กในวันนี้เริ่มเปลี่ยนจากคลานเป็นเดิน แต่การเดินยังไม่แข็ง เด็กจะเดินเกาะเครื่องเรือนจากชั้นหนึ่งไปยังอีกชั้นหนึ่งเรื่อยไปทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงระยะทาง เวลาและบริเวณ เด็กในวัยนี้ชอบลาก ดึงรถหรือกล่องกระดาษ ทำให้เด็กได้ฝึกการควบคุมแขนขาของตนเอง ของเล่นต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้ปกครองควรจะช่วยดูแลความปลอดภัยในการเล่น ให้แก่เด็ก และขณะที่เล่น ควรอยู่กับเด็กและให้ความสนใจกับเด็ก

ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กวัย 1-3 ขวบ ได้แก่

- ของลากจูง เช่น เรือ รถไฟ มีเชือกร้อยให้เด็กลากจูงเล่น
- ตุ๊กตาเล็ก ๆ ตุ๊กตาสัตว์
- ชิงช้าทั้งในร่มและกลางแจ้ง

- บันไดสำหรับปีนและกระดานลื่น
- เครื่องเล่นสำหรับเล่นทราย
- เครื่องบิน รถไฟ รถบรรทุก
- บล๊อคขนาดเล็กระมาณ 5-6 ชิ้น
- โคร่งไม้สำหรับปีนป่าย
- รถเล่น
- หนังสือนิทาน
- พลาสติกสร้างสรรค์
- ของเล่นที่ทำให้เกิดเสียง
- ลูกบอลผ้า
- ตุ๊กตายาง
- ภาพตัดต่อ ปรมาณ 3-6 ชิ้น

3. การเล่นของเด็กวัย 3-5 ขวบ เด็กในวัยนี้จะเริ่มเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มโดยร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ในช่วงท้ายของระยะนี้เด็กพอใจในการเล่นที่เกี่ยวกับสังคม ชอบเลียนแบบชีวิตสังคมของผู้ใหญ่ มักเล่นเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน แสดงบทบาทของสมาชิกในครอบครัว เช่น จะเล่นเป็นพ่อแม่ ครู หมอ แม่ค้า ตำรวจ เด็กจะเปลี่ยนบทบาทตามความสนใจ และประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับเด็กวัยนี้มีจินตนาการสูง ชอบจินตนาการว่าเป็นคนเก่ง เช่น ตำรวจ การเล่นของเด็กวัยนี้ที่เด่นกว่าวัยอื่น คือ การเล่นเลียนแบบชีวิต ชอบฟังนิทาน โคลงกลอน และมักจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นเรื่องสมมติได้ สนใจการเล่นกับเด็กอื่น ชอบเล่นคล้ายชีวิตจริง ชอบทำงานร่วมกับพ่อแม่ อยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับโลกรอบ ๆ ตัวมากขึ้น

ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กวัย 3-5 ขวบ ได้แก่

- หนังสือภาพ นิทาน
- ชุดเสื้อผ้าของผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่ เพื่อการเล่นสมมติ เช่น เป็นตำรวจ ทหาร พ่อ แม่
- ดินน้ำมัน แป้งปั้น หรือดินเหนียว
- บ้านตุ๊กตา หุ่น
- บล๊อคขนาดต่าง ๆ
- บ้านจำลอง และของใช้ เช่น หม้อข้าวหม้อแกง
- ภาพตัดต่อ 8-20 ชิ้น
- วัสดุสำหรับใช้ในการวาดภาพระบายสี
- ของเล่นพลาสติกสร้างสรรค์
- เครื่องเล่นสนาม เช่น ไม้ลื่น ชิงช้า
- กรรไกร กระดาษ แป้งเปียก
- ของเล่นจำลองต่าง ๆ เช่น รถยนต์ ปืน

- ทRAYและอุปกรณ์สำหรับทRAY
- น้ำ และอุปกรณ์สำหรับเล่นน้ำ
- ตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ
- ลูกปัด สำหรับร้อยเชือก
- เชือกสำหรับกระโดด
- ลูกบอล

3.4 พฤติกรรมการเล่นของเด็ก

โดยทั่วไปเด็กจะมีลักษณะของการเล่นเป็นพฤติกรรมในรูปแบบของการเล่น ซึ่งจะปรากฏออกเป็นพฤติกรรมแบบต่าง ๆ อยู่ 4 แบบ ซึ่งเป็นการศึกษาของสมิธ (เลขา ปิยะอัจฉริยะ. 2524 : 19 – 21 อ้างอิงจาก Smith. 1972) พบว่า เด็กมีพฤติกรรมในลักษณะการเล่น ดังนี้

1. การเลียนแบบ (Imitation) การเล่นเลียนแบบเป็นการสะท้อนให้ผู้อื่นเห็น และรู้ถึงการรับรู้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของผู้เล่น สำหรับตัวผู้เล่นเองการเล่นลักษณะนี้ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งรอบตัวต่าง ๆ ที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัส แต่ยังไม่อาจเข้าใจได้ในทันที การเล่นเลียนแบบนี้เด็กจะผสมผสานกลมกลืนสิ่งที่รับรู้ใหม่ให้สอดคล้องเข้ากับสิ่งที่เคยเรียนรู้กันเคยแล้ว โดยจะสังเกตเห็นได้จากการที่เด็กมักจะเล่นเลียนแบบสิ่งที่คุ้นเคยและจดจำได้ ซึ่งสิ่งที่เด็กนำมาเล่นนี้จะมีความแตกต่างกัน แล้วแต่ภูมิหลังของเด็กแต่ละคน

2. การสำรวจ (Exploration) เด็กปฐมวัยมีลักษณะที่ชอบสำรวจ สนใจ สงสัย ใฝ่รู้ในสิ่งรอบตัวต่าง ๆ การเล่นแบบนี้เป็นรากฐานของการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่โดยการสำรวจ หากผู้ใหญ่รู้จักสนับสนุนการเล่าให้ถูกวิธีแล้ว คุณสมบัติด้านนี้ของเด็กจะถูกฝึกฝนให้เป็นนิสัยติดตัวไปจนเติบโต และทั้งนี้ยังจะทำให้การเล่นของเด็กเป็นสิ่งที่มีความหมาย เกิดประโยชน์ต่อการใช้ประสาทรับรู้ของเด็กมากกว่าการสัมผัสจับต้องเฉย ๆ การสำรวจและค้นหาที่มาของสิ่งต่าง ๆ บางครั้งอาจทำให้ของเสีย แต่ทั้งนี้เด็กเองก็จะได้เรียนรู้ว่าตนมีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งของหรือสถานการณ์ได้ การเล่นแบบนี้จะนำเด็กไปสู่การค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปจากเดิม รวมทั้งประสบการณ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน

3. การทดสอบ (Testing) เป็นลักษณะพฤติกรรมการเล่นที่เด็กได้มีพื้นฐานหรือมีประสบการณ์เดิมมาจากการเล่นเลียนแบบและพฤติกรรมการเล่นแบบสำรวจ จากนั้นเด็กจะเริ่มมีการเล่นแบบทดสอบ โดยจะนำความรู้เดิมที่เคยมีประสบการณ์มาจากการสำรวจมาทำการทดสอบดูว่าคุณสมบัติของการเล่นและวิธีการเล่นที่วางไว้จะเป็นไปตามที่คาดคิดไว้หรือไม่ การเล่นแบบนี้เด็กจะทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเกิดความแน่ใจถึงผลที่ได้ ทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัตถุหรือสถานการณ์ได้กว้างขวางขึ้น

4. การสร้าง (Construction) เป็นพฤติกรรมการเล่นที่ผู้เล่นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่าง ๆ อาจเป็นการจัดทำของเล่นหรือการสร้างสถานการณ์ การเล่นโดยการเล่นเป็นเรื่อง มีการวางกฎเกณฑ์ การกำหนดบทบาทของผู้เล่น พฤติกรรมการเล่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กสามารถจำแนกความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมได้โดยมีเหตุผลการเล่นสร้างนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของเด็ก ที่สามารถรวมความคิด การใช้เหตุผลและความรู้ต่าง ๆ มาสัมพันธ์กัน และกลั่นกรองออกมาเป็นความคิดและประสบการณ์ใหม่

เพิร์ตเทน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2521 : 65 อ้างอิงจาก Parten, M.B. 1932) แยกพฤติกรรมการเล่นของเด็กอายุ 3 – 5 ปี ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ไม่เล่น
2. เล่นคนเดียว (Solitary play)
3. ดูคนอื่นเล่น
4. เล่นใกล้ ๆ คนอื่น (Parallel play)
5. เพิ่มความสนใจต่อการเล่นกับคนอื่น (Complementary play)
6. ร่วมเล่นกับผู้อื่นอย่างมีบทบาทเต็มที่ (Co – operative play)

พฤติกรรมการเล่นของเด็กตามทฤษฎีดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเล่นของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและความพร้อมของเด็ก ทั้งนี้เพราะแต่ละพฤติกรรมของการเล่นมีความซับซ้อนต่อเนื่องของการใช้ทักษะทางกาย และทางความคิด ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคนพฤติกรรมการเล่นจึงเป็นเสมือนเครื่องชี้วัดภาวะทางกาย สติปัญญา และ บุคลิกภาพของเด็กด้วย

เฮนดริกซ์ (Hendrick. 1994 : 44) ได้แบ่งพฤติกรรมการเล่นของเด็กเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การเล่นตามลำพัง เด็กจะทำการเล่นของเล่นที่มีความแตกต่างจากคนอื่นโดยลำพัง ถึงแม้ว่าเด็กจะอยู่ใกล้กับเด็กคนอื่น แต่ไม่ปรากฏการสนทนาทางคำพูดเลย เด็กมุ่งมั่นที่จะเล่นกิจกรรมโดยมีตนเองเป็นศูนย์กลาง

2. การเล่นเคียงข้างเพื่อน เด็กจะเล่นอย่างอิสระท่ามกลางเด็กคนอื่น ๆ โดยเล่นของเล่นที่มีความคล้ายคลึงกับของเล่นของเด็กอื่นที่เล่นอยู่

3. การเล่นแบบกลุ่ม สามารถจำแนกเป็น

3.1 การเล่นที่มีลักษณะแบบรวมกลุ่ม เด็กจะเล่นกับเด็กอื่นโดยทำตามการเล่นของกลุ่มเป็นสำคัญ แต่ส่วนใหญ่เป็นการเล่นที่ไม่มีการกำหนดจำนวนผู้เล่นหรือมีกฎข้อบังคับที่ชัดเจน

3.2 การเล่นที่มีลักษณะแบบร่วมมือ จะเป็นการเล่นภายในกลุ่มที่มีการกำหนดเป้าหมายในการเล่นอย่างชัดเจน เช่น การเล่นเกมที่มีกติกา กำหนด เป็นต้น

แมตเตอร์สัน (Matterson. 1975 : 42 - 45) ได้จัดพฤติกรรมการเล่นออกเป็น 4 พฤติกรรมดังนี้

1. การเล่นสำรวจ (Exploring Play) เป็นกิจกรรมแรกในการเล่นของเด็ก โดยเด็กจะทำการสำรวจวัตถุสิ่งของของเล่นที่อยู่รอบตัวด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การสำรวจของเล่นหรือสิ่งของอาจเกิดซ้ำไปซ้ำมาหลายครั้ง และแต่ละครั้งเด็กจะมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป จนกว่าเด็กจะสามารถสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

2. การเล่นสร้างสรรค์ (Creative Play) จะเป็นการเล่นที่อยู่บนพื้นฐานของการเล่นสำรวจ และทักษะพัฒนาการ เด็กจะนำเอาวัสดุสิ่งของที่เขาค้นพบและนำมาใช้โดยการอาศัยทักษะที่เขาได้มีการพัฒนาแล้ว เพื่อช่วยในการสร้างสรรค์สิ่งของตามแบบฉบับของตัวเอง

3. การเล่นจินตนาการ (Imagination Play) จะเป็นการเล่นที่เกี่ยวข้องกับการเล่นแบบสร้างสรรค์ โดยเด็กจะแสดงการเล่นออกมาในรูปการเล่นสมมติ เช่น กำลังทำอาหาร เด็กจะแสดงบทบาทสมมติเป็นแม่ครัว ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้ถึงการเลียนแบบจากสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก

4. การเล่นผจญภัย (Adventure Play) เป็นการเล่นที่ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกายและเพิ่มทักษะการเคลื่อนไหว ช่วยให้การใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ สัมพันธ์กันได้ดีขึ้น

สรุปแล้ว พฤติกรรมการเล่นของเด็กเริ่มจากการเล่นสำรวจ ซึ่งอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของเด็ก สำรวจวัตถุสิ่งของ

3.5 ของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ

ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุด โดยเฉพาะทางพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กที่รับรู้ผ่านประสบการณ์ที่เด็กประสบในชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ของเด็กจะเป็นการเล่น ซึ่งเด็กทำการเรียนรู้ด้วยตนเองจากอุปกรณ์การเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือ ของเล่น หากผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมของเล่นที่ถูกต้องและเหมาะสมตามวัยให้แก่เด็ก จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ชีวิตที่ดี ซึ่งส่งผลต่ออนาคตของเด็กอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่เห็นว่า อุปกรณ์การเล่นมีความสำคัญมากในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ถ้าอุปกรณ์นั้นมีน้อยจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาตนได้เต็มที่หรือถ้าอุปกรณ์นั้นซับซ้อนมากเกินไป และไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์ของเด็ก ทำให้เด็กไม่สามารถนำมาใช้เล่นได้ ก็จะเป็นผลให้อุปกรณ์ชิ้นนั้นหมดคุณค่าไป และในการเลือกอุปกรณ์นั้น ผู้ปกครองและครูจะต้องนึกเสมอว่าอุปกรณ์นั้นมีประโยชน์อย่างไรสำหรับเด็ก ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นอุปกรณ์ที่มีราคาแพง ควรคำนึงถึงคุณค่าที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2524 : 37)

ส่วนใหญ่เด็กปฐมวัยจะทำการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยตนเองผ่านทางการเล่น ของเล่น หากของเล่นชิ้นนั้นสามารถช่วยพัฒนาทักษะและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ดี ของเล่น ก็จะมีคุณค่าในการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตของเด็กปฐมวัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ปกครอง จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดหาของเล่นที่มีประโยชน์ ให้ความสนุกเพลิดเพลิน มีราคาที่เหมาะสม ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยส่งเสริม พัฒนาการเด็กให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3.6 ความหมายของของเล่น

ของเล่น หมายถึง เครื่องเล่นทุกชนิด โดยเฉพาะสิ่งที่ทำขึ้นเลียนแบบของจริง เช่น รถยนต์เด็กเล่น ตุ๊กตา เพื่อให้เด็กได้เล่นแล้วเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2535 : 28)

คณะกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเล่นของเด็ก (2526 : 4) ได้ให้ความหมาย ของเครื่องเล่นหรือของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า หมายถึง ของเด็กเล่น เครื่องดนตรี และ เครื่องกีฬา ซึ่งประกอบด้วย

1. ของเล่นประเภทที่ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม แสดงเอกลักษณ์ ประจำชาติ
2. ของเล่นที่เสริมสร้างสติปัญญา เสริมสร้างความรู้การศึกษา เสริมสร้างสุขภาพอนามัย

3. ของเล่นที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเอง

ปิยะชาติ แสงอรุณ (2526 : 49) กล่าวถึง ความหมายของคำว่า ของเล่น คือ สิ่งผู้ใหญ่จัดหาให้แก่เด็กเพื่อสนองความต้องการ ความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลองของเด็ก โดยจัดออกแบบให้เหมาะกับระดับสติปัญญาและพัฒนาการของเด็ก สามารถแบ่งของเล่นออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ประเภทลักษณะที่ให้เกิดการกระทำหรือเกิดทักษะ (Active Toy) คือ เป็นของเล่นที่มีกิจกรรมที่ให้เกิดได้กระทำ เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น ให้เด็กเกิดทักษะ ฝึก ความพร้อม ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความสนุกสนาน
2. ประเภทที่มีลักษณะที่จะให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Passive Toy) เป็นของเล่นที่มุ่งจะให้เด็กได้รับสิ่งที่จัดหาหรือเตรียมให้มากกว่าที่จะให้เด็กมีกิจกรรมกระทำ ส่วนมากจะเป็นของเล่นสำหรับเด็กอ่อนมากกว่า เช่น ของเล่นเพื่อให้เห็นรูปร่างสีสันทันแปลก ๆ หรือเสียงที่ไพเราะ

ของเล่นเป็นสิ่งที่เด็กสามารถจับต้องได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม แต่ที่สำคัญคือ สิ่งเหล่านี้จะต้องให้ความสุขความสนุกสนานและความเพลิดเพลินกับเด็ก ดังนั้น ของเล่นจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของที่ผลิตขึ้นเป็นของเล่นเท่านั้น แต่เป็นอุปกรณ์อะไรก็ได้ที่เด็ก

นำมาเล่นแล้วได้รับความสุข ได้ผ่อนคลาย ได้เรียนรู้ อุปกรณ์ทุกอย่างที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก สามารถใช้เป็นของเล่นได้ทั้งสิ้น (วัลลี เหล่าคงธรรม ม.ป.ป. : 296) ได้แก่

1. อวัยวะต่างๆ เช่น นิ้วมือ แขน ขา ฯลฯ
2. เครื่องใช้ของจริง เช่น ของใช้ในครัว โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ
3. เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น เศษผ้า เศษกระดาษ กระป๋อง ฯลฯ
4. วัตถุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดิน ทราย กรวด น้ำ ฯลฯ

นอกจากนี้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่นกระทรวงอุตสาหกรรม (2540 : 2) ได้กำหนดนิยามของคำว่าของเล่น หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและทำให้เด็กเล่นโดยเด็กหมายถึงผู้ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ของเล่นที่ผู้ปกครองจัดหาให้แก่เด็กนั้นต้องสามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดทักษะ ความพร้อม และได้รับความสนุกสนานจากของเล่นด้วย

3.7 ชนิดของของเล่น

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2535 : 107-109) ได้แบ่งของเล่นที่มีคุณค่าเป็น 9 ชนิด ดังนี้

1. ของเล่นส่งเสริมด้านภาษา เป็นของเล่นที่เกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน ได้แก่ ของเล่นที่เกี่ยวกับภาพตัวหนังสือ คำ เรื่องราว และการสนทนาซักถาม เช่น หนังสือภาพ หนังสือนิทาน เพลง ฯลฯ
2. ของเล่นส่งเสริมด้านคณิตศาสตร์ เป็นของเล่นที่ฝึกการคิดคำนวณการเปรียบเทียบ จำแนกการจัดลำดับการรวม การแยก เช่น ของเล่นที่เกี่ยวกับตัวเลข รูปทางเรขาคณิต ภาพเรียงลำดับขนาด โดมิโนจุด
3. ของเล่นให้รู้จักสิ่งต่าง ๆ และฝึกการสังเกตเปรียบเทียบ เป็นของเล่นที่เกี่ยวกับการเปรียบเทียบ สี รูปร่าง ลักษณะของสิ่งของต่าง ๆ เช่น ภาพตัดต่อ โดมิโนสี โดมิโนภาพ การพับกระดาษ ฯลฯ
4. ของเล่นฝึกการใช้ประสาทสัมผัส เป็นของเล่นที่เด็กจะได้ตอก ต่อ หยอด กด ร้อย ปัก เย็บ ผูก เกี่ยว รูด ซึ่งฝึกประสาทตา และมือให้สัมพันธ์กัน เช่น กระดานหม้อนตอก ร้อยเชือกตามรูร้อยลูกปัดเม็ดโต ๆ
5. ของเล่นพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก-ใหญ่ เป็นของเล่นที่เด็กจะได้ออกกำลังกาย นิ้ว มือ แขน ตา ลำตัว ด้วยการเล่นกำ บีบ เขย่า เตะ ตี ดึง ลาก จูง โถ ผลัก เลื่อน เช่น เล่นปั้นดิน ขุดทราย เล่นลูกบอล ชิงช้า ไม้สั่น เขย่าเครื่องดนตรี ฯลฯ
6. ของเล่นให้เล่นเลียนแบบและสมมติตามจินตนาการ เป็นของเล่นที่พัฒนาการรับรู้ ความคิดฝันและเลียนแบบของจริง เช่น เล่นตุ๊กตา เล่นขายของ เล่นเป็นพ่อแม่ เป็นครู ฯลฯ

7. ของเล่นให้เล่นสร้างและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นของเล่นที่ฝึกให้เด็กสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามโครงร่างที่กำหนดให้ และสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งที่ตนสนใจ เช่น เล่นต่อไม้บล็อก สร้างบ้าน เล่นปั้น

8. ของเล่นส่งเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับโครงสร้างกลไกของของเล่น เป็นของเล่นที่ส่งเสริมความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ เช่น เล่นกังหันหรือใบพัดหมุน เล่นรถไขลาน รถใช้แบตเตอรี่ ฯลฯ

9. ของเล่นฝึกการแก้ปัญหา เป็นของเล่นที่ช่วยเด็กฝึกการแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก คิดได้รวดเร็วคล่องแคล่ว เช่น เล่นทายปริศนาหรือทายปัญหาอะไรเอ่ย ของเล่นหาทางออก ฯลฯ

จอห์นสัน, คริสตี และยอร์กกี (Johnson, Christie & Yawkey, 1987 : 169 – 177) ได้ทำการแบ่งชนิดของวัสดุของเล่นเป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอนและให้ความรู้ (Instructional Materials) ส่วนใหญ่เป็นของเล่นสำเร็จรูปที่เน้นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยการออกแบบให้สอนทักษะเฉพาะด้าน และก่อให้เกิดความคิดรวบยอดภายในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษาทางสังคม ซึ่งได้จากการเล่นของเล่นชนิดดังกล่าว สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 ภาพต่อ (Puzzles) มักได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัส และมือร่วมกัน โดยการฝึกหาความสัมพันธ์ทางด้านรูปทรงและขนาด

รวมทั้งฝึกการสร้างความคิดแบบองค์รวมจากชิ้นส่วนภาพต่อ โดยทั่วไปภาพต่อสำหรับเด็กเล็กควรใช้แบบกระดานโฟม ขนาดของชิ้นส่วนค่อนข้างใหญ่ ประมาณ 4 – 6 ชิ้น ส่วนภาพต่อสำหรับเด็กโตควรเป็นแบบจิ๊กซอว์ มีขนาดชิ้นส่วนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการพัฒนาความคิดรวบยอดขั้นสูงได้เป็นอย่างดี

1.2 ของเล่นประเภทการเรียงลำดับ (Stacking Toys) ออกแบบมาเพื่อให้เด็กฝึกการลำดับเรียงเรียงสิ่งของ โดยใช้ขนาดและสีเป็นหลักจากขนาดเล็กที่สุดไปสู่ขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งของเล่นชนิดนี้จะช่วยสอนให้เด็กเกิดความคิดเกี่ยวกับการเรียงลำดับ และเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างมือกับตาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 เล่นของประเภทเชือก (Stringing Toys) เป็นของเล่นที่ทำจากวัสดุหลากหลายแบบ เช่น ไม้ พลาสติก และโลหะ โดยปกติชุดของเล่นจะประกอบด้วยเชือกที่ปราศจากความคม และชิ้นส่วนขนาดเล็กที่มีรูตรงกลาง เพื่อให้เด็กร้อยเชือกเข้าไป การเล่นของเล่นชนิดดังกล่าวจะช่วยฝึกการทำงานประสานกันระหว่างตาและมือ ทั้งยังฝึกการเรียนรู้ทางด้านลำดับก่อนหลัง

1.4 วัสดุการเล่นแบบการซ้อนภาพ (Nesting Materials) ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียงลำดับตามกันและเข้าใจความสัมพันธ์ของขนาดของเล่น เช่น การฝึกให้เด็กเลือกขนาดชิ้นส่วนที่เหมาะสมชิ้นหนึ่งเข้าไปในชิ้นส่วนอีกชิ้นให้กลายเป็นชิ้นส่วนเดียวกันอย่างสมบูรณ์

1.5 ชุดหมุดตอก (Pegboard Sets) เป็นของเล่นเกี่ยวกับการสอนที่ได้รับคามนิยมมาก ซึ่งช่วยสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องรูปทรงของสิ่งของที่แตกต่างกัน เช่น รูปร่างสี่เหลี่ยมกับรูปร่างกลม

2. วัสดุของเล่นที่เป็นของจริง (Real Materials) เป็นวัสดุที่มีลักษณะเฉพาะและไม่สามารถใช้เล่นได้ในโลกของผู้ใหญ่ วัสดุของเล่นเหล่านี้จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างยอดเยี่ยม เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบ และทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการอยากเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ตนเองยึดเป็นต้นแบบ วัสดุของเล่นชนิดนี้ ได้แก่ ทราย โคลน น้ำ ดินเหนียว อาหาร เครื่องมือช่างไม้ เสื้อผ้าแบบผู้ใหญ่

2.1 ทราย น้ำ และโคลน (Sand, Water and Mud) ถือเป็นวัสดุของเล่นที่ไม่มีรูปแบบหรือรูปร่างที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาชนะที่ใช้รองรับวัสดุ เช่น กรวย หลอด หรือแม่พิมพ์นั่นเอง คุณสมบัติของวัสดุของเล่นชนิดนี้นอกจากมีราคาไม่แพงแล้วยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่นได้อย่างไม่จำกัด

2.2 ดินเหนียว และแป้งโด (Clay and Play - doh) ดินเหนียวเป็นวัสดุของเล่นที่ได้จากธรรมชาติอีกชนิดหนึ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการเล่นส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดของเด็ก วัสดุของเล่นนี้สามารถม้วน ตัดแบ่ง ผสมกัน หรือใช้เล่นกับสิ่งของต่าง ๆ ได้ เช่น แม่พิมพ์คุกกี้ เป็นต้น นอกจากนี้ดินเหนียวสังเคราะห์หรือแป้งโดก็สามารถใช้เล่นแทนดินเหนียวจากธรรมชาติได้ดีเหมือนกัน

2.3 อาหาร (Food) เป็นวัสดุของเล่นทางธรรมชาติที่ไม่คำนึงถึงสถานภาพเดิมเช่นกัน สามารถเปลี่ยนสถานะได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นแบบดิบ ผัดทำอาหาร หรือแบบแช่แข็ง เด็กปฐมวัยมีโอกาสได้รับประสบการณ์จากลักษณะของอาหารที่มีความแตกต่างกันจากการใช้ประสาทสัมผัสของตนเอง

2.4 ไม้และเครื่องมือช่างไม้ (Wood and Woodworking Tools) วัสดุของเล่นไม้ส่วนใหญ่จะทำจากไม้แปรรูป ซึ่งของเล่นไม้ที่ดีจะต้องมีผิวเรียบ ไม่มีเหลี่ยมคม น้ำหนักเบา และบิดปรับ รูปทรงได้ง่าย แต่เพื่อป้องกันอันตรายที่เด็กอาจได้รับการใช้เครื่องมือช่างไม้ ผู้ปกครองควรให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

3. วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง (Constructional Materials) เป็นของเล่นที่ออกแบบมาให้เด็กเล่นได้หลายวิธีด้วยกัน แต่จะมีความแตกต่างจากวัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอน และให้ความรู้ที่มีวิธีการเล่นเฉพาะแบบ ส่วนวัสดุเกี่ยวกับการสร้างจะมีรูปแบบการเล่นที่อิสระมากกว่า เช่น เลโก้ (Legos) สามารถปรับสร้าง หรือรูปทรงแล้วสร้างอีกได้เป็นร้อยรูปแบบ ในขณะที่

ที่ภาพต่อ (Puzzles) ซึ่งเป็นแบบของเล่นเกี่ยวกับการสอนจะสมบูรณ์เป็นภาพไม่ได้ ถ้าไม่ต่อชิ้นส่วนชิ้นสุดท้ายลงไป

3.1 บล็อก (Blocks) สามารถมีรูปร่าง ขนาด สี และวัสดุที่ใช้ อาทิ ไม้ พลาสติก ที่แตกต่างกันได้มากมายหลายแบบ โดยปกติขนาดและรูปร่างของบล็อกควรได้มาตรฐานสัมพันธ์กัน วัสดุที่ใช้ต้องได้รับการขัด ลบเหลี่ยมคมต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในการเล่นของเด็ก

3.2 ชุดการสร้าง (Building Sets) เป็นชุดของเล่นที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนจำนวนมาก ชิ้นส่วนเหล่านี้สามารถต่อเข้าด้วยกันและทำออกมาได้หลายวิธี เป็นของเล่นที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูงในการเล่น และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ได้มากมาย เช่น เลโก้ โดมิโน บล็อกเอ บี ซี เป็นต้น

4. ของเล่น (Toys) เป็นแบบจำลองของสิ่งของที่เด็กพบเห็นและสัมผัสจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัว ของเล่นบางชนิดจำลองมาจากของจริงในชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน รถ และสัตว์ต่าง ๆ บางชนิดสร้างจากสิ่งที่คิดจินตนาการขึ้นมา เช่น ซูเปอร์ฮีโร่ (Superheroes) เด็กสามารถเล่นของเล่นชนิดนี้ได้ง่ายและเล่นได้ทุกแห่งสามารถจำแนกกลุ่มของเล่นได้ 3 กลุ่ม คือ

4.1 ของเล่นที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือน (Housekeeping Toys) ของเล่นกลุ่มนี้เป็น ตัวแทนของคนและสิ่งของในครอบครัว เช่น ตุ๊กตา ชุดเครื่องครัวของเล่น โต๊ะ ตู้ เย็น เตอบ รถเข็นเด็กของเล่น

4.2 ของเล่นที่เป็นยานพาหนะ (Transportation Toys) ประกอบด้วย รถไฟ รถเก๋ง รถบรรทุก และเรือของเล่น เป็นของเล่นที่เล่นได้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต

4.3 ของเล่นที่เป็นรูปสัตว์หรือตัวการ์ตูน (Animate Toys) ของเล่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของสัตว์ คน และสิ่งสมมติทุกประเภท โดยมากของเล่นชนิดนี้จะทำจากพลาสติก และเด็กจะนิยมเล่นของเล่นที่มาจากตัวละครในการ์ตูนทางภาพยนตร์โทรทัศน์อย่างมาก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ชนิดของเล่นมีทั้งของเล่นสำเร็จรูปที่ได้รับการออกแบบ เพื่อช่วยฝึกทักษะความสามารถที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ เช่น ของเล่นส่งเสริมด้านคณิตศาสตร์ จะเป็นของเล่นที่เกี่ยวกับตัวเลข หรือภาพเรียงลำดับขนาด นอกจากนี้ยังมีวัสดุของจริง ได้แก่ ทราย โคลน น้ำ ที่สามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างดี

3.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่น

อุปกรณ์ของเล่นเป็นอุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนั้นนอกจากผู้ปกครองของเด็กจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การเลือกซื้อของเล่นที่ถูกต้องให้แก่เด็กแล้ว ยังต้องมีความรู้ที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นที่ทำการคัดสรรมาให้เด็กนั้นเป็นอย่างไร เพื่อความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวเด็กเอง

1. ความเหมาะสมกับอายุของเด็ก เด็กปฐมวัยของการเรียนรู้ และพัฒนาการที่มีความแตกต่างกันตามอายุปี การจัดหาและใช้อุปกรณ์ของเล่นต้องมีความละเอียดอ่อน เพื่อคัดสรรอุปกรณ์ที่เกิดประโยชน์จริงกับเด็ก ไม่เป็นการจัดหาที่ฟุ่มเฟือย ตัวอย่างของอุปกรณ์ของเล่นตามอายุของเด็กปฐมวัย มีดังนี้ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2541 : 15 – 17 ; อ้างอิงจาก Gilley and Gilley. 1980. *Early Childhood Development and Education.*)

อายุ 2 ½ ขวบ ของเล่นที่จำเป็น ได้แก่ หนังสือมีภาพประกอบ ตุ๊กตา แป้งปั้น ลูกบอล รถลาก

อายุ 3 ขวบ เครื่องเล่นปีนป่าย ตัวต่อ อุปกรณ์วาดภาพ กรรไกรตัดกระดาษ ไม้บล็อก

อายุ 4 ขวบ บันไดเต้ บ้านจำลอง ภาพต่อ เครื่องดนตรี เครื่องครัว สะพานไต่ราว

อายุ 5 – 6 ขวบ อุปกรณ์เล่นน้ำทราย ดินน้ำมัน ถักลอด เครื่องมือช่างไม้ จักรยาน 2 ล้อ

นวลปราง ฉ่องใจ (2537 : 79 – 82) กล่าวถึงของเล่นที่ควรให้เด็กเล่นตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย ดังนี้

1. เด็กแรกเกิด – 6 เดือน มีการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางสายตา และการได้ยิน ดังนั้นของเล่นต้องกระตุ้นสายตาและการได้ยิน เช่น พวงโมบาย ปลาตะเพียน สิ่งที่แขวนที่มีสี ต่าง ๆ ทาสีให้ชัดเจน ของเล่นอ่อน ๆ ที่มีเสียงเมื่อถูกบีบ ของเล่นที่เด็กเขย่าแล้วมีเสียง

2. เด็กวัย 7 เดือน – 1 ปี ชอบเล่น มีการโต้ตอบการกระตุ้นด้วยเสียง แสง เด็กเริ่มรู้จักความกลัว อิจฉา รัก โกรธ และเป็นช่วงที่ฟันเด็กเริ่มขึ้น จะมีอาการคันเหงือก ดังนั้นของเล่นควรเป็นสิ่งที่ลากได้ ไชลานให้หมุนได้ให้มีเสียงและกัดได้

3. เด็กวัย 1 ปี – 1 ปีครึ่ง จะมีปฏิภิกิริยารุนแรงขึ้น โมโหง่าย หงุดหงิด ชอบขว้างปาของ ของเล่นควรทนทาน เพราะเด็กจะเล่นของและขว้างปา ถอดให้หลุดได้ ในช่วงนี้เด็กจะชอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ

4. เด็กวัย 2 ปี – 3 ปี ใช้ภาษาได้ดีขึ้น ยอมเล่นเป็นหมู่ ดังนั้นการเล่นเป็นหมู่ จะมีการแย่งกันชอบทำตัวเด่น มีการแข่งกันเป็นคนสำคัญ จึงต้องเริ่มสอนระเบียบวินัย ควรจัดกิจกรรมร้องเพลง นิทาน ขีดเขียนด้วยดินสอสี พับกระดาษอย่างง่าย ๆ

5. เด็กวัย 4 – 5 ปี มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความรู้สึกทางอารมณ์ที่มั่นคง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ชอบจำคำพูดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ชอบแสดงตามหนังโทรทัศน์ ของเล่นควรเป็นของเล่นจำลอง เช่น หม้อ ถ้วย ชาม ชุดเสื้อผ้าของผู้ใหญ่ที่มีไม้ใช้ให้เด็กเล่นสมมติ ของเล่นที่มีรูปทรงเรขาคณิต ดินน้ำมัน แป้ง

6. เด็กวัย 6 ปี เด็กชอบเล่นโลดโผนขึ้น ชอบการปีนป่าย ห้อยโหน ไม่ชอบฟังพา ผู้ใหญ่ รู้จักวางแผนในการเล่นกับเพื่อน การเล่นเริ่มมีกฎเกณฑ์มากขึ้น และเล่นเป็นกลุ่ม ของเล่นควรเป็นของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง เครื่องเล่นช่างไม้ ไม้บล็อก อุปกรณ์เกี่ยวกับการวาดรูปและระบายสี เชือกสำหรับกระโดด

2. ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก สามารถจำแนกพัฒนาการเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (วารสารณ์ รักวิจัย. 2540 : 124 – 129)

2.1 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านร่างกาย ผู้ปกครองต้องจัดอุปกรณ์เล่นที่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนากล้ามเนื้อทุกส่วน เพราะในขณะที่เด็กมีการเคลื่อนไหวทุกส่วนของร่างกายจะทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และมีการทำงานประสานกันอย่างดี ของเล่นที่ช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ ชิงช้า ไม้สั่น ส่วนของเล่นที่ใช้ในการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ การเล่นดินน้ำมัน ตัดกระดาษหรือกิจกรรมประดิษฐ์

2.2 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การเล่นของเล่นเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจที่มั่นคง เพราะเมื่อเด็กเกิดความรู้สึกทางอารมณ์ กลัว อิจฉา โมโห เศียด ฯลฯ เด็กจะระบายอารมณ์เหล่านี้ออกมาทางการเล่น เช่น ทบดินน้ำมัน เตะบอล ฉีกกระดาษ หรือวาดรูปตามความรู้สึกของเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กคลายอารมณ์และรู้จักค้นคว้าแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีความสุข

2.3 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านสังคม จะช่วยให้เด็กรู้จักเหตุผล รู้จักให้อภัยกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักรอและคอย สามารถจัดและปรับ ตัวเองให้เข้ากับสังคม เช่น การที่เด็กรอเข้าคิวเล่นเครื่องเล่น ชิงช้า ม้าหมุน ไม้กระดก ฯลฯ การเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น

2.4 ของเล่นกับการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยการสังเกต ค้นคว้าสำรวจ ทดลองวัสดุของเล่น เช่น การเล่นดิน ททราย น้ำ จะทำให้เด็กเกิดทักษะในการพัฒนาประสาทสัมผัสรับรู้และการเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กอย่างมาก

3. ลักษณะของเล่น ควรมีความสมบัติ ดังนี้

3.1 กระตุ้นเร้า อุปกรณ์ที่จัดใช้กับเด็กปฐมวัยต้องกระตุ้นพัฒนาการทางปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย การเลือกลักษณะของอุปกรณ์ที่มีศักยภาพต่อสัมผัส และเดี่ยวหรือเล่นเป็นกลุ่มกับเพื่อน ขณะเล่นต้องได้คิด ต้องได้สัมผัสในหลายแง่หลายมุมของอุปกรณ์ เช่น ไม้บล็อก ททราย ของเล่นต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ง่ายต่อการจัดบริการ อุปกรณ์ที่ใช้ต้องมีความสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย ติดตั้ง หากเป็นเครื่องเล่นสนามต้องทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ และแข็งแรง ทนต่อการปีนป่ายของเด็ก

3.3 สนองตอบหลายจุดประสงค์ อุปกรณ์ของเล่นที่ดีต้องมีความหลากหลายของจุดประสงค์ในการนำไปใช้ เช่น บล็อก ใช้สร้างบ้านได้ ทำถนนได้ กระตุ้นให้เด็กคิด เด็กกระทำ ภาพต่อเด็กอาจต้องเล่นคนเดียว แต่สามารถสร้างอิสระ สร้างภาษา สร้างความคิด และตรวจสอบตนเองได้

3.4 มีความหลากหลาย อุปกรณ์ของเล่นต้องช่วยในการสอน และพัฒนาการเรียนรู้ได้หลาย ๆ ด้าน เช่น ของเล่นรูปทรงเรขาคณิตใช้ในการสอนรูปร่าง ขนาด และจำนวน

3.5 ความต้องการจำเป็นและจำนวนเด็ก การเลือกใช้อุปกรณ์ของเล่นสำหรับเด็ก ถ้าตรงกับความต้องการจำเป็นของเด็กจะทำให้เกิดความคุ้มค่าของการใช้อย่างมาก อุปกรณ์บางอย่าง อาจสวย น่าใช้ น่าเรียน แต่ไม่จำเป็นกับเด็กย่อมไม่มีประโยชน์ นอกจากนี้ อุปกรณ์ของเล่นต้องมีจำนวนที่เพียงพอกับเด็กที่เล่นเป็นรายบุคคลหรือเล่นเป็นกลุ่มด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2541 : 15 – 17 ; อ้างอิงจาก Gilley and Gilley. 1980. *Early Childhood Development and Education*)

4. ความปลอดภัยของของเล่น ประกอบด้วย

4.1 วัสดุที่ใช้ผลิต ของเล่นเด็กควรผลิตจากวัสดุที่ปลอดภัยและไม่มีพิษ ทั้งโครงสร้างและส่วนผสมทางเคมี รวมทั้งส่วนผสมของสีที่ไม่มีตะกั่วเจือปนอยู่ด้วย

4.2 ส่วนประกอบต่าง ๆ ของของเล่น ควรผลิตให้แน่นหนา ไม่แตกแยกเป็นชิ้นส่วนเล็ก ๆ ต้องคำนึงถึงว่าเด็กเล็ก ๆ อาจกลืนหรือสำลักชิ้นส่วนเหล่านี้เข้าไปในหลอดลมหรือหลอดอาหาร นอกจากนี้ยังไม่ควรมีปลายแหลมหรือขอบคม อันอาจทำให้เด็ก บาดเจ็บได้ง่าย

4.3 โครงสร้างแต่ละชนิดของของเล่นควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก โดยเฉพาะเครื่องเล่นที่ต้องใช้แรงห้อยโหน หรือปีนป่าย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดได้

5. ราคาของเล่น ผู้ปกครองควรพิจารณาเลือกซื้อของเล่นที่แพร่หลาย เด็กนิยมกัน ทั้ง ๆ ไป ผลิตได้ภายในประเทศ ราคาย่อมเยา แต่มีคุณภาพ คงทน และทำความสะอาดได้ง่าย ไม่ควรนำเอาราคาเป็นเกณฑ์ในการเลือกซื้อ ควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นหลักสำคัญ (พิพัฒน์ และ นพมาศ ชูรวเวช. 2523 : 111)

3.9 ลักษณะของเล่นที่ดี

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 57 – 58) ได้กล่าวถึงลักษณะของเล่นที่ดี ดังนี้

1. เหมาะกับขนาดและวัยของเด็ก
2. มีความมั่นคง แข็งแรง ทนทาน
3. ทำด้วยวัสดุที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก
4. มีความปลอดภัย ปราศจากเสียง หรือความแหลมคม

5. มีสีสันสวยงาม
6. มีการวางแผนระบบออกแบบที่ดี เล่นได้หลายคน และหลายจุดประสงค์
7. หาซื้อได้ง่าย ราคาประหยัด หรืออาจทำขึ้นมาได้เอง
8. มีวิธีการใช้ง่าย ไม่ยุ่งยาก
9. มีลักษณะเข้าใจเด็กให้อยากรู้อยากเห็น สนใจ ชวนให้คิดคำนึง ส่งเสริมให้เด็กเล่นอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยจินตนาการและการแก้ปัญหา
10. ควรได้มีการทดลองใช้ แล้วมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
11. ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว และการใช้มือ
12. ช่วยพัฒนาวิธีการที่จะทำให้เด็กอยากอ่าน เขียน และทราบตัวเลข
13. ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เป็นตัวของตัวเอง ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มและสัมพันธ์กับสังคม

นิตยา คชภักดี (2543 : 2 – 3) ได้เสนอแนะหลักการ การพิจารณาเลือกเกมการเล่นให้กับเด็ก โดยให้คำนึงถึงว่าสิ่งนั้นมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ให้เด็กมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ พัฒนาการรับรู้ขณะเล่น เช่น นุ่มกับแข็ง เสียง สี ขนาด น้ำหนัก ฯลฯ เพื่อฝึกให้เด็กสามารถเรียนรู้และเปรียบเทียบลักษณะของสิ่งต่าง ๆ
2. ทำให้เด็กได้ฝึกการเคลื่อนไหว การประสานงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และภาษา เช่น ตากับมือ ในการจับต้องสิ่งต่าง ๆ เช่น การต่อท่อนไม้ ฯลฯ
3. มีความเหมาะสมกับวัย และความสามารถตลอดจนความสนใจของเด็ก
4. กระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เช่น ตัด พับกระดาษต่อท่อนไม้ ปั้นดินน้ำมัน เล่นทราย เล่นน้ำ เล่นสมมติ ฯลฯ
5. ดัดแปลงต่อเติมได้โดยเฉพาะถ้าคุณพ่อ คุณแม่ช่วยกันทำร่วมกับเด็ก และเล่นร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ในบ้านได้ ยิ่งเพิ่มคุณค่าเป็นทวีคูณ
6. ปราศจากสารมีพิษ (เช่น สีที่มีตะกั่วผสม) อันตรายจากของมีคมหรือชิ้นส่วนย่อย ที่หลุดหรือหักง่าย
7. ล้างทำความสะอาดได้ง่าย และทนทาน

3.10 การจัดหาของเล่นให้แก่เด็ก

ศรีสมวงษ์ วรรณศิลป์ (2520 : 24) กล่าวว่าไว้ว่า เนื่องจากของเล่นมีความสำคัญสำหรับเด็ก และมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ของเล่นบางอย่างช่วยสร้างสรรค์เกี่ยวกับจำนวน (Number concept) บางอย่างก็ช่วยเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับรูป (Form) และบางชนิดก็ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนรู้จักสังเกตเกี่ยวกับสีให้แก่เด็ก ดังนั้น ผู้ปกครอง

และครูควรจะได้มีหลักในการพิจารณาเลือกของเล่นให้แก่เด็ก เพื่อประโยชน์ดังกล่าวและเพื่อความปลอดภัยของชีวิตบุตรหลานหรือเด็กของตน ดังนี้

1. เลือกของเล่นให้เหมาะสมกับวัย เด็กจะสนใจเล่นของเล่นเมื่อของเล่นเหมาะสมกับวัยของเด็ก ถ้าของเล่นนั้นเล่นได้ยากหรือง่ายเกินไป เด็กก็หมดความสนใจที่จะเล่น

2. เลือกของเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ของเล่นหลายอย่างส่งเสริมให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับสี รูปฟอร์ม และจำนวน เช่น ฟอร์มบอร์ด (Form board) และที่ระบายสีต่าง ๆ ก็ให้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์เกี่ยวกับสี และรูปฟอร์ม

ตุ๊กตาสัตว์ นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติศึกษาแล้ว ก็ยังเป็นประโยชน์ในการให้ความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวน รวมทั้งแท่งไม้ลูกบาศก์ด้วย

ไม้บล็อกรูปลูกบาศก์ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งตาม โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) และโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) จะจัดหาไว้ให้เด็กเล่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เช่น การนำไม้บล็อกมาต่อเป็นรถไฟ บ้าน สะพาน ฯลฯ

ภาพต่อ (Jigsaw) อย่างง่าย ๆ ก็เป็นของเล่นที่มีคุณประโยชน์ในการฝึกความช่างสังเกต ความคิดของเด็ก นอกเหนือไปจากให้ความเพลิดเพลินใจ

3. หลีกเลี่ยงจากการให้ของเล่นจำพวกพลาสติกอ่อนและยาง เด็กวัยทารกชอบหยิบของใส่ปาก และเมื่อเริ่มมีฟันแล้ว เด็กจะกัดกินจะเป็นอันตรายต่อเด็ก เช่น ลูกโป่ง ตุ๊กตายาง

4. หลีกเลี่ยงจากการให้ของเล่นที่ทำสี สีที่ใช้เขียนผ้าเป็นสีที่มีอันตรายต่อชีวิตผู้ใหญ่ควรระมัดระวังในการเลือกของเล่นที่มีสีต่าง ๆ ที่วางขายอยู่ทั่วไปในท้องตลาด

5. งดเว้นจากการให้ของเล่นจำพวกลูกบิดหรือที่มีกระดุม เด็กทารกอาจจะกัดจับใส่ปาก จับใส่ในรูจมูก โดยเฉพาะลูกบิดกระเบื้องที่แตกได้ และมีคม อาจจะบาดมือ ปาก ลิ้น ฯลฯ ของเด็ก ทำให้เป็น บาดแผล

6. งดเว้นจากการให้ของเล่นประเภทแหลมคมแก่เด็ก ของเล่นจำพวก หอก ดาบ แม้จะทำด้วยไม้ ก็จะทำให้เกิดอันตรายแก่เด็ก อาจถึงแก่ตาบอดหรือตาพิการได้

7. จัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ประกอบการเล่นแก่เด็ก เด็กประถมศึกษาศนใจการวิ่ง กระโดด เตะ เป็นต้น พ่อแม่และครูควรสนใจจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเล่นให้ตามสมควร เช่น กางเกง เสื้อ ถุงเท้า รองเท้า เชือก ลูกฟุตบอล ฯลฯ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางการอย่างแท้จริง

3.11 การเลือกของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ

ศรีสมวงษ์ วรรณศิลป์ (2520 : 36) กล่าวว่าไว้ว่า วัยเด็กเป็นวัยของการเรียนรู้ และฝึกหัดทักษะในด้านต่าง ๆ สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถของเด็ก คือ “การเล่น” ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องเลือกของเล่นให้เหมาะสมกับวัยเพื่อเด็กจะได้รับการส่งเสริมให้เหมาะสมกับความสามารถของเขา

1. วัยทารก คือ ช่วงขวบแรก เด็กวัยนี้มีพลังอย่างมากในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการฝึกปรีดักันประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้แก่ การมองดู การฟัง การชิมรส การดมกลิ่น และการแตะต้องสัมผัส วัยนี้เด็กยังพูด บอกร หรืออธิบายไม่ได้ แต่เด็กจะเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในใจและเปรียบเทียบความอ่อนนุ่ม ความแข็ง รูปร่าง และขนาดของสีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการวัดและจับคู่สีต่าง ๆ โดยการเอาใส่ปากและดมกลิ่น ดังนั้น ของเล่นของเด็กวัยนี้ ได้แก่

- ของที่ใช้แขวนเปลหรือโมบายล์ (Mobile) ที่มีสีสด ๆ และมีการเคลื่อนไหว ซึ่งเด็กจะมองดูได้

- ของเล่นที่เขย่าแล้วมีเสียงดังกรู๊งกริ่ง
- ของเล่นที่ทำด้วยยาง เป็นรูปต่าง ๆ ซึ่งเด็กสามารถบีบและจับได้
- ตุ๊กตาสัตว์ที่อ่อนนุ่มและกอดได้
- ของเล่นที่ใช้ผ้าต่าง ๆ ที่มีความหนา บาง ต่าง ๆ กัน เย็บลงบนแผ่นหนัง
- ของเล่นที่เด็กกัดได้ และเป็นของที่ทำได้
- ของเล่นที่มีอยู่ในบ้าน เช่น กล่องขนาดต่าง ๆ กัน กระป๋อง ขวด

พลาสติก

- ของเล่นขณะเล่นน้ำ เช่น ฟองน้ำ ถัง แก้ว ฯลฯ
- กล่องเพลง หรือโมบายล์ที่มีเสียงเพลง
- ของเล่นที่ทนทานใช้ได้นาน ไม่จำเป็นต้องเป็นของที่มีราคาแพง
- ควรเป็นของเล่นที่จับถือได้สะดวกเหมาะกับมือและไม่ควรหนักจนเกินไป
- ของเล่นที่มีขอบมน กลม และเรียบ
- ไม่ชำรุดหลุดออกเป็นชิ้นส่วนได้ง่าย เช่น ตุ๊กตาพลาสติกบางชนิด
- ของเล่นที่ไม่มีสีเคลือบ
- ของเล่นที่สามารถต้ม หรือทำความสะอาดได้

2. วัยหัดเดิน หรือวัยเดินเตาะแตะ คือ ขวบที่ 2 วัยนี้เด็กชอบสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบข้าง ฟึ่งตัวเองได้มากขึ้น เด็กวัยนี้จะพัฒนาความมั่นใจในตนเอง หรือไม่ก็พัฒนาความสงสัยในตนเองและเกิดความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นของตนเอง ของเล่นที่จะเสริมให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ได้แก่

- ก. ของเล่นที่เสริมสร้างกล้ามเนื้อใหญ่ มักเป็นของเล่นกลางแจ้ง เช่น
- เครื่องเล่นปีนป่าย กระดานลื่น (ถึงซึ่งทำเป็นอนุโมงค์ลวด) สามล้อ
 - ของเล่นที่ใช้ในการเล่นดินทราย เช่น ช้อน ถัง แก้ว จอบ เสียม
 - ของเล่นขณะเล่นน้ำ
 - ของเล่นที่ใช้ตี
- ข. ของเล่นในบ้าน
- ควรมีกองหรือลิ้นชักไว้เก็บของเล่น ซึ่งเด็กจะได้รู้จักเก็บของเมื่อ

เล่นเสร็จแล้ว

- โยกเยก ที่ทำเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ
- ลูกประคำขนาดใหญ่ เพื่อให้เด็กหย่อนเชือกผ่านรู
- บล็อกขนาดและรูปร่างต่าง ๆ ทาสีต่าง ๆ กัน
- ของเล่นที่ใช้ตอก
- ลูกบอล
- รูปต่อง่าย ๆ
- ตุ๊กตา พร้อมเสื้อผ้าเปลี่ยน
- รถชนิดต่าง ๆ
- หนังสือที่มีรูปภาพต่าง ๆ เช่น รูปสัตว์หรือเป็นเรื่องสั้น

3. ขวบที่สาม วัยนี้เริ่มบุคลิกของตัวเอง และเรียนรู้จักการเข้าสังคม เด็กจะชอบเล่นเลียนแบบชีวิตจริง เด็กจะยังคงเล่นของเล่นในวัยหัดเดิน ด้วยความกระตือรือร้น วัยนี้เริ่มที่จะจับดินสอได้ และไม่เอาของเข้าปากเพื่อสำรวจ เด็กเริ่มมีจินตนาการ ดังนั้น ของเล่นที่จะหาเพิ่มเติม คือ

- ดินสอ ดินสอสี กระดาษ กระดานดำ ซึ่งจะใช้ขีดเขียน หรือวาดภาพต่าง ๆ หรือจะเป็นรูปภาพให้เด็กระบายสี ถ้าที่บ้านมีที่พออาจจะจัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้เด็กใช้ส่วนตัว และอีกอย่างที่อาจช่วยให้เด็กมีกำลังใจและความรู้สึกภูมิใจ คือ จัดกระดานเฉพาะแล้วเอาภาพที่เด็กวาดมาติดแสดงไว้ให้ทุกคนดู

- ดินเหนียว ดินน้ำมัน ซึ่งเด็กจะหัดปั้นรูปต่าง ๆ
- ไม้บล็อกขนาดต่าง ๆ ซึ่งเด็กจะสามารถต่อเป็นบ้านเรือน ปราสาท รถ

ฯลฯ ได้

- ของเล่นที่เกี่ยวกับเสียงและเพลง เช่น เครื่องดนตรี ประเภทให้จังหวะ

กลอง ฉิ่ง ฉาบ

จะเห็นได้ว่าเด็กในวัยเตาะแตะนี้จะชอบของเล่นประเภทลาก-ดึง เพื่อทำให้เด็กได้เรียนรู้ถึงระยะทาง ฝึกการควบคุมกล้ามเนื้อแขนขา และสนใจของเล่นเพื่อพัฒนาความมั่นใจในตนเองสำหรับเด็กอีกด้วย

3.12 ประเภทของเล่นในท้องตลาด

ในตลาดการของเล่นสำหรับเด็กในปัจจุบันมีมากมายหลายรูปแบบหลายบริษัทหลายผลิตภัณฑ์ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเลือกซื้อหาให้กับลูกหลานของตน หลักในการเลือกของเล่นให้ลูกนอกจากจะดูจากความเหมาะสมต่อวัยและพัฒนาการของเขา ยังต้องมีการคำนึงถึงความปลอดภัย ซึ่งเน้นมากในการจัดหาจัดซื้อของเล่นของเด็กในแต่ละวัยจะแบ่งเป็นในระดับอายุอย่างคร่าว ๆ จากพัฒนาการพื้นฐานของเด็กทั่วไป ดังนี้

- วัยทารก แรกเกิด- อายุ 1 ขวบ
- วัยเตาะแตะ อายุ 1 – 3 ขวบ
- วัยก่อนเรียน อายุ 3 – 5 ขวบ
- เด็กโต อายุ 5 – 12 ขวบ

การเรียน คือ สิ่งสำคัญสำหรับการเติบโตของเด็ก แต่การเล่นก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตดี การเรียนและการเล่นต้องให้เกิดสมดุลกัน หากผลักดันให้เด็กคร่ำเคร่งกับการเรียนมากเกินไป อาจสร้างความกดดันมากเกินไปที่เขาจะรับได้ เมื่อเขา เติบโตขึ้นก็อาจจะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่จิตใจบกร่อง หากเล่นมากเกินไปก็ขาดความรู้และทักษะที่จำเป็น ควรดูแลให้เขาได้รับทั้งสองส่วนอย่างเหมาะสม จะช่วยให้เขาพัฒนาและแสดงความสามารถเฉพาะตัวออกมาได้อย่างเต็มที่ (อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย. 2542 : 5 – 6)

(อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย. 2542 : 49 – 59) กล่าวถึงของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะที่พบเห็นในท้องตลาด มีดังนี้

- เกมคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์กลายเป็นสิ่งธรรมดาของชีวิตสมัยใหม่ไปแล้ว การแนะนำให้เด็กรู้จักกับคอมพิวเตอร์อย่างเหมาะสมเป็นสิ่งที่ดี แม้ว่าเกมคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่ในตลาดมักเป็นภาษาอังกฤษ (เพราะเป็นของต่างประเทศ) แต่เกมเหล่านี้มักเป็นเกมที่เกี่ยวกับรูปร่าง ขนาด หรือการจับคู่สิ่งของ ซึ่งเด็กสามารถเข้าใจได้ง่าย บางโปรแกรมอาจมีให้เลือกหลายระดับเพื่อการพัฒนาไปทีละขั้น เกมเหล่านี้ช่วยสอนทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กและสอนให้เด็กรู้จักวิธีการใช้คอมพิวเตอร์ได้อย่างถูกต้อง

- เครื่องเล่นเทปหรือซีดี

เครื่องเล่นเทปหรือซีดี คือ อุปกรณ์ที่สร้างความบันเทิงให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการเปิดเพลงหรือนิทาน เครื่องเล่นประเภทนี้ใช้งานได้ง่าย โดยเด็กเองก็สามารถกดปุ่มเดินเครื่องได้หากเขาต้องการ (แค่กดปุ่ม ไม่ควรให้เสียบปลั๊กไฟเอง) เครื่องเล่น

เทพส่วนใหญ่มีที่บันทึกเสียงซึ่งสามารถบันทึกเสียงของเด็กวัยเตาะแตะไว้ฟังในอนาคตได้อีกด้วย

- เทปหรือซีดี เพลงและดนตรี

เด็กรักดนตรีประเภทเครื่องตี ซึ่งทำให้เขาได้เต้นตามจังหวะเพลง นอกจากนี้การฟังเพลงจะทำให้เขาร้องเพลงตามเทป ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา และพัฒนาความจำของเขา หากเป็นไปได้ควรมีอุปกรณ์ดนตรีไว้ให้พร้อมเพื่อให้เขาร่วมเล่นด้วยเมื่อเขาต้องการคุณควรเลือกหาดนตรีหลากหลายประเภทให้เขาได้ฟัง

- เทปนิทาน

เทปนิทานสำหรับเด็กมักมีหนังสือประกอบ เทปบางม้วนมีคำบอกให้พลิกหน้าหนังสือ เพื่อให้เด็กทำตามได้และมีความรู้สึกเหมือนกับการอ่านหนังสือจริง

- โทรทัศน์และวีดิทัศน์

แม้ว่าเด็กทารกจะรู้สึกสนใจภาพเคลื่อนไหวที่ปรากฏบนหน้าจอโทรทัศน์แล้ว แต่ยังคงต้องรอจนกว่าเขาจะเข้าสู่วัย 2 ขวบ กว่าที่เขาจะให้ความสนใจกับสิ่งที่เห็นได้อย่างเพียงพอ คุณควรกำหนดว่าอนุญาตให้เขาได้ดูนานเท่าไร และในเรื่องใดบ้าง เพื่อสร้างนิสัยในการดูโทรทัศน์ให้กับเขา การดูโทรทัศน์ไม่ใช่เพียงแต่ความบันเทิง แต่ยังช่วยให้เขาเรียนรู้โลกภายนอกได้อีกทางหนึ่ง

- ตุ๊กต้ายัดนุ่น (เพื่อนตุ๊กตา)

ตุ๊กต้ายัดนุ่นมีหลากหลายรูปร่าง ทั้งรูปสัตว์และรูปคน ปัจจุบันมักไม่ใช้นุ่น แต่เป็นเส้นใยสังเคราะห์แทนซึ่งมีคุณสมบัติในการซักน้ำได้ดีกว่า เพื่อความแน่นอนควรมีป้ายบอกว่า ซักน้ำได้ เพราะเด็กวัยนี้มักซุกซนจนสิ่งของเปราะเปื้อนได้ง่าย วัสดุที่ใช้ทำตัวตุ๊กตาควรเลือกที่ใช้ผ้าร่มหรือผ้าขนหนู ชนิดที่เป็นขนสัตว์นุ่มๆ หลุดเป็นขุยง่าย จนเป็นอันตรายต่อเด็กทั้งการกินและสูดดมเข้าไปส่วนประกอบอื่น ๆ ต้องไม่หลุดง่าย ลองดึงดูด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะป็นหู ตา จมูก กระจกม เส้นด้าย ตะเข็บ ฯลฯ และเมื่อบีบก็ไม่เล็กจนเข้าปากเด็กได้ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ควรให้ใหญ่โตมากนัก เพราะเด็กอาจถูกทับอยู่ข้างใต้

ด้วยวัยที่เติบโตขึ้นพร้อมกับทักษะการเล่นกับจินตนาการ เด็กวัยนี้จะสมมุติให้ตุ๊กตามีชีวิตเหมือนคนจริง ๆ เป็นเพื่อนสนิทที่เขารักใคร่ สร้างลักษณะนิสัยขึ้นมาให้มัน และมีความผูกพันกับมันเป็นพิเศษ แม้ว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่จำเป็นต้องห้ามปรามหรือขัดขวางไม่ให้เขาเล่น บางครั้งเพื่อนตุ๊กตาอาจช่วยเหลือเขากำจัดสัตว์ประหลาดในความคิด หรือเป็นเพื่อนเล่นในยามที่พ่อแม่ไม่ว่างอยู่กับเขา

- ของเล่นเกี่ยวกับรูปทรง

แม้ว่าเด็กทารกจะยังไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ เช่น ใหญ่กว่า เล็กกว่า กว้างกว่า สูงกว่า เป็นต้น แต่ทารกวัยโตก็สนใจของเล่นที่มีรูปร่างและขนาดแตกต่างกัน กล้องที่มีช่องใส่บล็อกรูปทรงต่าง ๆ กันลงไป (สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม รูปดาว รูปจันทร์เสี้ยว ฯลฯ) ถ้วยต่างขนาด (ถ้วยที่มีขนาดเล็กและใหญ่ ซึ่งจะสวมได้พอดีกัน) ห่วงคล้องเสา (คือห่วงที่วางซ้อน ๆ กันบนเสาเตี้ย ๆ) และวัตถุที่มีลักษณะเหมือนกันแต่ต่างขนาดกัน สิ่งเหล่านี้ช่วยสอนให้เด็กเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “ใหญ่กว่า” “เล็กกว่า” และช่วยให้เด็กแยกแยะรูปทรงได้

ต้องปล่อยให้เขาเล่นด้วยตัวเอง ไม่เข้าไปขัดขวาง แม้ว่าเขาจะเรียงผิด การเรียนรู้และความสนุกสนานของเขาเกิดจากการทำผิดพลาดและงุนงงกับผลที่ออกมา แล้วเขาจะลองทำใหม่ไปเรื่อย ๆ ด้วยความสงสัยใคร่รู้

- เครื่องเคาะ

แม้ว่าเด็กทารกยังไม่สามารถพูดแสดงความรู้สึก ความต้องการ ความเห็น ออกมาได้ แต่พวกเขาสามารถแสดงความเป็นปัจเจกของตนเองออกมาได้โดยทางอื่น เสียงของเล่นกระทบกระแทกกันอาจหนวกหูสำหรับเรา แต่สำหรับเด็กมันอาจเป็นเสียงดนตรีอันไพเราะ ทารก อายุประมาณ 8 เดือน มักชื่นชอบเล่นเครื่องคร่ำ ซึ่งสามารถปล่อยให้เขานำเครื่องคร่ำบางชนิดมาเล่นได้ เช่น หม้อ กระทะขนาดเบา ช้อนไม้ ขวดโหลพลาสติกใส่เมล็ดพืช (ติดเทปกั้นฝาหลุด) ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เกิดเสียงดังโครมคราม ซึ่งสำหรับตัวเด็กแล้วถือว่าเป็นเสียงที่น่าสนุก และทำให้เขาได้เรียนรู้ถึงเหตุและผลจากการกระทำ อาจเลือกหาชุดเครื่องคร่ำของเล่นมาให้เขาเล่น มันเป็นเครื่องคร่ำพลาสติกที่ทำจำลองเหมือนของจริง ถ้ามีกระดิ่ง หรือนกหวีดอยู่ภายในยิ่งทำให้เด็กถูกใจเช่นกัน

- บล็อก (รูปทรงต่าง ๆ)

ของเล่นชนิดนี้สอนให้เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงและที่ว่าง บล็อกอาจมีทั้งที่เป็นไม้ พลาสติก กล้องกระดาษแข็ง หรืออาจใช้กล่องใส่นมเปล่าที่ทำความสะอาดแล้วให้เด็กใช้เล่นได้ดีไม่แพ้ของแพงทีเดียว อาจเริ่มให้เด็กเล่นชนิดที่ไม่มีสลักยึดติดเข้าด้วยกัน การปล่อยให้มันพังลงมาได้ง่ายก็มีความสนุกสนานพอ ๆ กับตอนที่ก่อสร้างมันขึ้นไปทีเดียว เมื่อ เขาโตขึ้นและมีความชำนาญมากขึ้นเขาอาจสร้างเป็นสิ่งก่อสร้างสูง ๆ หรืออาจสูงกว่าตัวเขาเองด้วยซ้ำ การสร้างหอคอยสูง ๆ ใต้นับเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งสำหรับเขา เมื่อเขาอายุได้ 3 - 4 ขวบ เขาอาจร่วมกันสร้างอาคารกับเพื่อน ๆ ได้อย่างดี

- ถ้วยหลากหลายขนาด

ถ้วยชนิดนี้มีขนาดต่าง ๆ กันจากใหญ่ไปจนเล็ก และแต่ละใบจะซ้อนกันได้พอดี ถ้วยชนิดนี้ช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของช่องว่างซึ่งเด็กวัยนี้ยังไม่เข้าใจจนกว่าเขาจะได้ทดลองตรวจสอบด้วยตัวเอง เขาจะประหลาดใจที่พบว่า ถ้วยใบใหญ่สามารถครอบทับถ้วยใบเล็กกว่าได้ ส่วนใบเล็กกลับไม่สามารถครอบทับใบใหญ่กว่าได้

อาจเล่นเกมซ้อนของเพื่อช่วยให้เขาเข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้ดีขึ้นและเป็นการฝึกสมาธิไปในตัว โดยวางสิ่งของชิ้นเล็กไว้ในถ้วยใบหนึ่ง ส่วนใบอื่นคว่ำไว้เปล่า ๆ จากนั้นเปลี่ยนตำแหน่งของถ้วยที่ซ้อนของอย่างช้า ๆ โดยอาจสับเปลี่ยนเพียงครั้งเดียวในตอนแรก ๆ จากนั้นให้เขาบอกว่า ของซ้อนอยู่ในถ้วยใบใด แม้จะไม่เข้าใจนักแต่เด็กก็ได้รับความภาคภูมิใจเมื่อเขาได้ถูกต้อง

- ของเล่นถอดได้

ของเล่นที่สามารถถอดออกเป็นชิ้น ๆ และประกอบเข้าไปใหม่ได้ เป็นของเล่นอีกชิ้นที่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะและช่วยให้เขาพัฒนาความสามารถในการจำแนก แยกแยะรูปร่างต่าง ๆ ได้

- เกมหาของเหมือน

เกมหาของเหมือนก็เป็นเหมือนกับการจำแนกรูปร่างสิ่งของ ซึ่งเป็นการสร้างทักษะและให้ความสนุก อาจให้เด็กจับคู่สิ่งของที่เหมือนกันในรูปร่างหรือสีสันทัน หรืออาจใช้เกมนี้กับงานบ้านโดยที่เด็กไม่รู้สึกรู้ว่า ต้องถูกบังคับให้ทำได้ เช่น คุณอาจติดที่แขวนสิ่งของเป็นสีต่าง ๆ แล้วกำหนดว่า สีไหนใช้แขวนอะไร (เช่น สีแดงใช้แขวนตุ๊กตาหมี สีเหลืองใช้แขวนรถบรรทุก เป็นต้น) หรือใช้ลึงเก็บของเล่นสีสันทันต่างกัน ลึงแต่ละสีใช้เก็บสิ่งของแต่ละชนิด นอกจากเป็นการฝึกฝน การจำแนกประเภทแล้ว ยังฝึกให้เขารู้จักทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกด้วย

- ลูกบิดไม้

การฝึกให้เด็กรู้จักจำแนกสีสันทันและรูปร่างมีอีกหลายวิธี ของเล่นอีกชนิด คือ ชุดลูกบิดไม้หลากหลายสีสันทัน ขนาดต้องไม่เล็กจนเกินไป และเชือกหนัง หรือเชือกพลาสติก แข็ง มันช่วยให้เด็กสนุกไปกับการเรียงร้อย ลูกบิดให้เป็นสร้อยคอ สร้อยข้อมือ เข็มขัดให้กับตัวเอง หรืออาจใช้เพื่อลากจูงเล่นแกว่งไกว สั่นไหวให้เกิดเสียง ในตอนแรกเขาอาจเรียงลูกบิดปะปะ แต่อาจช่วยให้เขาเข้าใจเรื่องสีสันทันและรูปร่างด้วยการพูดคุยกับเขา เช่น “ลูกบิดเม็ดนี้ไม่เหมือนเม็ดอื่นอย่างไร” เป็นต้น ในไม่ช้าเด็กจะเริ่มมองเห็นและรู้สึกถึงความแตกต่างและความเหมือนในหมู่วัตถุต่าง ๆ ในเวลาต่อมาอาจสอนให้เขาสังเกตการซ้ำกันและรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้

- จิตรกรน้อย

การวาดรูปและระบายสีสำหรับวัยนี้เป็นการฝึกฝนการเคลื่อนไหวมือและแขนรวมถึงการแสดงจินตนาการออกมาเป็นภาพวาดต่าง ๆ ได้ เริ่มโดยการหาโต๊ะพื้นเรียบสูงประมาณเอวของเด็ก ใช้เทปยึดผ้าพลาสติกให้คลุมพื้นผิวของโต๊ะไม่ให้สกปรก จากนั้นใช้เทปติดกระดาษวาดเขียนไว้บนผ้าพลาสติก จัดเตรียมหาสีให้เขา จากนั้นใช้เทปติดกระดาษวาดเขียนไว้บนผ้าพลาสติก จัดเตรียมหาสีให้ ไม่ว่าจะเลือกสีไม้ สีเทียนหรือสีน้ำ ควรเลือกสีประเภทที่ไม่มีสารพิษหรือที่เขียนไว้หน้ากล่องว่า Non - Toxic

เมื่อเริ่มหัดวาด ภาพที่เขาวาดอาจไม่มีความหมายอะไร เขาอาจแค่วาดเป็นรูปร่างตามใจชอบโดยที่ตัวเขาเองก็ไม่รู้ว่ามันคืออะไร แม้ว่ามันจะมีความหมายแต่ภาพที่ออกมาอาจไม่เหมือนสิ่งที่เขาต้องการวาด ดังนั้นจึงไม่ควรถามว่าเขาวาดรูปอะไร (เพื่อไม่ให้เด็กเสียกำลังใจ) หรืออาจชมว่า สีที่เขาใช้สวยมาก เขาอาจบอกเป็นนัยให้รู้ว่า ที่เขาวาดคือรูปอะไร และเพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็ก อาจติดแสดงภาพวาดของเขาไว้ในบ้านหรือที่ทำงาน

อุปกรณ์วาดภาพอาจใช้ได้หลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น สีสบู่อซึ่งทำให้เขาได้ใช้ผนังห้องน้ำเป็นกระดาษภาพขนาดใหญ่และสามารถลบออกได้อย่างง่ายดาย

อาจใช้การวาดภาพลากล่อให้เขารออย่างสงบอยู่นอกบ้าน เช่น บนรถ ในคลินิก เป็นต้น โดยใช้สมุดธรรมชาติสักเล่ม พร้อมดินสอ สีไม้ หรือสีเทียน เพียงเท่านี้ก็สามารถผ่านช่วงเวลาอันยากลำบากไปได้พร้อม ๆ กับการฝึกจิตรกรน้อยไปด้วยในตัว

- ดนตรีและเพลง

แม้ว่าความสามารถในด้านดนตรีของเขาจะยังไม่มี แต่เครื่องดนตรีหลายชนิดสามารถทำให้เกิดเสียงได้ง่าย เช่น ออร์แกน ขลุ่ย กลอง ระนาด (มีแบบที่ให้เด็กเล่น) กีตาร์ ฯลฯ แม้ว่าเสียงที่ออกมาจากมือของเด็กน้อยจะไม่ใช้เสียงดนตรี แต่มันช่วยให้เขาได้ทำความคุ้นเคยกับเครื่องดนตรีเหล่านี้ให้เคยชินแม้ไม่มีเครื่องดนตรี เด็กก็ยังรักที่จะร้องเพลงตามเสียงเพลงที่ได้ยิน อาจหาเครื่องบันทึกเสียงพร้อมไมโครโฟน (มีแบบสำหรับเด็ก) เพื่อบันทึกเสียงของนักร้องตัวน้อยนี้เก็บไว้ฟังเมื่อเขาเติบโตขึ้น

- ตัวต่อเลโก้

ตัวต่อเลโก้ คือ ชิ้นส่วนเล็ก ๆ ที่สามารถประกอบกันเป็นรูปร่างต่าง ๆ ได้ตามแต่ใจชอบ สำหรับเด็กควรเริ่มจากจำนวนไม่เกิน 50 ชิ้น แล้วแสดงให้เขาดูวิธีการต่อเป็นแนวยาว ๆ จากนั้นจึงค่อย ๆ เพิ่มเป็นหลายร้อยชิ้นแล้วต่อเป็นรูปร่างตามใจชอบ ตัวต่อเลโก้ นับว่าเป็นเครื่องเล่นที่ผ่อนคลายสมองและให้ความสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

- ชุดก่อสร้าง

เป็นชุดที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนต่าง ๆ เพื่อประกอบเป็น เครื่องบิน เรือ หรือ รถมักประกอบด้วยคำแนะนำในการประกอบ บางชนิดมีส่วนประกอบอื่นเพิ่มเติม เช่น มอเตอร์ เกียร์ ฯลฯ สิ่งนี้สอนให้เข้าใจจักโครงสร้างและการประกอบ สายไฟฟ้า เพื่อความสร้างสรรค์สำหรับเด็ก คุณอาจเลือกชนิดที่ไม่มีคำแนะนำ แล้วให้เขาทดลองประกอบด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่ามีของเล่นมากมายหลายชนิด หลายประเภทในท้องตลาดให้ผู้ปกครองได้เลือกซื้อ จัดหาให้กับบุตรหลาน ดังนั้นผู้ปกครองอาจจะต้องให้ดุลพินิจในการเลือกของเล่นให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็กด้วย โดยจะสังเกตได้ว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนมากจะติดฉลากไว้ว่าของเล่นชิ้นไหนเหมาะกับเด็กวัยใด ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น เพราะของเล่นที่ดี คือ ของเล่นที่มีแรงกระตุ้นเร้าเล็กน้อย ผลักดันให้ใช้ทักษะที่เด็กมีอยู่แล้ว และบ่งชี้ให้รู้จักกับทักษะที่จะได้รับในอีกไม่ช้า ของเล่นบางชนิดอาจให้เด็กเล่นได้หลายวัน โดยจะมีจุดมุ่งหมายของมันเปลี่ยนไปได้โดยตลอด เช่น ชุดถ้วยชาม สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กทารก แต่เมื่อเข้าสู่วัยเตาะแตะก็ยังใช้ถ้วยชามของเล่น เมื่อเล่นน้ำเล่นทรายได้ เมื่อโตเข้าสู่วัยเรียน เด็กก็ยังสามารถใช้เล่นในบ้านตุ๊กตาได้ ส่วนของเล่นหลายชนิดที่อาจหมดอายุลงได้ในเวลาไม่นานก็ให้ความตื่นเต้นแปลกใหม่กับเด็ก ๆ ได้เช่นกัน เมื่อพิจารณาด้านราคา แม้ว่าของเล่นบางชนิดอาจมีราคาแพงไปสักนิด แต่หากพิจารณาว่ามันมีอายุยืนยาวและมีคุณภาพสูงแล้วก็น่าจะเลือกของเล่นนั้นแทนของเล่นที่ราคาถูกแต่ใช้ได้ไม่นานและเป็นอันตรายต่อบุตรหลาน

3.13 แนวการจัดประสบการณ์การเล่น

การจัดประสบการณ์การเล่นเพื่อการพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย ควรคำนึงถึงวิธีการจัดกิจกรรม ดังนี้ คือ

1. การเล่นของเด็กต้องการการเรียนรู้ตามลำดับขั้นพัฒนาการ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ ครู บิดา มารดา ในการจัดของเล่นให้เหมาะสมสำหรับเด็ก ควรจะปล่อยให้เด็กมีอิสระเต็มที่ในขณะที่เล่นและ

2. ควรให้เวลาและโอกาสในการเล่นแก่เด็กมาก ๆ ทั้งนี้ควรจัดเวลาให้เด็กเล่นโดยเสรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ กิจกรรมเหล่านั้นจะเป็นกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ทำเพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิด และการพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของเด็ก

ในโรงเรียนอนุบาลและเนิร์สเซอรี่โดยทั่วไป จะเห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์การเล่นให้กับเด็ก เพราะมีแนวความคิดที่พ้องกันว่าการเล่นเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็ก กิจกรรมการเล่นจึงจัดไว้ในช่วงเวลาต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน ดังปรากฏอยู่ในตารางกิจกรรมประจำวัน ดังต่อไปนี้

ตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 09.00 น.	การเล่นเสรี เคารพธงชาติ การบริหาร
09.15 – 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่ม
10.00 – 10.10 น.	พัก
10.10 – 11.00 น.	กิจกรรมเสรี
11.00 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 11.45 น.	กิจกรรมสงบ
11.45 – 14.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

นอนพักผ่อน

14.00 – 14.30 น.	ตื่นนอน ทำความสะอาดร่างกาย
------------------	----------------------------

รับประทานอาหารของว่าง

14.30 – 15.30 น.	กิจกรรมเสรี
------------------	-------------

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ปรากฏมีทั้งกิจกรรมที่เด็กทำเป็นกลุ่มใหญ่ กิจกรรมกลุ่มย่อยและกิจกรรมเป็นรายบุคคล ลักษณะของกิจกรรมการเล่นเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เลือกและตัดสินใจจะทำหรือเล่นตามลำดับก่อนหลังตามความสนใจ ลักษณะการเล่นที่让孩子เลือกเล่นเองนี้เรียกว่า กิจกรรมเสรี ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2535 : 10) กล่าวถึง โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ แบ่งลักษณะของกิจกรรมเสรี เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การเล่นตามมุม เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นตามมุมต่าง ๆ ได้แก่ มุมบล็อก มุมศิลปะ มุมหุ่น มุมวิทยาศาสตร์ มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมหนังสือ มุมดนตรี มุมบ้าน

2. กิจกรรมเสรีที่จัดให้ที่โต๊ะ เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ทำที่โต๊ะ ได้แก่ เกม การศึกษา กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมฝึกทักษะทางภาษา ทักษะทางคณิตศาสตร์ เครื่องเล่นสัมผัส เป็นต้น

ผู้ปกครองสามารถพัฒนาบทบาทของตนเองให้มีศักยภาพเพื่อช่วยให้ประโยชน์ที่เด็กได้รับจากการเล่นเพิ่มสูงขึ้น จากการส่งเสริมประสบการณ์ การเล่นของเด็กเอง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็กและวางแผนการเล่นร่วมกับเด็ก ซึ่งจะ让孩子สามารถควบคุมทิศทางการเล่นของตนเองได้

3.14 การเรียนรู้ของเด็กจากการเล่น

การเรียนรู้ พัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กจากการเล่น จำแนกได้ดังนี้ (Berk. 1996 : 365)

1. การเล่นตามภารกิจของวัย (Functional Play) ได้แก่ การวิ่งรอกห้อง การเล่นไถรถ การเล่นปั้นดินเป็นก้อน ๆ เป็นการเล่นง่าย ๆ สำหรับเด็ก แต่ช่วยในการเสริมสร้างการเคลื่อนไหวระบบกลไกของร่างกาย ซึ่งเหมาะมากสำหรับเด็ก อายุ 2 ขวบแรก และเด็กมักใช้วิธีการนี้เล่นประจำ

2. การเล่นสร้างสรรค์ (Constructive Play) เช่น การเล่นสร้างบ้าน การวาดภาพ การต่อภาพ การเล่นแบบนี้ช่วยในการพัฒนาภาวะสร้างสรรค์ และภาวะสรรค์สร้างให้มีผลงานเกิดขึ้น พบในวัย 3 – 6 ปี

3. การเล่นตามความรู้สึก (Make believe play) ได้แก่ การเล่นบ้าน โรงเรียน ตำรวจ เล่นละคร เล่นตามบทโทรทัศน์ สิ่งสำคัญ ก็คือ เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมประจำวัน จินตนาการบทบาท มักพบมากในวัย 2 – 6 ปี

การแก้ปัญหาขัดแย้งเกี่ยวกับของเล่น โดยใช้วิธีการเข้าไปขัดจังหวะเด็กในขณะที่เล่น อาจไม่ได้ผลอีกต่อไป เด็กที่มีพฤติกรรมไม่ยอมต่อการถูกขัดจังหวะสามารถรักษาระยะความสนใจของตนที่มีต่อสิ่งที่ตนสนใจได้เพราะความต้องการอย่างรุนแรงในการเล่นกับของเล่น เป็นการทำให้เด็กมีความสนใจกับการเล่นของเล่น เด็กจึงมักจะไม่นหันเหความสนใจไปหาสิ่งของหรือกิจกรรมอื่น (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2542 : 103-104)

3.15 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็กปฐมวัย

งานวิจัยเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก เป็นรายงานที่พิสูจน์ว่าการเล่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนาและส่งเสริมความสามารถของเด็ก ซึ่งมีดังนี้

เมทินี ด่านยังอยู่ (2544 : 2) ได้ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติระหว่างการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งทางด้านการกล้าแสดงออกเป็นตัวของตัวเอง การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสมมติก่อนการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ

นฤมล ปีนดอนทอง (2544 : 2) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลที่ได้รับการเล่นเกมสร้างมโนทัศน์ด้านจำนวน และการเล่นปกติของเด็กปฐมวัย อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นเกมสร้างมโนทัศน์ด้านจำนวน มีความคิดเชิงเหตุผลสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ

ไฟเทลสัน และรอส (Fietelson and Ross. 1973 : 202 – 223) ได้ทำการวิจัย โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนระดับก่อนเข้าเรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการสอน กลุ่มที่ได้รับการสอนให้เล่นเครื่องดนตรี กลุ่มที่ได้รับการสอนและชักนำให้เล่นดนตรีในบริเวณที่มีผู้สอนคอยดูแล และกลุ่มที่นอกจากจะเล่นอยู่ในบริเวณที่มีผู้สอนให้การแนะนำแล้ว ยังได้รับคำชี้แนะในการเล่นสร้างเรื่องด้วยผลวิจัย พบว่า กลุ่มที่มีคะแนนสูงที่สุด ในการทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ และวัดพัฒนาการลำดับขั้นการเล่นของเด็ก

การวิจัยของเลฟวิงเจอร์ (Lovinger. 1974 : 313 – 320) พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการแนะนำเกี่ยวกับการเล่น มีพัฒนาการในการเล่นอยู่ในลำดับขั้นที่สูงขึ้น และพัฒนาการใช้ภาษาก็ดีขึ้นมากด้วย

ซอลท์ส และจอห์นสัน (Saltz and Johnson. 1974 : 623 – 630) ทำการวิจัย โดยแนะนำเด็กเกี่ยวกับการเล่นสร้างเรื่อง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนของเด็กกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการสอนเกี่ยวกับการเล่น ปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูงขึ้นไปมากในการทดสอบเชาวน์ปัญญา การทดสอบความจำเกี่ยวกับลำดับขั้นของเรื่อง และการทดสอบทักษะในการเล่าเรื่อง รวมทั้งคะแนนเกี่ยวกับพัฒนาการลำดับขั้นการเล่นก็สูงขึ้นด้วย

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู

4.1 ความหมายของผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลอื่น อาจเป็นญาติมิตรหรือผู้อื่นซึ่งพ่อแม่ไว้วางใจ ที่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก (ราชบัณฑิตยสถาน. 2526)

ผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลที่มีความสำคัญกับเด็ก โดยอยู่ร่วมในครอบครัวเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการ อบรมสั่งสอนและเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก (พรรณิมา สันติพงษ์. 2526 : 8)

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลที่รับเด็กไว้ในความดูแลโดยทำหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนด้วยความรักและเอาใจใส่ตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก (ทรงพร สุทธิธรรม. 2534 : 31)

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา คนรู้จัก หรือคนที่ไม่รู้จักก็ได้ที่ทำหน้าที่ดูแลชีวิตพื้นฐาน นำแนวทาง สนับสนุน ช่วยเหลือแนะนำเด็ก ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ปกครอง (Morrison. 1988 : 414; อ้างอิงจาก กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2542 : 2)

จากกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง รวมถึงผู้ที่รู้จักและไม่รู้จัก ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดู ให้ความรัก และเอาใจใส่ ห่วงใย ตลอดจนให้การศึกษาแก่เด็ก

4.2 ประเภทของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมาจากสถานที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นผู้มีความพร้อมจะเป็นผู้ปกครอง เช่น พ่อ แม่ และผู้ที่เป็นผู้ปกครองโดยภารกิจและหน้าที่ ด้วยลักษณะนี้ทำให้จำแนกผู้ปกครองได้ 5 ประเภท (กุลยา ตันตผลลาชีวะ. 2542 : 3) คือ

1. ผู้ปกครองตามกฎหมาย พ่อ แม่ จัดเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายต้องเลี้ยงดู ลูกจนโตบรรลุนิติภาวะ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ประกอบอาชีพ บางครั้งเราจะพบว่า ผู้ปกครองไทยให้การดูแลเด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่จนถึงตายก็มี

3. ผู้ปกครองโดยกฎหมาย หมายถึง ผู้ร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ทางกฎหมาย เพื่อเป็นผู้ปกครองเช่น ผู้ที่ขอเด็กมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม มีความพร้อมและตั้งใจที่จะดูแลเด็กอย่างแท้จริง

3. ผู้ปกครองอุปถัมภ์ เป็นผู้ปกครองชั่วคราวที่รับเลี้ยงดูด้วยความรู้สึกเมตตา สงสาร อยากช่วยเหลือ เช่น ผู้ปกครองในสถานสงเคราะห์ ลักษณะของความผูกพันเป็นแบบผิวเผิน สิ่งที่เด็กได้จากผู้ปกครองอุปถัมภ์คือกำลังใจ

4. ผู้ปกครองทางชีวภาพ (Biological parent) เป็นผู้ปกครองที่เกิดขึ้นในยุคนของเทคโนโลยีการผสมพันธุ์ในหลอดแก้ว ผู้ปกครองประเภทนี้มี 2 ประเภท คือ แบบแรกเป็นเจ้าของ ยีนส์ อีกแบบหนึ่งเป็นแบบฝากครรภ์ ทั้ง 2 แบบมีความผูกพันทางพันธุกรรมสูง แต่การเลี้ยงดูอยู่กับผู้ทำหน้าที่ผู้ปกครอง ความสัมพันธ์กับเด็กมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ปกครองทั่วไป

5. ผู้ปกครองโดยบังเอิญ พบได้ในกรณีที่เด็กหลงแล้วต้องรับเลี้ยง พ่อแม่เด็กตาย เด็กถูกนำมาฝากเลี้ยงความเกี่ยวข้องของผู้พันระหว่างเด็กและผู้ปกครองน้อยมาก

4.3 ความสำคัญของผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

ระหว่างศตวรรษที่ 19 – 20 สังคมให้ความสนใจพัฒนาการและความต้องการของเด็กมาก โดยเน้นถึงผลกระทบจากผู้ปกครองที่มีต่อพัฒนาการของเด็กที่เกิดจากการเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ความไม่เข้าใจต่อพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง ทำให้มีการส่งเสริมเด็กในทางที่ผิด การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครองในแง่บวกเพื่อให้ปฏิสัมพันธ์เป็นการตอบสนองกันและกันในการกระทำและอยู่ร่วมกัน ผู้ปกครองต้องเข้าถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่ถูกต้อง ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับเด็ก (กุลยา ตันตผลลาชีวะ. 2542 : 4) การพยักหน้า การยิ้มรับ การตอบโต้ หรือการสนทนามีความหมายกับเด็กมาก หากผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

เด็กจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่แบบใด นอกจากพันธุกรรมแล้วการเลี้ยงดูเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กเป็นอย่างไร คิดอย่างไร ลักษณะอย่างไร มีพื้นฐานมาจากบ้านและครอบครัวที่เด็กอาศัยอยู่ เด็กเรียนรู้โดยตรงจากผู้ปกครองและครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดู สิ่งที่ผู้ปกครองกระทำหรือแสดงออก มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก (Seefeldt Babour. 1986 : 200 – 201 ; อ้างอิงจาก กุลยา ตันตผลลาชีวะ. 2542 : 4 – 5) เพราะ

1. ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างของเด็ก ที่เด็กพร้อมจะเลียนแบบไม่ว่าผู้ปกครองจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม
2. ผู้ปกครองเป็นผู้บอกหรืออธิบายว่า เด็กควรทำหรือไม่ทำอะไร
3. ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบของบ้านให้เด็กถือปฏิบัติ
4. ผู้ปกครองใช้ระบบการให้รางวัลและการลงโทษ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลว่าทำไม
5. ผู้ปกครองเป็นผู้ใช้เทคนิคในการกำหนดการกระทำของเด็กด้วยการพูด กระแทกหรือใช้เหตุผลชักจูง

6. ผู้ปกครองใช้สิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด ในการสร้างอิทธิพลกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอย่างของเล่น เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนรู้ที่จะทำให้เด็กพัฒนาไปอย่างที่คิด

ถ้าผู้ปกครองมีความเข้าใจหลักการเลี้ยงดูเด็ก และปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วสังคมจะได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า โดยเฉพาะการพัฒนาทางสังคมของเด็กที่ผู้ปกครองคือผู้สร้างการเรียนรู้ทางสังคมให้กับเด็ก ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้ากับสังคม (socialization) เป็นกระบวนการเรียนรู้ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสังคมที่ทำให้เด็กประพฤติปฏิบัติ (Bemdt. 1992 : 429) ผู้ปกครองจึงเป็นผู้สร้างความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จากทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson) บ่งชี้อย่างชัดเจนถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู ของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อจิตสังคมของเด็กตามระยะของพัฒนาการว่า ในระยะปฐมวัย เด็กต้องการสร้างความรู้สึก ใฝ่หาใจ หากผู้ปกครองให้โอกาสแก่เด็กให้เด็กได้คิดริเริ่ม ให้เด็กมีความมั่นใจ เด็กจะเจริญเติบโตด้วยความมั่นใจในตนเอง และมีความเป็นมิตรด้วย

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ว่ามีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ (2537 : 52 – 57) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความสำคัญเพราะเด็กจะต้องเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และจะเป็นผู้ให้กำเนิดเด็กรุ่นต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้น ครอบครัวซึ่งเป็นสังคมหน่วยแรกของเด็ก จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่วัย แรกเริ่มและวัยต่อ ๆ มา เพราะหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือ การอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้เด็ก ของตนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งผลผลิตของการอบรมเลี้ยงดูจะเป็นเสมือนฐานรองรับบทบาทอื่น ๆ ต่อไป

พวงเล็ก วรกุล (2538 : 97) การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสำคัญมากที่สุด กล่าวคือ เป็นระยะที่ขีดขั้นของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ สูงมาก และมีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กในอนาคตเป็นอย่างมากการจัดการอบรมเลี้ยงดู ที่ถูกต้องให้เด็กวัยนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องให้ความสนใจเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้าน ร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา

รายงานการวิจัย การพัฒนาและการเรียนรู้เด็กปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูนั้นพ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ความผูกพันของเด็กกับพ่อแม่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการ ของเด็ก เมื่อพ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูด้วยตนเอง ลูกมีแนวโน้มทางสติปัญญาได้ดีกว่า และมีแนวโน้มด้านการใช้ความรุนแรงน้อย ขึ้นอยู่กับคุณภาพของความสัมพันธ์ที่พ่อแม่สร้างขึ้นกับลูก รวมทั้งที่พ่อแม่ให้กับลูกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 17)

มอนเตสซอรี (Montessori) กล่าวว่า พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญในการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะพ่อแม่เป็นบุคคลแรกที่เด็กรู้จัก เป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตและให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพเช่นไรขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูที่บ้านเป็นสำคัญ (ฉันทนา ภาคบงกช. 2531 : 4 – 5)

มุสเซน (Mussen. 1981 : 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นจำเป็นจะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่สร้างเสริมพัฒนาการของเขาว่างออกไป สภาพแวดล้อมและทัศนคติของพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของ ครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาของเด็กโดยตรง การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะผู้เป็นแม่ ดังนั้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูจึงมีผลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ ทั้งปัจจุบันและอนาคต

เฮิร์ลอค (Hurlock. 1983 : 434) กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีต่อเด็กว่าเด็กเล็กจะเลียนแบบอย่างพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว พ่อแม่จึงเป็นต้นแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พ่อแม่และการเลี้ยงดูมีผลต่อพัฒนาการของเด็กด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตั้งแต่เริ่มแรกจนเป็นผู้ใหญ่และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ต้องได้รับการอบรม สั่งสอน ให้ความสนใจ สละเวลา ให้ความรักความอบอุ่น จัดสภาพแวดล้อมภายในและเป็นต้นแบบที่ดี

4.4 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527 : 12 –13) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า

การอบรม หมายถึง การปลูกฝังให้เด็กมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยพึ่งตนเองได้ เป็นต้น

การเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความเอาใจใส่ดูแลเด็กในด้านต่าง ๆ แบ่งได้ 3 ด้าน คือ

1. การฝึกให้เด็กรับประทานอาหารตามหลักโภชนาการ รู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย รับประทานอาหารเป็นเวลา

2. การฝึกให้เด็กมีสุขนิสัย เป็นผู้มือนามัย รู้จักรักษาความสะอาดของตนเอง รู้จักป้องกันโรค รู้จักเวลาในการขับถ่าย รวมถึงการฝึกให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี เช่น เป็นคนร่าเริง แจ่มใส รักษาความสะอาด เรียบร้อยสวยงาม ขยัน ว่องไว ช่างสังเกต

4. การฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น มีความเมตตา กรุณา รู้จักกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ มีมารยาทดี

พัชรี สวนแก้ว (2532 : 62) ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวเช่น บิดา มารดา และบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็ก ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และยังให้การแนะนำสั่งสอนฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ทิศนา แคมณี และคณะ (2536 : 154) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยจะได้รับการพัฒนาให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ และมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมครบทุกด้าน เด็กจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ใหญ่อย่างถูกต้อง ซึ่งผู้ใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด คือ พ่อแม่

พวงเล็ก วรกุล (2538 : 9) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การเอาใจใส่ดูแลและจัดกิจกรรมตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านที่ส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเรียน

พูนสุข ช่วยทอง (2540 : 33) ให้ความหมายของการเลี้ยงดูไว้ว่า การเลี้ยงดู หมายถึง การให้การ ดูแลเอาใจใส่ และจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างเหมาะสมกับวัย

กุศล สุนทรธาดา (2541 : 29) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่และผู้ใหญ่ช่วยเลี้ยงดู โดยเข้าใจเด็กและปกป้องอันตราย พร้อมตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เปลี่ยนตามวัยได้เหมาะสมให้สมดุลย์กันทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคม

กุลยา ตันติผลชีวะ (2542 : 12 - 13) การเลี้ยงดูเป็นการเอาใจใส่ดูแลเด็กให้เป็นผู้มีสุขภาพ ที่ดี สังคมที่ดี และส่งเสริมสุขภาพให้กับเด็กซึ่งเด็กมีไ้ดั่งองงามอย่างอิสระแต่พ่อแม่เป็นผู้ให้การอบรมชี้แนะเพื่อการปลูกการปฏิบัติและนิสัยที่ดีงาม สร้างความมั่นคงทางจิตใจ และพร้อมปรับตัวได้ในสังคมแม้มีภาวะ เปลี่ยนแปลงงานการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

1. งานเลี้ยงดูพื้นฐาน เป็นการพุ่มพักเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตและแข็งแรง สุขภาพดีไม่เป็นโรค

2. งานการส่งเสริมพัฒนาการ การได้เล่น การได้สัมผัส การได้รับความรัก และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย

3. งานการสอนและฝึกเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพ

การเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงเป็นการให้การส่งเสริม และเป็นการฝึกเพื่อการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมเพื่อให้เด็กเจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ

สมคิด อิศระวัฒน์ (2542 : 10) โดยกล่าวสรุปว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การเลี้ยงดูที่เป็นกระบวนการที่จะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัว ได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม และจากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีทั้งการกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นการเลี้ยงดูของพ่อแม่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กในปัจจุบันสืบเนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

กมลนันท์ รังสิยาธร (2543 : 6) กล่าวสรุปว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อดูก โดยการให้คำแนะนำสั่งสอน ดูแลให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง และตอบสนองความต้องการทางการและใจ เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่ และเจริญเติบโต เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตาม ความมุ่งหวัง นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูยังเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล เป็นเรื่องของการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ และวิธีปฏิบัติของครอบครัว

บลูม (Bloom. 1971. 86-87) ได้นิยามการอบรมเลี้ยงดูไว้ 2 ลักษณะ คือ ทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรม และการทำให้บุคคลมีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคล หมายถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และปฏิบัติตามค่านิยมอุดมคติ และระดับความทะเยอทะยาน

จากความหมายของการอบรมเลี้ยงดู สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ การแนะนำสั่งสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมพร้อมทั้งฝึกปฏิบัติ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กให้ความเข้าใจและเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิดให้ความรักอย่างถูกวิธี จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

4.5 บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู

เด็กเล็กเป็นวัยของการเลียนแบบพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่สำคัญที่สุดของเด็ก เด็กควรได้รับความรักและความอบอุ่น สร้างเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดูและทัศนคติของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก แผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็นการสร้างการเรียนรู้ของเด็ก เด็กที่ไม่มีพ่อแม่ให้การเลี้ยงดูจะไม่เจริญเติบโตทางอารมณ์และสังคม เมื่อพ่อแม่ต้องการให้เด็กได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์จะมีพัฒนาการอย่างเหมาะสมครบทุกด้าน จะต้องให้การเลี้ยงดูเด็กอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะพ่อแม่ (ทศนา เขมณีนและคณะ. 2536 : 154) การเลี้ยงดูที่ดีต้องครอบคลุมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ดังนี้

- การอบรมเลี้ยงดูด้านร่างกาย
- การอบรมเลี้ยงดูด้านอารมณ์
- การอบรมเลี้ยงดูด้านสังคม
- การอบรมเลี้ยงดูด้านสติปัญญา

- การอบรมเลี้ยงดูด้านจริยธรรม

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เพราะพ่อแม่เป็นผู้เอาใจใส่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเจริญอย่างมีคุณภาพ การเรียนรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ตลอดจนวัยต้นของชีวิตมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ปกครองและเด็ก มีผลต่อเด็กในทุกด้าน เด็กสามารถเรียนรู้ ทำงาน และเล่นกับเพื่อนได้อย่างมั่นใจและมีความสุข หากได้รับการสนับสนุนที่ดี การอบรมเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องจากผู้ปกครอง บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะเป็นทั้งผู้เลี้ยงดู ผู้ส่งเสริมพัฒนาการ และผู้ให้การศึกษา กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 5-6) กล่าวว่ามีบทบาทดังนี้

บทบาทของผู้เลี้ยงดู เด็กเกิดมาด้วยพื้นฐานกำเนิดต่างกัน การเรียนรู้ต่างกันแต่สิทธิของเด็ก ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูเท่ากัน การส่งเสริมการเจริญเติบโตด้วยการสนองตอบความต้องการทางร่างกาย ทั้งอาหาร การพักผ่อน นอนหลับ เครื่องนุ่งห่ม การได้รับภูมิคุ้มกันโรค การยอมรับทางจิตใจ การปรับตัวเข้ากับสังคม รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญา

บทบาทของผู้ส่งเสริมพัฒนาการ ผู้ปกครองเป็นผู้เลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นในสังคมอย่างสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก ผู้ปกครองเป็นผู้เอื้ออาทรแก่เด็ก ให้การยอมรับเด็กและตอบสนองเด็กด้วยกำลังใจ เป็นการสร้างสรรค์อารมณ์ที่ดีผู้ปกครองจะทำให้เด็กเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ

บทบาทของผู้ให้การศึกษา ผู้ปกครองคือครูคนแรกของเด็ก การเลี้ยงดูและส่งเสริมเป็นงานอย่างหนึ่ง การอบรมมารยาททางสังคม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเพื่อน และการปรับตัวเข้ากับสังคม เด็กจะเรียนรู้โดยการเลียนแบบและการสั่งสอน บทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญกับเด็กมาก เด็กจะมีความสุข ช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อโตขึ้นเด็กจะมีความมั่นใจสูง หากผู้ปกครองไม่ทำบทบาทของตนให้ดี ผลก็คือ เด็กโกรธง่าย มีอารมณ์ขัดแย้ง ก้าวร้าว ไม่เป็นมิตรกับผู้อื่น

ยุวดี เทียรชประสิทธิ์ (2536 : 61) ได้กล่าวว่า พ่อแม่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กมาตั้งแต่เริ่มสร้างครอบครัว ๆ ที่พ่อแม่มีความรักต่อกันอย่างมั่นคงสามารถปรับตัวกับชีวิตสมรสได้ดี ย่อมมีความต้องการทายาทของตนไว้ชื่นชมและเฝ้าอบรม หล่อหลอมให้ลูกได้เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการครบถ้วนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ สามารถปรับตัวอย่างมีความสุข และมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป

ผกา สัตยธรรม (2540 : 16 – 17) ได้กล่าวว่า บทบาทของบิดามารดามีอิทธิพลต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต เด็กจะดีหรือร้ายบิดามารดามีส่วนสนับสนุนอยู่มาก มีบางกรณีที่เป็นข้อยกเว้น คือ แม้อบิดามารดาจะเป็นแบบฉบับที่ดีแต่ด้วยเหตุผลประกอบบางประการที่ทำให้เด็กซึ่งเป็นลูกไม่รับแบบฉบับที่ดีนั้น ตัวอย่างที่ดีก็จะได้ผลดีเท่าที่ควรจะเป็น

จากที่กล่าวมาแล้วมาสรุปได้ว่า พ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สุด มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของเด็กที่จะช่วยส่งเสริมให้ลูกเจริญเติบโต แสวงหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมและถ่ายทอดเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น

4.6 หน้าที่ของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดู

นภเนตร ธรรมบวรและอารยา สุขวงศ์ (2541 : 4) กล่าวว่า พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยต่ำกว่า 3 ขวบ มีความสำคัญมากซึ่งความเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและเห็นได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ถ้าพ่อแม่หรือบุคลากรผู้ให้การเลี้ยงดูมีความเข้าใจต่อพัฒนาการของเด็กก็จะสามารถจัดประสบการณ์ หรือโปรแกรมการเลี้ยงดูให้ตอบสนองและเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและภาษา

อารี รังสินันท์ (2524) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

1. การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (Child Rearing) การที่เด็กจะเจริญเติบโตขึ้นด้วยความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เด็กควรได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ด้วยความรัก ความอบอุ่น ไม่ว่าจะพ่อแม่จะยากจนหรือร่ำรวย การเลี้ยงดูจากสถาบันอื่นที่ไม่ใช่ครอบครัว เช่น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ ไม่สามารถทำได้ดีเท่ากับพ่อแม่ เพราะการเลี้ยงดูจะทำได้เพียงร่างกายเท่านั้น ส่วนจิตใจจะทำได้ยากเพราะเด็กมีจำนวนมาก ไม่สามารถให้ความรักความอบอุ่นได้ทั่วถึง ซึ่งจะเห็นว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ หรือโรงพยาบาล จะมีพัฒนาการช้ากว่าเด็กที่มีพ่อแม่ที่แท้จริง เช่น พูดช้ามีอารมณ์ไม่มั่นคง พยายามเรียกร้องความสนใจให้คนมาสนใจ อุ้มชูหรือเล่นด้วย

การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคมอย่างสมบูรณ์ ควรให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ การตอบสนอง ความต้องการขั้นมูลฐาน ดังนี้

1.1 การตอบสนองความต้องการทางร่างกาย พ่อแม่มีหน้าที่ดังนี้

- การให้อาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการแก่เด็กในปริมาณและคุณภาพที่พอเพียงทั้งโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ เป็นต้น
- การพักผ่อนนอนหลับ โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กหลับนอนอย่างพอเพียงให้สมกับวัยของเด็กรวมถึงการฟังดนตรี เพลง การรดน้ำต้นไม้ การอ่านหนังสือ การดูโทรทัศน์และฟังวิทยุรายการที่เหมาะสมสำหรับเด็กและในเวลาที่เหมาะสมพอควร
- การจัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มให้แก่เด็กอย่างเพียงพอ และเหมาะสมกับฤดูกาลตลอดจนดูแลรักษาให้สะอาดเรียบร้อย
- การออกกำลังกาย ควรให้เด็กได้เล่นออกกำลังกายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายอารมณ์ พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์เครื่องเล่น เช่น ลูกบอล เครื่องเล่นทราย เป็นต้น
- การฝึกหัดการขับถ่าย บิดา มารดาควรให้ความสนใจ เอาใจใส่ และฝึกด้วยความอดทน ไม่ใช้วิธีการลงโทษอย่างรุนแรง ควรฝึกให้เป็นเวลา เช่น หลังจากรับประทานอาหารเข้า จะทำให้เด็กสามารถขับถ่ายได้เป็นที่และพัฒนาบุคลิกภาพในทางที่ดี
- การตรวจร่างกายเป็นประจำ บิดามารดาควรนำเด็กไปตรวจร่างกายปีละครั้ง เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพความแข็งแรงของร่างกายหรือพบข้อบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันทั่วทั้ง และควรพาเด็กไปฉีดวัคซีนเพื่อสร้างความต้านทานโรค
- การตรวจรักษาฟัน บิดามารดาควรนำเด็กไปตรวจฟันทุก 6 เดือน เพื่อป้องกันฟันผุ ซึ่งจะเป็นการบั่นทอนสุขภาพเด็ก
- การรักษาพยาบาล เมื่อเด็กเจ็บป่วยควรนำเด็กไปรับการตรวจและรักษาโดยแพทย์
- การป้องกันอุบัติเหตุ พยายามนำสิ่งที่เป็อันตรายออกห่างตัวเด็ก เพื่อความปลอดภัย

1.2 การตรวจสนองความต้องการของเด็กทางจิตวิทยา อาหารทางร่างกายเพียงอย่างเดียวนั้นจะไม่ทำให้เด็กเติบโตเป็นคนโดยสมบูรณ์ แต่ยังต้องการอาหารทางจิต เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้ดีขึ้น ดังนั้น พ่อแม่จึงควรตอบสนองความต้องการทางจิตใจของเด็กดังต่อไปนี้

- การให้ความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ บิดามารดาควรแสดงความรักอย่างเปิดเผยและ เข้าใจง่าย จะทำให้เด็กเกิดความสุข ความมั่นใจ จะช่วยให้เด็กพัฒนาความไว้วางใจมองโลกในแง่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพในทางบวก
- การยอมรับว่าเด็กเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ให้เด็กได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมภายในบ้านมีโอกาสแสดงความคิดเห็นจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและไม่สนใจสิ่งนอกบ้านที่จะชักจูงไปในทางเสียหายได้

- การให้อิสระภาพ เด็กต้องการความเป็นอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง และต้องการช่วยตัวเอง อย่าบีบบังคับหรือเข้มงวดกวดขันกับเด็กจนเกินไป จะเป็นสาเหตุให้เด็กดื้อ มีนิสัยต่อต้าน หรือแสดงพฤติกรรมอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาได้

2. การอบรมและการศึกษาเบื้องต้น คือ การอบรมให้เด็กรู้จักระเบียบทางสังคม และสามารถปรับตัวทางสังคมได้ (Socialization) การปรับตัวทางสังคมคือ การเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อจะอยู่ในสังคม บิดามารดา มีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวทางสังคม โดยการอบรมให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยม และแบบแผนของสังคม เพื่อช่วยให้เด็กสามารถ ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมเผชิญกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ นอกบ้านได้ การอบรมเด็กที่ทำได้โดยตรง เช่น การอบรมสั่งสอน ทางอ้อม เช่น การทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ทำให้การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการขั้นพื้นฐานอยู่ตลอดเวลา การอบรมและให้การศึกษาเบื้องต้นทำได้โดยวิธีการต่อไปนี้

2.1 การปลูกฝังลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข คุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก ได้แก่ การมีสุขภาพอนามัยดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ กล้าแสดงความคิดเห็น และรู้จักแก้ปัญหา เป็นต้น

2.2 การอบรมมารยาททางสังคม เป็นที่ชื่นชอบและทำให้คุณลักษณะของเด็กดีด้วย เช่น การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่

2.3 การปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องให้แก่บุตร ความรู้สึกนึกคิดของบิดามารดาที่มีต่อ สิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ย่อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านเจตคติของเด็ก เด็กย่อมจะเติบโตขึ้นมามีเจตคติต่อสิ่งใด บุคคลใด หรือสถานการณ์ใด บิดามารดาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังเจตคติเป็นอย่างมาก

3. การส่งเสริมความสนใจของเด็ก เด็กแต่ละเพศแต่ละวัยมีความสนใจแตกต่างกัน บิดามารดาควรสังเกตและพยายามส่งเสริมด้วยวิธีการดังนี้

- จัดหาอุปกรณ์ บิดามารดาควรจัดหาอุปกรณ์การระบายสี สมุดภาพและสีเทียน ให้กับเด็กวัยอนุบาล และวัยประถมศึกษา เพื่อช่วยให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อมือ ตา และประสาทตา กับกล้ามเนื้อจะได้ทำงานประสานกันได้ดีขึ้น

- จัดหาหนังสือภาพนิทาน หนังสือภาพนิทานเหมาะสมกับเด็กอนุบาล (3 – 5 ขวบ) เพราะเด็กสนใจภาพและนิทาน ชอบดูภาพ และให้ผู้ใหญ่เล่าเรื่องตามภาพ

- จัดหาหนังสือที่มีภาพประกอบและหนังสือการ์ตูน เด็กวัยประถมศึกษาสนใจนิทานและการ์ตูนมากเป็นพิเศษ

- จัดหาอุปกรณ์การเล่นที่เหมาะสมกับวัย เช่น วัยทารก วัยเด็กตอนต้น วัยเด็กตอนกลาง วัยเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ได้แก่ ตุ๊กตา รูปสัตว์ ภาพตัดต่อ เชือกกระโดด ลูกบอล ห่วงยาง แบดมินตัน ฯลฯ

- การพาไปชมภาพยนตร์ที่ดี เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศให้เด็ก วัยเด็กตอนต้นจะชอบดูภาพยนตร์การ์ตูน ภาพยนตร์อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์

การส่งเสริมความสนใจของเด็กดังกล่าว นอกจากจะเป็นการตอบสนองความสนใจของเด็กให้ได้ทำสิ่งที่สนใจ และเกิดความพอใจแล้วยังเป็นสิ่งที่มีความหมาย คือ ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา มีดังนี้

- ส่งเสริมให้เด็กฝึกคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ
- ส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับเด็ก
- ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสทำในสิ่งที่ตนสนใจ
- ส่งเสริมทักษะทางภาษาเพื่อให้ความพร้อมที่จะเรียนรู้ทางภาษาต่อไป
- ส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต และสนใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
- ส่งเสริมความรับผิดชอบในการทำงานต่าง ๆ

5. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับการอบรมด้านวัฒนธรรมของชาติเกิดความรู้สึกรักยกย่องวัฒนธรรมของชาติ และเกิดความต้องการที่จะรักษามรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีไทย โดยมีผู้ปกครองและครูทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

วรารักษ์ รักรวิชัย (2533) กล่าวถึงบทบาทของบิดามารดาต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ดังนี้

1. ให้การอบรมเลี้ยงดูและปัจจัยสี่
2. ให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนบทบาทหน้าที่ในครอบครัวให้แก่เด็ก

ครอบครัวให้แก่เด็ก

4. ช่วยแก้ไขปัญหาและอบรมสร้างวินัยอันดีให้แก่เด็ก
5. ฝึกอบรมให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้
6. จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (พวงเล็ก วรกุล 2538 : 15)

สรุปได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต้องได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ เด็กจึงจะเจริญเติบโตและสมบูรณ์นั้น พ่อแม่ต้องมีหน้าที่ดังนี้

1. ให้การตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจ
2. ให้การอบรมในการสร้างวินัยและให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ส่งเสริมความสนใจของเด็ก ช่วยแก้ปัญหา และให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง
4. ส่งเสริมพัฒนาการโดยองค์รวมของเด็ก
5. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก

4.7 ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

พัชรี สวนแก้ว (2532) กล่าวถึงลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูไว้ 4 ด้าน ดังนี้ :

1. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัว ส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย ด้านการฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดของอวัยวะต่าง ๆ ตลอดจนเสื้อผ้าและเครื่องใช้ส่วนตัว รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างมีสุขนิสัยที่ดี เช่น รู้จัก แปรงฟัน ล้างมือ ล้างเท้า ทำความสะอาดหลังการขับถ่าย ฝึกการขับถ่ายให้เป็นเวลา ตลอดจนการใช้ห้องน้ำห้องส้วมอย่างถูกต้อง ฝึกให้เด็กได้เล่นออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ และพักผ่อนเพียงพอและถูกวิธี ให้รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และเป็นเวลารู้จักหลีกเลี่ยงและป้องกันตัวจากโรคติดต่อ และนำเด็กไปตรวจรักษาทุกครั้งที่ป่วย

2. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาด้านอารมณ์สังคม หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ฝึกให้เด็กรู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสถานการณ์ทั้งการเล่นและการทำงาน ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรับและการให้ รู้จักปฏิบัติตามมารยาททางสังคมง่าย ๆ เช่น รู้จักสวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ และเคารพกราบไหว้ผู้ใหญ่ตามโอกาสสมควร ฝึกให้เด็กรับผิดชอบเมื่อกระทำความผิดให้กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ปลูกฝังให้รู้จักรักและชื่นชมในธรรมชาติและดนตรี ฝึกให้รู้จักเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความโกรธอย่างรุนแรง มาเป็นพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับได้ ฝึกสอนไม่ให้เด็กกลัวในสิ่งที่ไม่สมควร เช่น กลัวผี กลัวความมืด

3. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ส่งเสริมให้เด็ก มีเชาว์ไหวพริบ เฉลียวฉลาด ฝึกให้เด็กรู้จักความหมายของคำและช่วยให้เด็กใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ตามวัยให้ความสนใจ ฟังความคิดเห็น ตลอดจนปัญหา หรือความสงสัยของเด็กตอบคำถามหรือแนะนำให้เด็กได้เข้าใจถูกต้องตามเหตุผลอย่างง่าย ๆ สอนให้เด็กรู้จักระมัดระวังตัวจากสิ่งทีอาจเป็นอันตราย ในชีวิตประจำวัน และ ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้อัจ

ประสบการณ์จริงตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้เด็กดู รายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์จัดหาอุปกรณ์และสื่อที่จะช่วยให้ได้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองใช้จริง สอนให้เด็กรู้จักความหมายของคำที่ใช้บอกเวลาต่าง ๆ และสอนให้เด็กรู้จักนับและผลิตสิ่งของง่าย ๆ

4. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาการด้านจริยธรรม หมายถึง การที่บิดามารดาปลูกฝังให้เด็กมีใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวที เคารพผู้ใหญ่และรู้จักเกรงใจ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนทางศาสนา รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ ฝึกให้เด็กนิยมการทำความดี โดยการให้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บิดามารดาทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ชี้แนะให้เด็กดู เมื่อผู้อื่นกระทำความดี เล่าเรื่องหรือหารูปประกอบเกี่ยวกับบุคคลหรือสัตว์ที่กระทำความดีมาให้เด็กได้เห็นเป็นการโน้มน้าวจิตใจให้คล้อยตาม

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสำคัญต่อเด็กช่วยพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การที่เด็กเติบโตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการและการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง

4.8 องค์ประกอบที่มีผลต่อการเลี้ยงดู

วารภรณ์ รักวิชัย (2533 : 30 – 34) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเลี้ยงดูเด็กดังต่อไปนี้

อาชีพพ่อแม่ เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของลูก และเป็นชี้นำสภาพการเลี้ยงดูลูก เช่น ชาวนา ชาวไร่ มักจะมีชีวิตอยู่กับสภาพตามธรรมชาติ งานที่ทำเป็นงานหลัก ครอบครัวมักเป็นครอบครัวใหญ่ เช่น พี่คนโต ปู่ย่าตายาย ลูกเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ก่อนข้าง แข็งแรงและช่วงเหลือตัวเองได้ดี ส่วนข้าราชการและพนักงานบริษัท พ่อแม่ทำงานลักษณะประจำมีรายได้แน่นอนก่อนข้างคงที่ โดยลักษณะอาชีพจะไม่มีกิจกรรมที่มาเกี่ยวพันกับลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูมักจะเป็นไปอย่างสบายเรื่อย ๆ นอกจากเล่นแล้วลูกมักจะไม่มีการอื่นเกี่ยวข้องกับอาชีพพ่อแม่ พ่อแม่มักจะต้องจัดหากิจกรรมให้และเอาใจใส่ลูกมากกว่าอื่น ๆ สำหรับอาชีพค้าขายและธุรกิจขนาดเล็ก พ่อแม่อาชีพนี้มักจะประสบความสำเร็จไม่แน่นอนก่อนข้างสูง อยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่มีการแข่งขันกับเวลาและผู้อื่นตลอดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนี้มักจะมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับสภาพการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนในครอบครัว ลูกจึงมักมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของพ่อแม่ เช่น ช่วยพ่อแม่ขายของหยิบของ จัดระเบียบสินค้า เป็นต้น เนื่องจากลูกมีโอกาสที่จะช่วยเหลือตนเองและพ่อแม่มากจึงมีแนวโน้มที่จะขยัน มีความสามารถและลักษณะมากกว่าครอบครัวที่มีอาชีพอื่น

สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย บ้านเป็นสถานที่ลูกใช้เวลาอาศัยอยู่มากที่สุด สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยมีส่วนสำคัญสูงสุดต่อการหล่อหลอมการเจริญเติบโตของลูก เช่น บ้านที่มีบริเวณสนามหญ้าหน้าบ้านและรั้วรอบขอบชิด เด็กมักจะไม่มีเพื่อนเล่นจำต้องเก็บตัวอยู่ในบ้าน อาจนำไปสู่ความเหงา เก็บตัวและไม่ทันคนอื่น พ่อแม่มักจะมีภาระในการจัดหาผู้ดูแลและกิจกรรมให้ลูกค่อนข้างมาก ในขณะที่ครอบครัวที่อยู่ห้องแถว ตึกแถว และสลัม เด็กจะมีเพื่อนเล่นมาก และมีโอกาสที่จะรู้เห็นวิถีชีวิตและการทำมาหากินของครอบครัวที่อยู่ข้างเคียง ดังนั้นเด็กในกลุ่มนี้มักจะช่วยเหลือตนเองได้มาก ร่าเริง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย และมีประสบการณ์สูง พ่อแม่มีภาระในการหากิจกรรม ตลอดจนให้เวลากับลูกน้อยกว่าครอบครัวที่อยู่ในบ้าน

ฐานะของครอบครัว พ่อแม่ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีมักจะมีโอกาสจัดหาทรัพยากรกิจกรรม และการอบรมเลี้ยงดูได้มากกว่าและดีกว่าพ่อแม่ที่หาเช้ากินค่ำ

ประสบการณ์ชีวิตและความมุ่งหวังในความสำเร็จของพ่อแม่ ประสบการณ์ของชีวิตที่พ่อแม่พบมาในอดีตมักจะเป็นแนวทางลำดับแรกที่พ่อแม่นำมาใช้ในการเลี้ยงดู เช่น รูปแบบวิธีการและเหตุการณ์ที่พ่อแม่เคยได้รับการเลี้ยงดูมาก่อน หรือแนวทางที่พ่อแม่ได้พบเห็นเป็นตัวอย่างจากชีวิตของผู้อื่น เป็นต้น พ่อแม่ที่มีประสบการณ์ในชีวิตมากมีแนวโน้มที่จะเข้าใจลูกและมีแนวทางในการอบรมลูกที่ดี ความมุ่งหวังในความสำเร็จของพ่อแม่จะเป็นตัวกำหนดหรือโน้มน้าววิถีชีวิตของลูก พ่อแม่ที่มีความมุ่งหวังไว้มักจะเป็นการเลี้ยงลูกในลักษณะกวดขัน ในขณะที่พ่อแม่มีความมุ่งหวังไม่สูงนัก อาจจะมีการเลี้ยงดูในลักษณะผ่อนปรนมากขึ้น

เวลาของพ่อแม่ที่มีให้กับลูก เวลาของพ่อแม่ที่มีโอกาสได้เล่นคุยกับลูก ตลอดจนพาไปเที่ยวเป็นการสร้างความใกล้ชิดที่ทำให้พ่อแม่ลูกมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนชักนำให้ปรับตัวเข้าหากันได้ง่ายและดีขึ้น ครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูกมาก ลูกมีแนวโน้มจะมีความอ่อนโยน มีทัศนคติที่ดี เนื่องจากมีความอบอุ่นใจ สำหรับกรณีของครอบครัวที่พ่อแม่มีเวลาให้ลูกน้อย โดยทั่วไปมักจำเป็นต้องมีผู้อื่นเลี้ยงดูลูกให้ เช่น ญาติผู้ใหญ่ (ปู่ ย่า ตา ยาย) มักจะมีแนวโน้มที่จะหลงและตามใจเด็ก ซึ่งอาจชักนำให้เด็กหลงตัวเองและอวดเก่ง หรือกรณีที่พี่เลี้ยงคนใช้ดูแลลูกให้อาจมีปัญหาก้าวร้าวข่มขู่ ทั้งนี้เด็กสามารถเรียกร้องต่อพี่เลี้ยงคนใช้มากกว่าพ่อแม่ โดยทั่วไปพี่เลี้ยงคนใช้ไม่มีความกล้าในการตัดสินใจในการเลี้ยงดูเด็กเหมือนพ่อแม่ อีกทั้งความรู้สึกรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กมีน้อยกว่าพ่อแม่

จำนวนลูกและสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกันก็จะมีวิธีการเลี้ยงลูกที่แตกต่างกัน ครอบครัวที่มีลูก 1 คน พ่อแม่ต้องมีภาระที่จะจัดหากิจกรรมและเวลาให้ลูกมากกว่าครอบครัวที่มีลูกหลายคน ครอบครัวที่มีลูก 2 – 3 คน ก็จะพบปัญหาในการเลี้ยงดูลูกแต่ละคนที่แตกต่างกันไป สำหรับกรณีของครอบครัวที่มีลูกหลายคนมักจะประสบปัญหาภาระในการเลี้ยงดู และจัดหากิจกรรมมากกว่าครอบครัวที่มีลูกน้อยกว่า ใน

กรณีที่ครอบครัวมีสมาชิกหลายคนในบ้านเดียวกัน เด็กมักจะมีอารมณ์ไม่เหงามีความกระตือรือร้นและพัฒนาการที่ค่อนข้างเร็ว เพราะมีสมาชิกของครอบครัวหลายคนผลัดเปลี่ยนกันมาเลี้ยงดู หรือเล่นกับเด็ก ภาระของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูมักจะเบาบางลงตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ความเข้มแข็งทางจิตใจของพ่อแม่ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพิจารณาแนวทาง หรือวิธีเลี้ยงดูลูก โดยทั่วไปพ่อแม่มักจะมีจิตใจอ่อนไหวต่อการเลี้ยงดูลูก พ่อแม่ที่ใจอ่อนมาก ๆ เช่น ซื่อขม ของเล่น เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสที่ลูกจะฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง ขาดความมานะ ขาดประสบการณ์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมักต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นเสมอ

ปัจจัยของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูเด็กมาก ไม่ว่าจะเป็นลักษณะโครงสร้างของครอบครัวสภาพการทำงานของบิดามารดา สถานะภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา อายุของมารดา จำนวนบุตรและลำดับที่เกิดของบุตร ความรู้ความเข้าใจของบิดามารดาในเรื่องของพัฒนาการและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (นันทา แทนธานี. 2534 : 1 – 3)

สรุป องค์ประกอบที่มีผลต่อการเลี้ยงดู ได้แก่ อาชีพของพ่อแม่ สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประสบการณ์ชีวิตและความสำเร็จของพ่อแม่ เวลาของพ่อแม่ที่ให้กับลูก จำนวนสมาชิกในครอบครัว และความเข้มแข็งทางจิตใจของพ่อแม่ ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดูทั้งสิ้น

4.9 วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่

วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก เด็กจะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่ วิธีการเลี้ยงดูลูกของแต่ละครอบครัวนั้นไม่เหมือนกัน แล้วแต่การศึกษาของผู้เป็นพ่อแม่ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม รากฐานชีวิตของพ่อแม่ และความเคยชินที่ได้ปฏิบัติกันมาจากครอบครัวของตน ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่อาจแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (สุโขทัยธรรมมาราช. 2543 : 263 - 264)

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบอึดตาธิปไตย เป็นวิธีการอบรมแบบพ่อแม่เป็นใหญ่ เข้มงวด กวดขันมาก พ่อแม่ควบคุมใกล้ชิด เด็กไม่มีโอกาสได้เป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง พ่อแม่จะออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามจนกระทั่งเด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่มีอิสระ ต้องตกอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับและระเบียบวินัยต่างๆ เด็กจะเกิดภาวะอึดอัดใจ เพราะไม่มีอิสระที่จะกระทำการที่เขาต้องการ พ่อแม่มักจะใช้การลงโทษในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ลักษณะของเด็กที่พบจากการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ ดูเหมือนเด็กมีระเบียบวินัยและสุภาพเรียบร้อย มักทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง ซื่อสัตย์ มีสติมากเกินไป และมักไวต่อ

ความรู้สึก ในขณะที่เดียวกัน เด็กจะมีลักษณะที่ไม่ฟังปรารภนา ได้แก่ เก็บตัว ใจน้อย ชอบฟังผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์น้อย ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เป็นที่ว่าง่ายและเป็นผู้ตามในบ้าน แต่มักไม่ยอมตามเมื่ออยู่ในสังคมภายนอก ชอบหาเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง หงุดหงิด บางครั้งก้าวร้าว ตีนกั้ว ชอบต่อต้านสังคม เมื่อเด็กโตขึ้นจะรู้สึกว่าผู้อื่นเอาเปรียบเขา การอบรมแบบนี้เด็กหญิงจะมีความเป็นอิสระ มีพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย และเด็กชายจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง เด็กจะเป็นอิสระเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง แต่มีพฤติกรรมแบบไม่เข้ากับคนอื่นง่าย และไม่คอยให้ความร่วมมือ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง เป็นแบบตรงกันข้ามกับประเภทแรกโดยสิ้นเชิง พ่อแม่ประเภทนี้ไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก ปล่อยให้เด็กมีอิสระมากเกินไป ยอมให้เด็กทำตามใจ ไม่เคยชี้แนวทางที่ถูกต้องให้ ทำให้เด็กที่ขาดเหตุผล ไม่เชื่อฟังใคร และมักมีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย ก้าวร้าว เด็กประเภทนี้มักมาจากพ่อแม่หาเช้ากินค่ำ ครอบครัวยุคใหม่ลูกมากจนไม่มีเวลาดูแลทั่วถึง มีบ้างที่เด็กมาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมสูง แต่พ่อแม่ไม่มีเวลาสนใจลูก เด็กประเภทนี้มักพบได้เสมอตามศาลคดีเด็กและเยาวชน สถานกักกันเด็ก

ลักษณะของเด็กที่พบจากการเลี้ยงดูประเภทนี้ ได้แก่ เด็กจะมีการเชื่อมโยงซึม ไม่สามารถปรับตัวได้ ดื้อรั้น กระวนกระวายใจอยู่เสมอ ชอบก้าวร้าว ระบายผู้อื่น มีเจตคติไม่ดีต่อพ่อแม่ บางครั้งถึงกับเกลียดชัง พ่อแม่ ส่วนใหญ่จะมีความผิดปกติทางจิตค่อนข้างสูง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอหรือรักมากเกินไป ได้แก่ วิธีที่พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูคอยเอาใจใส่ปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือเด็กมากเกินไป เด็กไม่เคยได้รับความลำบาก ไม่มีโอกาสเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง เมื่อโตขึ้นเด็กไม่สามารถช่วยตนเองได้ เอาแต่ใจตนเอง ไม่เคยมีใครขัดใจ ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เนื่องจากคิดพึ่งจากผู้อื่นตลอดเวลา ไม่รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ลักษณะของเด็กประเภทนี้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนฝูงได้ เห็นแก่ตัว เพราะเคยแต่เป็นผู้รับเท่านั้น น่าสังเกตว่าการอบรมลูกแบบนี้พบมากในบ้านเมืองไทยของเรา ส่วนในประเทศตะวันตกนิยมเลี้ยงลูกให้พึ่งตนเองมากกว่า

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นลักษณะของการอบรมสั่งสอนด้วยเหตุผลให้โอกาสเด็กได้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ มีส่วนรับรู้ รับผิดชอบ ต่อกิจกรรมของครอบครัว สามารถแสดงความสามารถของตนเองได้เต็มที่ พ่อแม่คอยแนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยเหตุผล เด็กเหล่านี้จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีคุณลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี และพึ่งตนเองได้

ลักษณะของเด็กที่ได้รับการอบรมแบบนี้ ทำให้เด็กเป็นผู้ที่มีการปรับตัวได้ดี และรวดเร็ว กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีความรู้สึกนับถือตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เด็กที่ได้รับการอบรมแบบนี้มักเป็นเด็กที่ประสบความสำเร็จในการกระทำกิจการงานต่าง ๆ ได้ดี มีสัมพันธภาพกับบุคคลในสังคมได้ดีอีกด้วย

ในปัจจุบันพ่อแม่มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เพราะเป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ นอกจากนั้นพ่อแม่จำเป็นต้องเข้าใจลักษณะพัฒนาการและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับเด็กในวัยต่าง ๆ มีเจตคติที่ดีต่อเด็ก ยอมรับความสำคัญของเด็ก รับฟังความคิดเห็น คอยชี้แนะแนวทางที่ ถูกต้องให้แก่เด็กด้วยเหตุผล และสามารถให้ความรัก ความอบอุ่นต่อเด็กได้อย่างเต็มที่สม่ำเสมอ

4.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดู

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครอบครัว ตั้งแต่ปี 1946 – 1977 ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของพ่อแม่และครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมและพัฒนาการทางด้านทักษะต่าง ๆ ของเด็กมีลักษณะดังนี้

เบลล์วิน (ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538 : 105 ; อ้างอิงจาก Baldwin. 1955. *Social Psychology*) กล่าวว่าอิทธิพลของบรรยากาศในครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก บ้านที่มีบรรยากาศในครอบครัวในทางที่ไม่ดี จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ ดื้อรั้น ซอซัดแย่งไม่ร่วมมือ มองคนในแง่ร้าย ซอซัดเข้ากับใครไม่ได้ ส่วนครอบครัวที่มีบรรยากาศที่ดีระหว่างแม่กับลูก จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี คือ ปรับตัวได้ดี รู้จักพึ่งพในสิ่งที่จำเป็น รู้จักร่วมมือ เป็นตัวของตัวเอง มองโลกในแง่ที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ และมั่นใจในตัวเอง

สปริตซ์ (นิตยา ประพฤติกิจ. 2539 : 91 – 92 ; อ้างอิงจาก Spitz. 1946. *The Psychoanalytic Study of the Child*) ได้วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลการเลี้ยงดูเด็กจากมารดามีผลต่อพัฒนาการของเด็กด้วยการศึกษา เปรียบเทียบเด็กกำพร้ากับเด็กที่แม่ดูแลในที่คุมขัง ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่อยู่ในสถานเลี้ยงดูเด็กกำพร้ามีภาวะทางจิตที่รุนแรงมากหรือเสียชีวิต ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้ได้รับการดูแลทั้งด้านอาหารและที่อยู่อาศัยเป็นอย่างดี ซึ่งต่างจากทารกในสถานเลี้ยงดูที่อยู่ติดกับที่คุมขังของมารดา มารดาสามารถให้นม อาบน้ำและเล่นกับลูกของตนเองได้ เด็กจะมีพัฒนาการเป็นไปตามปกติ ถึงแม้ว่าสภาพความเป็นอยู่จะด้อยกว่าก็ตาม

วิณี ชิตเชิดวงศ์ และสมประสงค์ ประสงค์เงิน (2530 : 171 – 175) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการศึกษาแก่บิดามารดา ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บิดามารดาของเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี) จำนวน 126 ครอบครัว จากผลการวิจัยพบว่า บิดามารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสถานภาพการทำงาน ระดับการศึกษา และรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความรู้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแตกต่างกัน

สายวริน จินวุฒิ (2541 : 239-240) ได้ทำการศึกษาบทบาทของบิดามารดา ในฐานะตัวทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่าง

ที่ศึกษา ได้แก่ เด็กนักเรียน อายุ 4-6 ปี จำนวน 715 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของบิดามารดา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเลี้ยงดูบุตร ด้านสันตนาการ ด้านการแก้ปัญหา ด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และด้านการเป็นตัวอย่างทางสังคม สามารถทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัยได้ทั้งการช่วยเหลือตนเอง การเคลื่อนไหว สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และสติปัญญา

จึงผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าเด็กวัยเตาะแตะนั้นมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองจากการเล่นคนเดียวและการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นหรือกับผู้ใหญ่ การสำรวจและได้จับต้องสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งจะกระตุ้นประสาทสัมผัส และจากการที่เด็กได้เปล่งเสียง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเล่น และทำกิจวัตรประจำวันนั้นจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อม (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2542 : 91) ของเล่นเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาและกระตุ้นประสาทสัมผัสของเด็กวัยเตาะแตะ ดังนั้นการใช้ของเล่นจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดทักษะทางสังคม เกิดความแข็งแรงสมบูรณ์ และคลายเครียด (เกษลดา มานะจติ. 2529 : 2 - 3) ความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะที่มีต่อของเล่นแต่ละชนิดก็จะมีช่วงระยะเวลาความสนใจที่แตกต่างกัน และความแตกต่างเหล่านี้ อาจจะมามาจากของเล่นที่มีรูปทรงที่ เรียกว่า “ของเล่นสำเร็จรูป” และของเล่นที่ไม่มีรูปทรง จำพวกของเล่นที่มาจากธรรมชาติ เช่น ดินเหนียว ทราย กิ่งไม้ ที่เรียกว่า “ของเล่นปลายเปิด” ว่าสิ่งใดและของเล่นชนิดใดคือของเล่นที่เด็กวัยเตาะแตะสนใจมากที่สุด จึงเป็นสิ่งที่น่าจะศึกษาว่าเด็กเตาะแตะให้ความสนใจต่อของเล่น ประเภทใดมากที่สุด โดยให้ผู้ปกครองเป็นผู้แสดงความคิดเห็นตามการรับรู้จากความสนใจของเล่นของบุตรหลานที่อยู่ในวัยเตาะแตะ เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและอีกทั้งยังเป็นผู้จัดหาของเล่นต่าง ๆ ให้กับเด็กด้วยตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการดำเนินการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองเด็กวัยเตาะแตะ อายุ 1 ปี 6 เดือน – 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งเด็กเข้าเรียนในปีการศึกษา 2546 จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองเด็กวัยเตาะแตะ อายุ 1 ปี 6 เดือน – 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งเข้าเรียนในปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้มาจากรีสุ่มอย่างง่าย ได้ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครองโดยใช้ดัชนีการวัดความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ ใช้เกณฑ์การวัดเป็นระยะเวลาโดยประเมินการเล่นของเด็กโดยภาพของที่บ้าน เขียนแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะเกี่ยวกับลักษณะของเล่นสำเร็จรูปตามโครงสร้างโดยแยกเป็นคำถามครอบคลุมเนื้อหา ได้แก่

1. รูปทรงของเล่นสำเร็จรูป
2. สีของของเล่นสำเร็จรูป
3. วัสดุที่ผลิตของเล่นสำเร็จรูป
4. กลไกของของเล่นสำเร็จรูป

ใช้เกณฑ์ตรวจให้คะแนน คือ

สนใจมากที่สุด	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้ยาวนานประมาณ 10 นาทีขึ้นไป
สนใจมาก	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้ยาวนานประมาณ 5 – 9 นาที แต่ไม่ถึง 10 นาที
สนใจปานกลาง	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่น หรือถือไว้ยาวนานประมาณ 3 – 4 นาที แต่ไม่ถึง 5 นาที
สนใจน้อย	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่น หรือถือไว้ยาวนานประมาณ 1 – 2 นาที แต่ไม่ถึง 3 นาที
ไม่สนใจเลย	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่น แต่ไม่เข้าไปเล่นหรือหยิบจับสัมผัสเลย

ตอนที่ 4

เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับความสนใจของเล่นของเด็กเด็กวัยเตาะแตะ

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัยเตาะแตะ ความสนใจของเด็กและของเล่นเด็ก และผู้ปกครองกับการอบรมเลี้ยงดู นำมาสร้างแบบสอบถามโดยครอบคลุมเนื้อหาและความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะที่มีต่อของเล่นเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของของเล่นสำเร็จรูปและของเล่นปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

ลักษณะทั่วไปของของเล่นสำเร็จรูปและของเล่นปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

ลักษณะตามโครงสร้างรูปทรงของของเล่น จำนวน 7 ข้อ

ลักษณะตามโครงสร้างสีของของเล่น จำนวน 8 ข้อ

ลักษณะตามโครงสร้างวัสดุที่ผลิตของของเล่น	จำนวน 5 ข้อ
ลักษณะตามโครงสร้างกลไกของของเล่น	จำนวน 8 ข้อ
รวมทั้งหมด	จำนวน 32 ข้อ

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจข้อคำถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยเป็นผู้บริหารและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับบรืบาล (วัยเตาะแตะ) จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์

อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.2 ดร. นภเนตร ธรรมบวร

รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ และอาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

3.3 อาจารย์สดีไส โขติกเสถียร

อาจารย์ประจำชั้นบ้านสาธิต โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ

4. จากผลการตรวจของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เห็นตรงกันก็จะเก็บข้อรายการของแบบสอบถามนั้นไว้

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ปกครองของเด็กวัยเตาะแตะที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นบรืบาลบ้านสาธิตที่ไม่อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในข้อ 5 ไปคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.95

7. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง เป็นผู้ปกครองเด็กวัยเตาะแตะ จำนวน 150 คน ได้รับคืนแบบสมบูรณ์ จำนวน 122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.33

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือของผู้วิจัยส่งไปยังผู้บริหารโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศสถาบันราชภัฏสวนดุสิต พร้อมแนบแบบสอบถามให้กับโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากร

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มประชากรในช่วงเดือนกรกฎาคม 2546 โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดตามเก็บด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบน และตรวจสอบความแตกต่างของข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ เพื่อกำหนดเป็นข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและตรวจสอบความแตกต่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC (Statistical Package for The Social Science) เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ดังนี้

2.1 สถิติพื้นฐาน

2.1.1 คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 149)

ใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

2.1.2 หาค่าเฉลี่ย (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 149)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้ปกครองในกลุ่มตัวอย่าง

2.1.3 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน (ล้วน สายยศและอังกฤษ สายยศ.

2536 : 64)

$$S^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
	N	แทน	จำนวนผู้ปกครองในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2.2 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

2.2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา

(ล้วน สายยศ และอังกฤษ สายยศ. 2536 : 170)

$$\alpha = \frac{N}{N-1} \left[1 - \frac{\sum s^2_i}{S^2_i} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	N	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum s^2_i$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S^2_i	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด

2.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

2.3.1 สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะจำแนก

ตามฐานะของผู้ปกครอง ลักษณะที่อยู่อาศัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดู โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

2.3.2 ในกรณีที่การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) ใช้วิธีทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD) เพื่อหาค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างแตกต่างกัน แทนตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว

- 2.4 เกณฑ์การพิจารณาระดับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะที่มีต่อของเล่น ดังนี้
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง สนใจในระดับมากที่สุด
 - คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง สนใจในระดับมาก
 - คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง สนใจในระดับปานกลาง
 - คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง สนใจในระดับน้อย
 - คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง สนใจในระดับน้อยที่สุดหรือไม่สนใจเลย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้การศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
N	แทน	กลุ่มตัวอย่าง
F	แทน	การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม
p	แทน	ความน่าจะเป็นที่บ่งบอกถึงระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสนใจประเภทของเล่น ลักษณะทั่วไปของของเล่นและลักษณะทั่วไปโครงสร้างของของเล่น ของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ตอนนี้ เป็นการแจกแจงแบบสอบถามที่ส่งถึงผู้ปกครองจำนวน 150 ฉบับ ซึ่งได้รับคืนเป็นฉบับสมบูรณ์จำนวน 122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.33

จากการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามตามการรับรู้ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครองจำนวน 122 คน

รายการ	จำนวน (n = 122)	ร้อยละ
1. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (รายได้หลัก)		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	1	0.80
- 5,000 ถึง 15,000 บาท	13	10.70
- มากกว่า 15,000 บาท	98	80.30
- อื่น ๆ	10	8.20
2. ลักษณะที่อยู่อาศัย		
- บ้านเดี่ยว	62	50.80
- ทาวน์เฮ้าส์	22	18.00
- อาคารพาณิชย์ (ตึกแถว)	29	23.80
- อื่น ๆ	9	7.40
3. วิธีการอบรมเลี้ยงดู		
- แบบอัตตาศาธิปไตย	3	2.50
- แบบปล่อยปละละเลย	7	5.70
- แบบทะนุถนอม	9	7.40
- แบบประชาธิปไตย	103	84.40

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัวมากที่สุด คือ ครอบครัวที่มีรายได้มากกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 80.30) ลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะบ้านเดี่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 50.80) และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเป็นแบบประชาธิปไตยมากที่สุด (ร้อยละ 84.40)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสนใจประเภทของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสนใจประเภทของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะระหว่างของเล่นสำเร็จรูปกับของเล่นปลายเปิด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจประเภทของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ได้ผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสนใจประเภทของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ประเภทของเล่น	\bar{X}	S.D.	แปลความ
ของเล่นสำเร็จรูป	4.01	0.90	มากที่สุด
ของเล่นปลายเปิด	3.53	1.10	มาก

จากตาราง 2 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะมีความสนใจของเล่นสำเร็จรูปในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนของเล่นปลายเปิด เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ

ตาราง 3 ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ลักษณะทั่วไปของของเล่น	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ของเล่นเดี่ยว ได้แก่ ลูกบอล แท่งไม้สี่เหลี่ยม ห่วงยาง บ๊อบบอล ฯลฯ	4.30	0.79	มากที่สุด
2. ของจำลองที่เป็นเครื่องเล่น ได้แก่ ตุ๊กตาสัตว์, รถยนต์, ตุ๊กตา, หุ่น	4.16	0.83	มากที่สุด
3. ของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น ได้แก่ ชุดคุณหมอ, ชุดช่างเสริมสวย, ชุดช่างไม้	3.57	1.10	มาก
4. ของเล่นปลายเปิด ได้แก่ กิ่งไม้, เศษไม้, ดินเหนียว, ทราย, เศษกระดาษ, บันแบ็ง	3.53	1.10	มาก

จากตาราง 3 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจ ลักษณะทั่วไปของของเล่นที่เป็นของเล่นเดี่ยว และของเล่นจำลองที่เป็นเครื่องเล่น ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$ และ $\bar{X} = 4.16$ ตามลำดับ) ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น และของเล่นปลายเปิด เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$ และ $\bar{X} = 3.53$ ตามลำดับ)

2.3 ผลการวิเคราะห์ความสนใจของเล่นสำเร็จรูปของเด็กวัยเตาะแตะจำแนกเป็นลักษณะโครงสร้างดังนี้

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสนใจรูปทรงของเล่นสำเร็จรูปของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ลักษณะรูปทรงของเล่นสำเร็จรูป	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ทรงกลม	3.90	1.13	มาก
2. สามเหลี่ยม	3.16	1.05	ปานกลาง
3. สี่เหลี่ยม	3.50	1.00	มาก
4. ห้าเหลี่ยม	2.89	1.11	ปานกลาง
5. หกเหลี่ยม	2.87	1.11	ปานกลาง
6. เครื่องวงกลม	3.07	1.10	ปานกลาง
7. ทรงกระบอก	3.38	1.03	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจรูปทรงของเล่นที่มีลักษณะเป็นทรงกลม และรูปทรงสี่เหลี่ยม ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.90$ และ $\bar{X} = 3.50$ ตามลำดับ) ส่วนของเล่นที่มีรูปทรงสามเหลี่ยม, รูปทรงห้าเหลี่ยม, รูปทรงหกเหลี่ยม, รูปทรงเครื่องวงกลม และรูปทรงกระบอก เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.87 - 3.38$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสนใจสีของเล่นสำเร็จรูปของเด็กวัย
เตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ลักษณะสีของเล่นสำเร็จรูป	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. สีแดง	3.86	1.05	มาก
2. สีเหลือง	3.52	1.10	มาก
3. สีน้ำเงิน	3.47	1.04	ปานกลาง
4. สีเขียว	3.63	1.06	มาก
5. สีส้ม	3.57	1.08	มาก
6. มี 2 สีในชั้นเดียว	3.74	1.03	มาก
7. มี 3 สีในชั้นเดียว	3.79	.99	มาก
8. มีหลายสีหรือเป็นลวดลาย	3.93	1.03	มาก

จากตาราง 5 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นที่มีหลายสีหรือเป็นลวดลาย สีแดง, 3 สี ในชั้นเดียว, 2 สี ในชั้นเดียว, สีเขียว, สีส้ม, เหลือง ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52 - 3.93$) ส่วนของเล่นที่มีสีน้ำเงินเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.47$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสนใจวัสดุที่ผลิตของเล่นสำเร็จรูปของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ลักษณะวัสดุที่ผลิตของเล่นสำเร็จรูป	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ไม้	3.95	0.99	มาก
2. พลาสติก	4.16	0.91	มากที่สุด
3. โลหะ	3.34	1.28	ปานกลาง
4. โฟม	2.91	1.30	ปานกลาง
5. ยาง	3.39	1.22	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นที่ผลิตจากพลาสติกในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.16$) และสนใจของเล่นที่ผลิตจากไม้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ส่วนของเล่นที่ผลิตจาก ยาง, โลหะ และโฟม เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91 - 3.39$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสนใจกลไกของเล่นสำเร็จรูปของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ลักษณะกลไกของเล่นสำเร็จรูป	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ของเล่นที่มีล้อเลื่อน	4.49	0.74	มากที่สุด
2. ของเล่นที่มีบานเปิด-ปิด	4.20	0.93	มากที่สุด
3. ของเล่นที่มีปุ่มกด	4.30	0.74	มากที่สุด
4. ของเล่นที่เคลื่อนที่ได้ด้วยแบตเตอรี่	4.20	0.97	มาก
5. ของเล่นที่มีเชือกดึง	3.70	0.99	มาก
6. ของเล่นที่มีสปริงติดตัว	3.56	1.14	มากที่สุด
7. ของเล่นที่มีที่ดึง-โยก-หมุน	4.15	0.83	มากที่สุด
8. ของเล่นที่มีเสียงดังประกอบ	4.25	0.87	มากที่สุด

จากตาราง 7 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นที่มีกลไกล้อเลื่อน, ปุ่มกด บานเปิด-ปิด, เคลื่อนที่ด้วยแบตเตอรี่, เสียงดังประกอบ, มีที่ดึง-โยก-หมุน, ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.15 - 4.49$) ส่วนของเล่นที่มีเชือกดึง และสปริงติดตัวเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.56 - 3.70$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการ
รับรู้ของผู้ปกครอง จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้ปกครอง ได้แก่ ฐานะทาง
เศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดู

ตาราง 8 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะจำแนกตาม
ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง

ลักษณะของ ของเล่น	ฐานะทางเศรษฐกิจ								F	p
	ต่ำกว่า 5,000		5,000- 15,000		มากกว่า 15,000		อื่นๆ			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ของเล่นเดี่ยว	4.00	0.00	4.50	.707	4.30	0.78	4.25	0.96	0.31	0.81
2. ของจำลองที่ เป็นเครื่องเล่น	4.50	0.71	4.40	.699	4.12	0.85	4.17	0.83	0.44	0.72
3. ของเล่นที่เป็น ชุดเครื่องเล่น	4.00	1.41	3.70	.823	3.54	1.15	3.67	0.28	0.19	0.89
4. ของเล่นปลาย เปิด	3.50	2.12	3.60	.966	3.49	1.11	3.83	0.32	0.35	0.78

จากตาราง 8 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองมีความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ
มีความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่น ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 เปรียบเทียบความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะจำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง

ลักษณะของ ของเล่น	ลักษณะที่อยู่อาศัย								F	p
	บ้านเดี่ยว		ทาวเฮ้าส์		อาคาร พาณิชย์		อื่น ๆ			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ของเล่นเดี่ยว	4.29	0.89	4.29	0.62	4.35	0.71	4.22	0.83	0.08	0.97
2. ของจำลองที่ เป็นเครื่องเล่น	4.14	0.86	4.42	0.72	4.06	0.85	3.89	0.78	1.20	0.30
3. ของเล่นที่เป็น ชุดเครื่องเล่น	3.48	1.11	3.50	1.02	3.65	1.14	4.11	1.17	0.92	0.43
4. ของเล่นปลาย เปิด	3.52	1.16	3.63	1.01	3.48	1.06	3.56	1.33	0.07	0.97

จากตาราง 9 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองลักษณะที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 เปรียบเทียบความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

ลักษณะของ ของเล่น	วิธีการอบรมเลี้ยงดู								F	p
	อัตรตาริป ไทย		ปล่อยปลະ ละเลย		ทะนุถนอม		ประชาธิปไตย			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ของเล่นเดี่ยว	3.50	0.57	4.60	0.55	4.08	0.67	4.35	0.81	2.07	0.11
2. ของจำลองที่ เป็นเครื่องเล่น	4.75	.50	4.20	0.84	4.25	0.87	4.12	0.84	0.80	0.50
3. ของเล่นที่เป็น ชุดเครื่องเล่น	5.00	0.00	2.80	0.48	3.58	0.79	3.55	1.14	3.21*	0.02
4. ของเล่นปลาย เปิด	4.25	0.96	3.80	1.64	3.42	0.79	3.50	1.12	0.72	0.54

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 พบว่า เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันพบว่า เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นเดี่ยว, ของเล่นจำลองที่เป็นเครื่องเล่นและของเล่นปลายเปิด ไม่แตกต่างกัน ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพื่อทราบความแตกต่างเป็นรายคู่ของความสนใจของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ จำแนกตามวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองจึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยใช้วิธี LSD ดังผลตาราง 11

ตาราง 11 เปรียบเทียบความสนใจของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นของเด็กวัยเตาะแตะที่
ผู้ปกครองมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

	วิธีการอบรม เลี้ยงดู	ปล่อยปลະ ละเลย	ประชาธิปไตย	ทะนุถนอม	อิตตาริปไตย
วิธีการอบรมเลี้ยงดู	\bar{X}	2.80	3.55	3.58	5.00
ปล่อยปลະละเลย	2.80	-	0.75	0.78	2.20*
ประชาธิปไตย	3.55		-	0.03	1.45*
ทะนุถนอม	3.58			-	1.42*
อิตตาริปไตย	5.00				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ปกครองที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบอิตตาริปไตยกับปล่อยปลະละเลย, อิตตาริปไตย กับประชาธิปไตย และอิตตาริปไตยกับทะนุถนอม เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงสำรวจโดยมีระดับขั้นของการวิจัยและสรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. ศึกษาประเภทและลักษณะของของเล่นและของเล่นที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครอง
2. เปรียบเทียบระดับความสนใจลักษณะทั่วไปของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง จำแนกตามฐานะของผู้ปกครอง ลักษณะที่อยู่อาศัยและวิธีการอบรมเลี้ยงดู

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะในการประกอบการตัดสินใจ จัดซื้อจัดหาของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะได้ผลดีที่สุดที่ตรงกับความต้องการและมีคุณค่ากับเด็ก
2. เป็นแนวทางให้แก่ผู้ผลิตสื่อและของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะได้ผลดีที่สุดที่ตรงกับความต้องการและมีคุณค่ากับเด็ก

สมมติฐานของการวิจัย

1. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจประเภทของของเล่นแตกต่างกัน
2. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่น และลักษณะโครงสร้างของของเล่นแตกต่างกัน
3. ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะมีความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นแตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอองอุทิศ ซึ่งเด็กเข้าเรียนปีการศึกษา 2546 จำนวน 180 คน และใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองเด็กวัยเตาะแตะ อายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี

ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งเด็กเข้าเรียนปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาความสนใจของของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น

โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2546 และเก็บแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ได้เป็นจำนวน 122 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.33 และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS/PC+ (Statistical Package for Social Science For MS WINDOW)

3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นสำเร็จรูปในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นปลายเปิดเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก

2. เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นที่เป็นของเล่นเดี่ยวได้แก่ ลูกบอล แท่งไม้สี่เหลี่ยม, ห่วงยาง, บ๊อบบิล และของเล่นจำลองที่เป็นเครื่องเล่น ได้แก่ ตุ๊กตาสัตว์ รถยนต์ ตุ๊กตา หุ่น ในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น ได้แก่ ชุดคุณหมอบ ชุดช่างเสริมสวย ชุดช่างไม้ และของเล่นปลายเปิด ได้แก่ กิ่งไม้ เศษไม้ ดินเหนียว ทราบ เศษกระดาษ ปั้นแป้ง เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก และโครงสร้างของของเล่นสำเร็จรูปที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจ ได้แก่ ของเล่นที่มีรูปทรงกลมและรูปทรงสี่เหลี่ยม ในระดับมาก ส่วนของเล่นที่มีรูปทรงสามเหลี่ยม รูปทรงห้าเหลี่ยม รูปทรงหกเหลี่ยม รูปทรงครึ่งวงกลม และรูปกระบอก เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่มีหลายสีหรือเป็นลวดลาย สีแดง 3 สีในชั้นเดียว 2 สี ในชั้นเดียว สีเขียว สีส้ม และสีเหลืองเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ส่วนของเล่นที่มีสีน้ำเงินเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่ผลิตจากพลาสติก เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมากที่สุด และของเล่นที่ผลิตจากไม้เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก ส่วนของเล่นที่ผลิตจาก ยาง โลหะ และโฟม เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับปานกลาง ของเล่นที่มีกลไกล้อเลื่อน ปุ่มกด บานเปิด-ปิด เคลื่อนที่ด้วยแบตเตอรี่ มีเสียงดังประกอบ มีที่ดึง-โยก-หมุน เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมากที่สุด ส่วนของเล่นที่มีเชือกดึงและสปริงติดตัวเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจในระดับมาก

3. เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองมีความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ และลักษณะที่อยู่อาศัยมีความสนใจลักษณะทั่วไปของของเล่นไม่แตกต่างกัน และเด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นเดี่ยว ของเล่นจำลองที่

เป็นเครื่องเล่น และของเล่นปลายเปิด ไม่แตกต่างกัน ส่วนของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่นเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเสนอการอภิปรายตามประเด็นของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ติดตามผลของการวิจัยที่พบ คือ

1. ประเภทของเล่น จากการวิจัย พบว่า ความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นสำเร็จรูปในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) โดยมีการเฉลี่ยสูงกว่า ของเล่นปลายเปิด ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า การที่เด็กชอบของเล่นสำเร็จรูปนี้อาจเป็นไปได้ที่ของเล่นสำเร็จรูปนั้นสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดทั่วไป และในด้านของการตลาดของเล่นสำเร็จรูปสำหรับเด็กในปัจจุบันมี นอกจากมีหลายรูปแบบ แล้ว ยังพบว่าในการผลิตของเล่น ผู้ผลิตยังได้คำนึงถึงการจัดของเล่นให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย และได้มีการระบุอายุที่เหมาะสมของของเล่นไว้ด้วย ทำให้ง่ายกับผู้ปกครองในการเลือกซื้อและจัดหาของเล่นตามพัฒนาการของเด็ก และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และนอกจากนี้ของเล่นสำเร็จรูปในท้องตลาด ยังมีความหลากหลายทั้งด้านวัสดุที่ผลิต สี สัน รูปทรง กลไก (อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย. 2542: 5) และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ปกครองร้อยละ 90 ให้ความสนใจจัดหาของเล่นสำเร็จรูปให้กับบุตรหลานที่อยู่ในวัยเตาะแตะมากกว่าของเล่นปลายเปิด เพราะจัดหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไป มีความแข็งแรงทนทาน สี สัน สวยงาม และมีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับปิยชาติ แสงอรุณ (2526 : 49) ที่กล่าวถึงของเล่นที่เด็กจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Passive Toy) เป็นของเล่นที่มุ่งจะให้เด็กได้รับสิ่งที่จัดหาหรือเตรียมให้มากกว่า ที่จะให้เด็กได้มีกิจกรรม หรือลงมือกระทำ ส่วนมากจะเป็นของเล่นสำหรับเด็กเล็ก ๆ เช่น ของเล่น เพื่อให้เห็นเป็นรูปร่าง สี สัน แปรลก ๆ หรือเสียงไพเราะจัดหาของเล่นปลายเปิดจากวัสดุธรรมชาติ โดยผู้ปกครองให้ความคิดเห็นว่า ของเล่นจากธรรมชาติอาจจะมีสิ่งสกปรกเจือปนอยู่ และมีอันตรายเกิดขึ้นได้ง่าย เช่น ทราย ดิน หรือ กิ่งไม้ อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างการเล่นได้ หากผู้ปกครองปล่อยให้เด็กเล่นเพียงลำพัง

2. ลักษณะทั่วไปของของเล่น จากการวิจัยพบว่า เด็กวัยเตาะแตะสนใจของเล่นเดี่ยว ได้แก่ ลูกบอล, แท่งไม้สี่เหลี่ยม, ห่วงยาง, บ่อบอล ฯลฯ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ที่เด็กวัยเตาะแตะสนใจของเล่นเดี่ยวประเภท ลูกบอล แท่งไม้สี่เหลี่ยม ห่วงยาง, บ่อบอล เพราะเด็กในวัยนี้ยังคงเล่นคนเดียวอยู่ และเริ่มเล่นกับเด็กคนอื่นบ้าง แต่ของเล่นเดี่ยวเป็นของเล่นที่เด็กสามารถเล่นเพียงลำพังและเกิดความสุขสนุกสนานได้ เช่น การเล่นลูกบอล เด็กได้มีโอกาสที่จะออกแรงในการเล่น โดยใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การขว้างด้วยมือทั้ง 2 ข้าง หรือ การเตะ การโยนห่วงยาง การเล่นในบ่อบอล เด็กจะได้รู้จักการทรงตัว การปา การ

โยน และได้รับความสนุกสนานไปพร้อมๆ กัน ตามคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (แรกเกิด – 3 ปี) ได้กล่าวถึงประเภทการเล่นและของเล่นที่เสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กกล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งเด็กได้ออกกำลังนิ้วมือ แขน ขา ลำตัว ด้วยการกำ บีบ เขย่า เคาะ ตี ดึง ลาก จูง โถ ผลัก เช่น การเล่นลูกบอล เล่นปั้นดิน ชิงช้าไม้สั่น เขย่าเครื่องดนตรี ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กอายุมากกว่า 2 ขวบ จะสามารถโยนและวิ่งได้จับลูกบอลได้ โดยผู้ปกครองอาจจะมีส่วนร่วมในการเล่น เพราะการยืนบนขาข้างใดข้างหนึ่ง และใช้ขาอีกข้างหนึ่งเตะลูกบอล เป็นการฝึกฝนการทรงตัว และฝึกใช้ร่างกายด้านหนึ่งทำกิจกรรมหนึ่ง (ยืน) และอีกด้านหนึ่งทำกิจกรรมที่ต่างกันไป (เตะ) (อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย. 2542 : 74)

3. ลักษณะโครงสร้างของเล่นสำเร็จรูป ที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครอง พบว่า

3.1 รูปทรงของเล่นสำเร็จรูป ที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครอง คือ รูปทรงกลมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) จากการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่าของเล่นรูปทรงกลมนั้นเป็นของเล่นที่เด็กได้มีโอกาสได้ใช้ประสาทสัมผัสในการเล่นได้อย่างเต็มที่ โดยการหยิบ จับ ให้เคลื่อนที่ โดยใช้ทั้งกล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ ซึ่งในเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไปนั้นสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้รวดเร็วทุกสัดส่วน จึงชอบของเล่นที่สามารถเคลื่อนที่ได้ เช่น การเล่นเตะลูกบอลให้เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นของเล่นที่มีรูปทรงเป็นวงกลม จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองซึ่งให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปทรงของของเล่น ระหว่างรูปทรงกลม กับสี่เหลี่ยมนั้นผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า รูปทรงกลมนั้นในการเล่นของเด็กจะมีความปลอดภัยมากกว่าของเล่นที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยม เพราะบางครั้งมุมเหลี่ยมของของเล่นอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ซึ่งตรงข้ามกับ อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย (2542 : 49 – 59) ที่กล่าวว่า แม้เด็กวัยเตาะแตะไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ เช่น ใหญ่กว่า เล็กกว่า กว้างกว่า สูงกว่า แต่เด็กวัยเตาะแตะก็สนใจของเล่นที่มีรูปร่างและขนาดแตกต่างกัน ช่องสำหรับใส่บล็อกรูปทรงต่าง ๆ เช่น สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ช่วยสอนให้เด็กเข้าใจความหมาย และแยกแยะรูปทรงได้

3.2 สีของเล่นสำเร็จรูป ที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครอง คือ ของเล่นที่มีหลายสี หรือเป็นลวดลายในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เพราะสีเป็นสิ่งสำคัญ ในชีวิตของเด็กที่กำลังเติบโต สิ่งนี้รวมถึงการได้มองเห็นว่าสีแต่ละสีต่างกัน ที่เด็ก ๆ ได้เห็นจากของเล่นที่มีหลายสีนั้นจะเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสด้านการมองเห็น โดยผู้ปกครองอาจจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ และการเรียนรู้เรื่องสีไปด้วย (แอนโรโกวิน และ คริสติน คาทาลโด. 2536: 162)

3.3 วัสดุที่ผลิตของเล่นสำเร็จรูป ที่เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครองมากที่สุดคือของเล่นที่ผลิตจากพลาสติก ($\bar{x} = 4.16$) อาจเป็นไปได้ในปัจจุบันพลาสติกเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของผู้คน พลาสติกที่พบเห็นได้ทั่วไปนั้นจะผลิตเป็นอุตสาหกรรมจากโรงงาน ซึ่งแต่ละบริษัทก็จะใช้พลาสติกผลิตเป็นสินค้าแต่ละชนิดแตกต่างกัน

กันไป โดยคุณสมบัติของพลาสติกนั้น จะมีความแข็งแรงทนทาน มีอายุการใช้งานแตกต่างกันไปตามคุณภาพของพลาสติกแต่ละชนิด และในปัจจุบันพลาสติกยังเป็นวัตถุที่หาได้ง่าย และนำมาผลิตเป็นข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (พงศ์พัฒน์ คุโรวาท. 2539: 29-37) และของเล่นสำหรับพลาสติกเข้ามามีบทบาทเป็นส่วนประกอบอย่างเป็นจำนวนของเล่นที่ผลิตจากพลาสติกนั้น จะมีสีสัน สวยงาม หลากหลายรูปแบบ เป็นที่น่าสนใจของผู้ปกครองที่จะจัดหาให้กับลูกหลานที่อยู่ในวัยเตาะแตะเล่น อีกทั้งยังมีราคาประหยัด มีความปลอดภัยปราศจากเสียงหรือความแหลมคมอีกด้วยแต่ถ้าหากมองถึงความเป็นจริงในสังคมแล้วนั้น ผู้ปกครองอาจจะไม่มีทางเลือกในการจัดหาของเล่นที่ผลิตจากวัสดุอื่นๆ เช่น ไม้หรือโลหะ เพราะวัสดุเหล่านั้นมีราคาที่สูง พลาสติกจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญที่นำมาผลิตของเล่น ผู้ปกครองจึงให้ความสนใจ เพราะมีรูปแบบหลากหลาย ราคาถูก ซึ่งสอดคล้องกับสมหมาย อภิวันท์คุณากร (2546 : 102) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองที่มีต่อของเล่นประเภทพลาสติกในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองตัดสินใจซื้อของเล่นพลาสติก เพราะมีความคงทน รูปแบบน่ารักและราคาเหมาะสม อีกทั้งยังหาซื้อได้ง่ายตามร้านดีสเคิร์ทส์โตร์ และผู้ปกครองเห็นเหมาะสมว่าของเล่นเด็กในปัจจุบันควรจะผลิตจากพลาสติก เพราะมีคุณภาพมากกว่าวัสดุอื่นๆ

3.4 กลไกของเล่นสำเร็จรูป ที่เด็กวัยเตาะแตะสนใจตามการรับรู้ของผู้ปกครองมากที่สุดคือ ของเล่นที่มีกลไกแบบมีล้อเลื่อนในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$) เพราะกลไกคือความซับซ้อนของการทำงานของเครื่องจักรกลในการทำงานอย่างมีระบบขั้นตอนการทำงานของเครื่องแต่ละประเภทจะมีกลไกเป็นส่วนประกอบทุกชนิด เช่น เครื่องจักรอุตสาหกรรมโรงงาน เครื่องจักรประเภทต่างๆ ทั้งรวมทั้งของมีขนาดเล็กและจำเป็นต้องมีเครื่องจักรเป็นตัวทำงาน ซึ่งรวมถึงของเล่นเด็กแต่ละประเภทที่มีความซับซ้อน เช่น ของเล่นที่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยกลไก เช่น ของเล่นประเภทรถต่างๆ ซึ่งของเล่นเหล่านี้จะเป็นของเล่นที่จำลองจากของจริง เช่น ยานพาหนะ (Transportation Toys) ซึ่งประกอบด้วย รถไฟ รถเก๋ง รถบรรทุก และเรือ เป็นของเล่นที่เล่นได้ ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต (จอห์นสัน คริสตี้ และยอกี. 1987: 176) โดยของเล่นประเภทนี้เป็นของเล่นที่ทำให้เกิดทักษะ (Active Toy) คือเป็นของเล่นที่มีกิจกรรมให้เด็กได้กระทำ เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ให้เกิดทักษะ ฝึกความพร้อม ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความสนุกสนาน (ปิยชาติ แสงอรุณ. 2526: 49) อีกทั้งของเล่นประเภทล้อเลื่อนนี้ ยังเป็นของเล่นที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย เพราะเด็กจะได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในขณะที่เล่นทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างดี (วารภรณ์ รักวิจัย. 2540 : 149) เพราะเด็กในวัยเตาะแตะนี้ชอบที่จะเดินเล่น ของเล่นควรเป็นประเภทที่ลากไปมาได้ เล่นรถลาก หรือรถไฟที่สามารถแยกเป็นคัน ๆ ได้ เพื่อให้เด็กได้ฝึกการทรงตัวได้เป็นอย่างดี และเมื่อเด็กหันมาดูบ่อย ๆ ว่ารถที่ลากเล่นตามปกติหรือไม่ และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จ เมื่อนำรถแต่ละคันมาต่อกันและลากไปมาได้ หรือของเล่นประเภทสามล้อถีบ เพราะเด็กในวัยเตาะแตะสามารถ

ถีปรดสามล้อ เพื่อฝึกการทรงตัวและการประสานการทำงานของร่างกายทางด้านสายตา และการ บังคับกล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก อีกทั้งได้เรียนรู้วิธีการใช้ขาและเท้าแต่ละข้างผลักดันและเหยียบเพื่อให้ รถเคลื่อนที่

4. ผลการเปรียบเทียบความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง จำแนกตามปัจจัยพื้นฐาน คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดูพบว่า ผู้ปกครองที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน และลักษณะที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน เด็กวัยเตาะแตะมีความสนใจของเล่นตามการรับรู้ของผู้ปกครอง ไม่แตกต่างกัน แต่เด็กวัยเตาะแตะที่ผู้ปกครองมีวิธีการอบรมเลี้ยงดู แบบอัตตาทิปไตยนั้น พ่อแม่จะเป็นใหญ่ เข้มงวด กวดขัน คอยควบคุมใกล้ชิด คิดว่าตนเองสมบูรณ์แบบ เด็กจึงไม่มีโอกาสได้เป็นอิสระหรือเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีโอกาสจะตัดสินใจด้วยตนเอง ลูกต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ ระเบียบวินัย ต่าง ๆ ไม่มีอิสระในการตัดสินใจ เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นประเภทชุดเครื่องเล่นตามการรับรู้ของผู้ปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ของเล่นประเภทของเล่นชุด เช่น ชุดเครื่องครัว ชุดคุณหมอ ชุดช่างเสริมสวย ชุดช่างไม้ เด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.57$) เพราะเด็กในวัยเตาะแตะนี้ยังให้ความสนใจของเล่นเป็นเพียงบางชิ้นเท่านั้น โดยยังไม่มีความสนใจโดยรวมทั้งชุด หากชอบของเล่นชิ้นใด ก็จะเล่นแต่เพียงชิ้นนั้น โดยไม่สนใจชิ้นอื่น ๆ ในชุดของเล่น จึงอาจเป็นไปได้ที่ผู้ปกครองที่มีรูปแบบการอบรมแบบอัตตาทิปไตย จึงไม่ให้ความสนใจจัดหาของเล่น ประเภทของเล่นชุดให้กับบุตรหลาน โดยผู้ปกครองจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกของเล่นและจัดหาให้กับบุตรหลานเอง

เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาทิปไตย จะเป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยและสุขภาพเรียบร้อย ขี้อาย ระมัดระวังตัวตลอดเวลาเกินไป และในทางกลับกันเมื่อไปอยู่ในสังคมภายนอก จะหงุดหงิด ตีนกล้ว ต่อต้านสังคม ไม่มีโอกาสได้เลือกหรือตัดสินใจเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. โรงเรียนหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ควรนำผลจากการวิจัยด้านโครงสร้างของของเล่นด้านรูปทรง สี วัสดุที่ผิด และกลไกมาพิจารณาในการจัดหาซื้อหรือของเล่นสำหรับเด็กวัยเตาะแตะเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุน

2. ควรมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกซื้อของเล่นให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ โดยพิจารณาถึงประเภทและลักษณะของของเล่น ลักษณะโครงสร้าง รูปทรง สี วัสดุ และกลไกของของเล่นเป็นข้อเสนอแนะ

3. จากการวิจัยเด็กวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นที่มีกลไกประเภทล้อเลื่อนอยู่ในระดับสูง ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตของเล่นควรมีการระบุค่าเตือนในการเล่นอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

4. ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเพื่อเห็นบริบทในการเรียนการสอน โดยเข้ามาเป็นผู้ช่วยครู เพื่อจะได้ศึกษาว่าเด็กในวัยเตาะแตะให้ความสนใจของเล่นประเภทและลักษณะใด

5. ควรให้ผู้ปกครองจัดหาของเล่นพื้นฐานเช่น กิ่งไม้ ไม้ ทราย ดิน น้ำ ให้แก่เด็ก โดยผสมผสานกับการเล่นของเล่นพลาสติก เพื่อให้เด็กวัยเตาะแตะได้มีโอกาสในการเลือกของเล่นตามความสนใจของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความรู้และเจตคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรในระดับปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับของเล่นปลายเปิดที่มีผลต่อพัฒนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยเน้นกระบวนการ เป้าหมายในการใช้ หรือใช้ตามสภาพท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างของของเล่นสำเร็จรูปแบบใดที่ส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัย

4. ควรมีการศึกษาความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะระหว่างเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ในชีวิตประจำวันกับของเล่นจำลองที่เลียนแบบเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

2540 มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น. เล่ม 1-3 กรุงเทพฯ .

กมล สุตประเสริฐ. (2516). เทคนิคการวิจัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

กมลนันท์ รัชยาธร. (2543). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2543). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (แรกเกิด – 3 ปี) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรรณิการ์ พวงเกษม. (2532). การสอนเขียนเรื่องโดยใช้จินตนาการการสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541, มกราคม). "อุปสรรคการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย," วารสาร _____ . (2542). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. : 3 – 5 ขวบ. กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์.

_____ . (2542). การศึกษาสำหรับผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. เอกสารคำสอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กุลล สุนทรธาดา และคณะ. (2541 (2541). สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

เกษลดา มานะจुติ. (2529). สื่อการเรียนและเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน.

คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่. สหวิทยาลัยล้านนา.

ขวัญฟ้า รัชสิยานนท์. (2535). วัยแรกวัยเริ่ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูสวนดุสิต.

คณะกรรมการพัฒนาการเล่นของเด็ก. (2526). เอกสารวิชาการเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. (2537). ทศนคติของปู่ ย่า ตา ยาย และบิดา ที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. กรุงเทพฯ :

สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จินตนา เนียมเปีย. (2521). พัฒนาการทางภาษาด้านจำนวนถ้อยคำและความซับซ้อนของ

ประโยคของเด็กก่อนวัยเรียน. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ฉันทนา ภาคบงกช. (2531). เอกสารประกอบการศึกษา ปว.541 การศึกษาสำหรับผู้ปกครอง.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2521). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล.
กรุงเทพฯ : วิทยพัฒนาพานิช.
- ดวงพร สถาปนกุล. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยของ
ผู้ปกครองโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา
ปฐมวัย (2533). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ทวีพร ณ นคร. การศึกษาการเล่นสรรค์สร้างกลางแจ้งแบบอิสระกับแบบกึ่งชี้แนะที่มีผลต่อ
ความสามารถในการสังเกต และการจำแนกของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม
(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2528). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทีศนา เขมณี และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา ภูประทาน. (2542). ผลของการจัดกิจกรรมความรู้ทางกายภาพตามแนวคิดคอน
สตรัคติวิสต์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ของเด็กวัยเตาะแตะ. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร
- นิภา ศรีไฟโรจน์. (2527). หลักการวิจัยเบื้องต้น. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ : กรุงเทพฯ.
- นิตยา ชขภักดี. (2543). ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ - 5 ปี. สถาบัน
แห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- นภเนตร ธรรมบวร, อารยา สุขวงศ์. (2541). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัย
ต่ำกว่า 3 ปี : โครงการบ้านหนูน้อย. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2540). การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ปิ่นดอนทอง. (2544). การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่เสริมการเล่นเกมส์สร้างมโน
ทัศน์ด้านจำนวน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- นวลปราง ฉ่องใจ. (2537). เสริมพัฒนาการลูกน้อยด้วยของเล่น. กรุงเทพฯ : กำแก้ว.
- นันทา แทนธานี. (2534). การศึกษาตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจมาศ พระธานี. (2540). การสอนพูดเด็กหูตึง. ขอนแก่น : ภาควิชาโสต คอ นาสิก และ ลาริงซ์วิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2538). สวัสดิ์ภาวะจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : อักษรการพิมพ์.
- ปิยะชาติ แสงอรุณ. (2526). ศิลปสำหรับเด็ก : ของเล่นเพื่อเสริมสร้างคุณค่าในชีวิต. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยธิดา ขจรชัยกุล. (2537). ผลของการใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่มีต่อการพัฒนาจลนวิสัย ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กปฐมวัยอายุ 2-3 ปี ที่มีพัฒนาการต่ำกว่าเกณฑ์ มาตรฐานในชุมชนแออัด. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะนุช ประจักษ์จิตต์. (2525). การทดลองเปรียบเทียบผลจากวิธีที่แตกต่างกันในการใช้สิ่งเร้า ต่อความตั้งใจในการรับรู้ในเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- ผกา สัตยธรรม. (2540). สุขภาพเด็ก. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พชรวรรณ จันทรางศุ. (2535). "การเล่นของเด็ก," ใน หนูน้อยน่ารัก. หน้า 62-67. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี เจตน์เจริญรักษ์. (2537). ความสนใจในการรับรู้ของเด็กปฐมวัยจากการใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ (การเก็บเด็ก). ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- พัชรี สวนแก้ว. (2532). เอกสารประกอบการสอนการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ (2174503). ภาควิชาโรงเรียนสาธิต คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- _____. (2536ก.) การแนะแนวผู้ปกครองเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- พูนสุข ช่วยทอง. (2540). เด็กและการเลี้ยงดู. กรุงเทพฯ : เจริญดีการพิมพ์.
- พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2535). "การเล่นเด็ก," ใน หนูน้อยน่ารัก. หน้า 104 - 109. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ชูรวเวช และ นพมาศ ชูรวเวช. (2524). "ความรู้บางอย่างเกี่ยวกับเครื่องเล่นของเด็ก," ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า 111. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พรนิกา สันติพงษ์. (2526). การสร้างชุดการสอนเพื่อช่วยผู้ปกครองเตรียมความพร้อมทางการอ่านแก่เด็กวัยก่อนเรียนที่ยังไม่พร้อมทางการอ่าน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงเล็ก วรกุล. (2536). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดสภาพการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียน. สงขลา : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.
- พงพัฒน์ คุโรวาท. (2539, กุมภาพันธ์). "อุตสาหกรรมพลาสติก". เศรษฐกิจ : 28 (2) 29 -37.
- ภรณี คุรุรัตน์. (2535). การเล่นของเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมทินี ด่านยังอยู่. (2544). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาพระบรมการพิมพ์.
- ยุวดี เทียรรมประสิทธิ์. (2536). การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- รวิวรรณ อังคณรักษ์พันธ์. เอกสารคำสอนวิชา วพ. 306 การจัดทัศนคติเบื้องต้น. ชลบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2523). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- เรืองยศ วิชัย. (2540). การศึกษาความสนใจในการเล่นตามมุมของเด็กปฐมวัย โดยมีครูชี้แนะและเล่นตามลำพัง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา) : มหาสารคาม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2524). "การเล่นเป็นเรียนของเด็ก และผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย". ใน การละเล่นเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. หน้า 18, 56 - 61. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2531). หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร.
- วราภรณ์ รักรวิชัย. (2533). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- _____. (2540). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.
- วัลลี เหล่าคงธรรม. (ม.ป.ป.) ของเล่นสำหรับเด็กพิการ ของเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์ การพิมพ์.

- วัลลี เหล่าคองธรรม. (2533). *खेल่นเพื่อการพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วรรณนา ช่องดารากุล. (2539). "แนวแนะผู้ปกครองเพื่อร่วมปฏิรูปการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษ" *วารสารแนวแนะ*. 30(161) : 42.
- วรรณณี โสมประยูร. (2534). *การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิณี ชิดเชิดวงศ์ และสมประสงค์ ประสงค์เงิน. (2541). *รายงานการวิจัยการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการให้การศึกษาแก่บิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดชลบุรี*. ชลบุรี : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1 แนวคิดเชิงทฤษฎี – วัยเด็กตอนกลาง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีสมวงษ์ วรรณศิลป์. (2520). *การเล่นของเด็ก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเกษม.
- สายวริน จันวุฒิ. (2541). *การศึกษาบทบาทของบิดา บทบาทของมารดา ในฐานะตัวทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัย ในกรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุกุมลย์ บัตตลาโพธิ์. (2540). *การพัฒนาแบบฝึกเตรียมความพร้อม ด้านสติปัญญาสำหรับนักเรียนอนุบาล ปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม (การประถมศึกษา) : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม. อัดสำเนา.
- สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม. (2518). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรววิทยา.
- สุขุทัยธรรมาธิราช. มหาวิทยาลัย. (2524). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. หน่วยที่ 11 – 15*. นนทบุรี : ฝ่ายการพิมพ์สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ.
- _____. (2543). *เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการเด็กและการเลี้ยง*. หน่วยที่ 1 – 7. นนทบุรี : ฝ่ายการพิมพ์ สำนักเทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวีวัฒน์ และคนอื่น ๆ. (2534). *การอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2542). *ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สมหมาย อภิวันท์คุณากร. (2546). *ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ปกครองที่มีต่อของเล่นเด็กประเภทพลาสติกในเขตกรุงเทพ*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภภาพรรณ รัตน์. (2532). *สองขวบปีแรกแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). *คู่มือการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำลี ทองธิว. (2535). *การเลือกของเล่นให้ลูก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรรษา นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์
- อรุณรัศมี ฉายศิลป์ไชย. (2542). *คู่มือการเลือกของเล่น*. กรุงเทพฯ : พิมพ์การ การพิมพ์.
- อารี รังสินันท์. (2524). *การสังเกตและการฝึกงานพฤติกรรมเด็ก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิบูกะ มาซารุ. (2528). *รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว*. แปลโดย ชีระ สมมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวเพื่อนเด็ก
- อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. (2542). "ด้วยความตระหนักในพระวินิจฉัยของในหลวง...เด็กปฐมวัยกับคอมพิวเตอร์" พระอัจฉริยภาพ : การประถมศึกษาและการศึกษาปฐมวัย. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. มปป. *วิธีเลี้ยงดูเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. มปป. *วิธีเลี้ยงดูเด็กวัยทารกและวัยเตาะแตะ เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แอน โรโกวิน และ คริสติน คาทาลโด. (2538). *ของเล่นเพื่อการพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- Berger, E. (1995). *Parents as Partner in Education*. 4th ed. Eaglewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall.
- Berk, L.E. (1996). *Infants, Children, Adolescents*. Illinois State University.
- Berndt, T J. (1992). *Child development*. New York. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Bloom, B. (1971). *Stability and change in human Characteristic*. New York : John Wiley & Sons.
- Charles, C.M. (1972). *Educational Psychology*. The instructional endeavor, The C.V.
- Dewey, J. (1959). *Dictionary of Education*. New York : Philosophical Library.
- Feitelson, D. & Ross, G. (1973, July). "The Neglected Factor-Play," *Human Development*. 16 (3) : 202-223.

- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McCraw – Hill Book Company. Mosby Compant.
- Hendrick, J. (1994). *Total Learning Developmental Curriculum for the Young Child*. 3rd ed. New York : Macmillan College.
- Hurlock, Elizabeth B. (1956). *Development Psychology*. New York : McGraw-Hill. Instructor, *Vocation Instrutor's Show Handbook III*. New York : Harper and Brother.
- Isenberg, Joan P. & Jacobs, Judith E. (1982). *Playthings as Learning Tools a Parents' Guide*. New York : John Wiley & Sons.
- Johnson, James E., Christie, James F. & Yawkey, Thomas D. (1987). *Play and Early Childhood Development*. New York : Harper Collins.
- Kaplan, H.I., Fredman, A.M. and Sadock, B.J.(1980). *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. 3rd ed. Baltimore, Williams & Wilkins Co.,.
- Lovinger, S. (1974, April). "Socio-Dramatic Play and Language Development in Pre-School Disadvantaged Children," *Psychology in the Schools*. 11(2) : 313-320.
- Lowenfeld, M. (1967). *Play in Childhood*. New York : Jhon Wiley and Sons.
- Matterson, EM. (1975). *Playwith a Purpose for Under – Sevens*. 2nd ed. Middlesex : Pengvin Books.
- Morrison, George S. (1995). *Early Childhood Education To day*. 6th ed. Eaglewood Uiffs, N.J. : Prentice Hall.
- Mussen, Paul H. (1981). *The Psychological Development of the Child*. New York : Engle Wood Cliffs.
- Rokwell, Marrin. (1963). *The Phychology of Adolescence*. New York : The Bobbs Merrill Company.
- Rockwell, Robert E., Andreynda C. & Hawley Mary K (1996). *Parents and Tcachers as Part ners Issues and Challenges*. orlando, FL : Harcout Brace.
- Rudolph, M. and D.H. Cohen. (1934). *Kindergarter and Early schooling*. New York : Prentice Hall, Inc.,.
- Saltz, E. & Johnson, J. (1974, October). "Training for Thematic-Fantasy Play in Culturally Disadvantaged Children : Preliminiary Results," *Journal of Educational Psychology*. 66(4) : 623-630.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ ตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ประการ ดังนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจ (รายได้ต่อเดือนของครอบครัว)
2. ลักษณะที่อยู่อาศัย
3. วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสนใจของเล่นของเด็ก โดยใช้ดัชนีการวัดความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ ใช้เกณฑ์การวัดเป็นระยะเวลา โดยประเมินการเล่นของเด็กโดยภาพรวมของที่บ้าน ดังนี้

1. ของเล่นเดี่ยว
2. ของจำลองที่เป็นเครื่องเล่น
3. ของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น
4. ของเล่นปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความสนใจลักษณะของเล่นสำเร็จรูปของเด็ก โดยใช้ดัชนีการวัดความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ

1. รูปทรงของของเล่น
2. สีของของเล่น
3. วัสดุที่ผลิตของเล่น
4. กลไกของของเล่น

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสนใจ
ของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ

โปรดอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจก่อนลงมือทำแบบสอบถาม และโปรดตอบคำถามให้ครบ
ทุกข้อ ซึ่งคำตอบจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปประมวลข้อมูลเพื่อการพัฒนาหลักสูตร
การจัดการศึกษาในระดับบริบาลและสถานเลี้ยงเด็กและการสร้างค่านิยมการเลือกของเล่นที่
เหมาะสมกับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเด็ก
ปฐมวัยในประเทศไทยต่อไป

แบบสอบถาม

ความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ ตามการรับรู้ของผู้ปกครอง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ปกครองเด็กวัยเตาะแตะ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. ฐานะทางเศรษฐกิจ (รายได้ต่อเดือนของครอบครัว)

- ต่ำกว่า 5,000 บาท
- 5,000 ถึง 15,000 บาท
- มากกว่า 15,000 บาท
- อื่น ๆ

2. ลักษณะที่อยู่อาศัย

- บ้านเดี่ยว
- ทาวน์เฮ้าส์
- ตึกแถว
- อื่น ๆ

3. วิธีการอบรมเลี้ยงดู

- อบรมแบบพ่อแม่เข้มงวด ควบคุมดูแลใกล้ชิด
- อบรมแบบให้อิสระกับเด็กเต็มที่ ยอมตามใจเด็ก
- อบรมแบบทะนุถนอม ดูแลป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลือ เด็กไม่เคยลำบาก
- อบรมสั่งสอนด้วยเหตุผล เด็กมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่แสดงถึงการสังเกตความสนใจของเล่นของเด็ก

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกตอบความคิดเห็นของท่านตามระดับคำถาม โดยแบ่งระดับความสนใจของเด็กไว้แต่ละระดับ โดยจำแนกตามระยะเวลาความสนใจ ดังนี้

สนใจมากที่สุด	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้นานประมาณ 10 นาทีขึ้นไป
สนใจมาก	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้นานประมาณ 5-9 นาที แต่ไม่ถึง 10 นาที
สนใจปานกลาง	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้นานประมาณ 3-4 นาที แต่ไม่ถึง 5 นาที
สนใจน้อย	หมายถึง	เด็กพบและเล่นของเล่นหรือถือไว้นานประมาณ 1-2 นาที แต่ไม่ถึง 3 นาที
ไม่สนใจเลย	หมายถึง	เด็กพบของเล่นแต่ไม่เข้าไปเล่นหรือหยิบจับสัมผัสเลย

หมายเหตุ เกณฑ์การประเมินเป็นระยะเวลา หมายถึง เด็กให้ความสนใจของเล่นที่มืออยู่ที่บ้านโดยนับเวลาตั้งแต่เด็กเลือกของเล่นจนเลิกเล่นเป็นช่วงระยะเวลาอย่างคร่าว ๆ

ตัวอย่าง

ลักษณะของเล่น	ระดับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ				
	สนใจมากที่สุด	สนใจมาก	สนใจปานกลาง	สนใจน้อย	ไม่สนใจเลย
1. ของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถ					

ถ้าท่านเลือก	สนใจมากที่สุด	หมายความว่า	บุตรของท่านให้ความสนใจของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถ โดยทั่ว ๆ ไป จะเล่นเป็นเวลาประมาณ 10 นาทีขึ้นไป
ถ้าท่านเลือก	สนใจมาก	หมายความว่า	บุตรของท่านให้ความสนใจของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถโดยทั่ว ๆ ไป จะเล่นเป็นเวลาประมาณ 5 – 9 นาที แต่ไม่ถึง 10 นาที
ถ้าท่านเลือก	สนใจปานกลาง	หมายความว่า	บุตรของท่านให้ความสนใจของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถโดยทั่ว ๆ ไป จะเล่นเป็นเวลาไม่ถึง 3 - 4 นาที แต่ไม่ถึง 5 นาที
ถ้าท่านเลือก	สนใจน้อย	หมายความว่า	บุตรของท่านให้ความสนใจของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถโดยทั่ว ๆ ไป จะเล่นเป็นเวลาไม่ถึง 1-2 นาที แต่ไม่ถึง 3 นาที
ถ้าท่านเลือก	ไม่สนใจเลย	หมายความว่า	บุตรของท่านไม่ให้ความสนใจของเล่นที่มีล้อเลื่อนประเภทรถโดยทั่ว ๆ ไป ไม่เข้าไปหยิบจับ สัมผัสเลย

ตอนที่ 2 ความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะตามการรับรู้ของผู้ปกครอง
โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ให้ตรงตามความเป็นจริง

ของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ	ระดับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ				
	สนใจมากที่สุด	สนใจมาก	สนใจปานกลาง	สนใจน้อย	ไม่สนใจเลย
1. ของเล่นเดี่ยว เช่น ลูกบอล แท่งไม้สี่เหลี่ยม, ห่วงยาง บ่อบอล ฯลฯ					
2. ของจำลองที่เป็นเครื่องเล่น เช่น ตุ๊กตาสัตว์ รถยนต์ ตุ๊กตา หุ่น ฯลฯ					
3. ของเล่นที่เป็นชุดเครื่องเล่น เช่น ชุดคุณหมอบ ชุดช่างเสริมสวย ชุดช่างไม้ ฯลฯ					
4. ของเล่นปลายเปิด ได้แก่ ของเล่นที่เด็กต้องนำไปจัด ตกแต่ง ทำเป็นของตนเอง เช่น กิ่งไม้, เศษไม้ ดินเหนียว ทราย เศษกระดาษ แปะปับ					

ตอนที่ 3 ความสนใจลักษณะของเล่นสำเร็จรูปของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ

ของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ	ระดับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ				
	สนใจมากที่สุด	สนใจมาก	สนใจปานกลาง	สนใจน้อย	ไม่สนใจเลย
1. รูปทรงของเล่น					
1.1 วงกลม					
1.2 สามเหลี่ยม					
1.3 สี่เหลี่ยม					
1.4 ห้าเหลี่ยม					
1.5 หกเหลี่ยม					
1.6 เครื่องวงกลม					
1.7 ทรงกระบอก					
2. สีของเล่น					
2.1 แดง					
2.2 เหลือง					
2.3 น้ำเงิน					
2.4 เขียว					
2.5 ส้ม					
2.6 มี 2 สีในชั้นเดียว					
2.7 มี 3 สีในชั้นเดียว					
2.8 มีหลายสีในชั้นเดียว หรือมีลวดลาย					
3. วัสดุที่ผลิต					
3.1 ไม้					
3.2 พลาสติก					
3.3 โลหะ					
3.4 โฟม					
3.5 ยาง					

ของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ	ระดับความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะ				
	สนใจมากที่สุด	สนใจมาก	สนใจปานกลาง	สนใจน้อย	ไม่สนใจเลย
4. กลไกของของเล่น					
4.1 ของเล่นที่มีล้อเลื่อน ประเภทรถ					
4.2 ของเล่นที่มีบาน เปิด-ปิด					
4.3 ของเล่นที่มีปุ่มกด					
4.4 ของเล่นที่เคลื่อนที่ได้ด้วย ไฟฟ้า (ถ่าน)					
4.5 ของเล่นที่มีเชือกดึง					
4.6 ของเล่นที่มีสปริงติดตัว					
4.7 ของเล่นที่มีที่ดึง-โยก-หมุน					
4.8 ของเล่นที่มีเสียงดังประกอบ					

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ท่านผู้ปกครองสังเกตจากความสนใจของเล่นของเด็กวัยเตาะแตะ

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูล

จากผู้วิจัย

นางสาวสุนทริยา คำหาญสุนทร

ภาคผนวก ข.
บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามความสนใจของเด็กวัยเตาะแตะตาม
การรับรู้ของผู้ปกครอง

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร.นภเนตร ธรรมบวร
รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ และอาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาปฐมวัย
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
3. อาจารย์สดใส โชติกเสถียร
อาจารย์ประจำชั้นบ้านสาธิต โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวสุนทรียา คำหาญสุนทร

วัน เดือน ปีเกิด

23 ธันวาคม 2517

สถานที่เกิด

กรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

117/154 ต.บางพลีใหญ่ อ.บางพลี

จ.สมุทรปราการ 10540

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

อาจารย์ประจำชั้นระดับบริหาร (บ้านสาธิต)

โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2531

มัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตเพชรบุรีวิทยาลัย

วิทยาเขตกรุงเทพ

พ.ศ. 2540

คบ. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

พ.ศ. 2547

กศม. (สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ